

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

OLLERUP HØJSKOLE.

ELEVFORENINGENS ÅRSSKRIFT. 1917.

Statens pædagogiske Studieramling
København

*Gledelig hilsen for Dem og hilsen! Godt
Nytår for vort Land og for den stolte og
fine Vorden! J. N. Kristensen Randers.*

AARSSKRIFT

FOR

OLLERUP HØJSKOLES ELEVFORENING

1917

ODENSE

ANDELSBOGTRYKKERIET I ODENSE

1917

Statens pædagogiske Studiesamling
København

Tonedigteren Hans Hansen.

Nogle Meddelelser af J. P. Kristensen-Randers.

De to navnkundigste Fynboer er vel uimodsigeligt Sproggranskeren *Rasmus Kr. Rask* og Æventyrdigteren *Hans Christian Andersen*. Skulde man særlig efter dem slutte sig til det ejendommelige ved fynsk Folkenatur, maatte man tro, at dertil hørte liden Lyst til at være hjemme. Den førstnævnte gjorde en vidtløftig Udenlandsrejse paa 6¹/₂ Aar, og før den Tid havde han endda været 2 Aar paa Island. Han kom, som der er sunget om ham, „fra Renens Veje ned til Elefantens Leje“. Og om Andersen ved vi alle, at han stadig var paa Farten, snart indenfor Landets Grænser, snart udenfor; hermed stemmer en Aandrigthed af ham meget godt: At rejse er at leve. Men inden man giver sig til at slutte noget om fynsk Menneskenatur ud fra disse to Berømtheders Rejser, er der meget at betænke, blandt andet den Kendsgerning, at begge — som ugifte alle deres Dage — var uden egentligt Hjem.

De har sikkert Ret, som hævder, at Fynboerne ynder den lune Tilværelse indenfor overkommelige Grænser mere end vidtløftige Farter paa endeløse Veje.

Ret har altsaa Folkesykologen *Torkild Gravlund*, naar han siger: „Fynboen trættes ikke i sin Hjemglæde;“ „de er store Rammefabrikanter i Hække og Gærder“. „Fynboens Have er Landskabet om hans Hjem, der er Genstand for hans dybeste Omhu. I Særdeleshed dog dets Afgrænsning“.

Og Ret har Maleren *Nicolaus Lytzhøft*, naar han i sin Omtale af fynske Malere siger: „Det umiddelbare Synsindtryk, Farveglæden, Fortroligheden med Naturen og det intime (inderlige) Forhold til Motivet er vel Fynboernes særlige Styrke.“

Der er maaske ogsaa noget i Gravlunds lille Meddelelse: „Jeg spurgte en yngre, jysk Politiker, hvad der karakteriserede fynsk Politik. Moderation! sa' han: „Akkordens Aand fra Hans Tavsen til Borgmester Jensen.“

Imidlertid! har Fynboerne en stærkt udpræget Sans for det hjemlige, det nære, det overkommelige, saa viser en *Tietgen*, at Sansen for de store Opgaver, ja, det verdensomspændende ikke er udelukket her. For Resten er vel stort Udsyn og stærk Hjemkærlighed lige nødvendige for Livets Sundhed, og begge stemmer vel lige meget overens med den gamle Folkesykologi, der siger, at af alle danske er Fynboerne Fantasifolket. Fantasten kan kaste Glans baade over en meget snæver Lilleverden og over de videste Maal, og den kan tiltales af Radikalisme saa vel som af Moderation.

Folkekomponisten *Hans Hansen* hører til de Fynboer, der rigtig føler sig hjemme i en snæver Kreds, og han har haft den Lykke at kunne følge sit Sind.

Midt i et ægte sydfynsk Landskab, omtrent lige langt fra Svendborg og Faaborg, ligger Landsbyen *Ulbølle*, ikke noget stort Stykke Vej fra „de fynske Alper“ mod Nord eller fra Lille Bælt mod Syd. Et Hus, f. T. Hans Madsens, lige op ad Kirkegaardsmuren mod Vest, var hans Barndomshjem. Og i Huset ved den østlige Kirkegaardsmur, nu tilhørende Træskomand Jørgen Pedersen, boede Hans Hansen al sin Tid fra sit Ægteskabs Begyndelse til sin Død. Mellem disse to Huse ligger hans Grav, til højre for Stien, der fører til Kirkens Indgang. En glat Marmortavle bærer Indskriften:

MUSIKER HANS HANSEN

* 2. Marts 1818

† 1. November 1878.

HUSTRU ANE, f. JØRGENSEN

* Januar 1828

† 13. November 1855.

Velsignet være Eders Minde.

Hans Fødselsaar er opgivet urigtigt her. Han blev nemlig født 1817 i Bjerregaard paa Vesterskerninge Nørre-mark. Her sad dengang hans Morfader, den „retsindige og forstandige Mand,“ Gaardmand og Sognefoged Simon

Jensen. En Søn af ham, Jens Simonsen, der døde som Mekaniker i Vesterskerninge 1876, omtales ikke sjældent endnu i sin Hjemegn. Han skal omved 1820 have været Opsynsmand ved den Instrumentsamling, som *H. C. Ørsted* brugte til sine Forsøg, og Sagnet vil mene, at det egentlig var Jens Simonsen, der opdagede Elektromagnetismen.

Den 15. Juni 1816 blev det ældste af Sognefogdens Børn, Anne Marie Simonsdatter, gift med Dyr læge og eksamineret Beslagsmed *Hans Hansen*. Dennes Eksamensbevis er velbevaret til denne Dag og viser, at der er tildelt ham 16 Karakterer ialt, nemlig 11 første, deriblandt 1 for Opførsel, og 5 anden. Beviset, som er underskrevet af den meget ansete Veterinær, C. N. Viborg, den 23. Decbr. 1813, tildeler Kandidaten „første Character“. Godt 6 Aar senere fik Hans Hansen af Amtmanden over Svendborg Amt Tilladelse til at drive Smede-Haandtering i Ulbølle, da det med troværdige Beviser var godtgjort, at han var „bosiddende og uundværlig Smed“ sammesteds. Et Regnskab, der er bevaret til nu, tyder paa, at han har haft meget at bestille som Dyr læge, og det vides, at han i denne Egenskab mødte paa Markeder „med gult Skilt paa“ for at afgive sit Skøn over Kreaturer og Heste. Alligevel blev *Dyr læge* ikke det Navn, han kom til at gaa under. Fynboerne har fintmærkende Øren for særtklingende Navne, og Dyr læge Hans Hansen blev altid kaldt »*Kursmeden*«, eftersom han var eksamineret Beslagsmed.

Saa vidt man kan skønne, boede de unge Dyr lægefolk (han var 28 og hun 26, da de blev gift) nogen Tid i Hustruens Barndomshjem, inden de fik eget Bo. I hvert Fald blev det første af deres syv Børn født paa Bjerregaard den 2. Marts 1817. Allerede tre Dage efter blev Barnet hjemmedøbt og fik samme Navn som sin Fader, altsaa Hans Hansen. Drengen blev konfirmeret 1831 og faar af Præsten Omtalen: „Udmærket god Kundskab“. Det blev dog ikke hans Evne til at samle Kundskaaber, der særlig blev lagt Mærke til i hans Barndomsaar, men derimod hans musikalske Begavelse. Kun 6—7 Aar gammel viste han Lyst og Nemme til Musik. Hans første Læremester blev Sognefogden i Ulbølle, Peder Mikkelsen, som var en Søstersøn af Drengens Morfader. Hos ham lærte han Noder; men Peder Mikkelsen, som „kun spillede for egen Fornøjelse“, kunde ikke lære ham ret meget,

og knap 9 Aar gammel søgte den lille Hans sig en anden Vejleder. Det var en tarvelig Landsbymusikanter, som boede i Egeskov, halvanden Mil borte. Et Par Gange ugentlig gik den lærelystne Dreng „paa sin Sok“ den tre Mil lange Tur for at faa en vistnok meget mangelfuld Undervisning. Henimod Konfirmationsalderen fik han sig en bedre Lærer i Stadsmusikant *Gregers Hjort Simonsen*. i Svendborg. Vel var Vejen længere end til Egeskov, men nu var Hans's Ben nok saa udviklede, som de havde været for nogle Aar siden, og han havde mere at gaa efter end før.

Da der er Folk her paa Egnen, som mener, at nævnte Stadsmusikant er Ophavsmand til den tit sungne Melodi: „Jyden han æ stærk aa sej“, skal der her gives nogle Oplysninger om den Familie Simonsen, som baade gav St. St. Blicher en forstaaende Komponist til flere af hans jyske Sange, og den fynske Folkesanger Mads Hansens musikalske Medarbejder den nødvendige Spillelærer.

For mere end et Par Hundrede Aar siden indvandrede fra Böhmen eller fra Bayern her til Danmark en Musiker, der hed Simon. Det maa siges, at med ham kom der en god Del Musik til vort Land. En Efterkommer af ham blev Stadsmusikant i Assens, og en af dennes Sønner, *Hans Caspar Simonsen*, er „Jyden“s Komponist. Han døde som Organist ved St. Knud i Odense den 5. Marts 1876. (Se Jeppe Aakjær: St. St. Blichers Livstragedie, II. B., S. 255).

Hans Hansens Lærer i Svendborg, Stadsmusikant *Gregers Hjort Simonsen*, var Hans Caspar Simonsens Farbroder og Farfader til den bekendte kgl. Kammersanger *Niels Juel Simonsen*.

Om *Stadsmusikant* forklarer „Salmonsens Leksikon“, at det var et Embede, der stammer fra Middelalderen. — det nævnes i Danmark allerede 1380 —, og som gav sin Indehaver et strængt overholdt Privilegium paa Udførelsen af al Musik ved Barsler, Bryllupper og andre Gæstebud. I Købstæderne ansattes Stadsmusikanten af Præsidenten eller Borgmesteren. I København inddroges Posten formelt først 1860. Heller ikke paa Landet var Musik for Betaling fri Næring i Hans Hansens yngre Dage.

Da han en Tid havde faaet Undervisning hos Simonsen, blev han hans Medhjælper og fik det Hverv at udøve og

varetage Musikken i sin Hjemegn, og Folk var vel tjente og fornøjede med hans Spil, for nu var han en særdeles dygtig Violinspiller.

Forfatteren *Peder R. Møller* skriver (i *Søndagsbladet* Nr. 31, 1894), at „flere af Svendborg Bys formaande Mænd søgte at faa den unge Mand til København, for at han kunde uddanne sig videre i Musik, ja, Baron Holsten paa Hvidkilde stillede ham endog i Udsigt, at han vilde afholde alle de Omkostninger, dette vilde medføre.“

„Men dels den Hjemfødningfølelse, som især i den Tid var fælles for alle Bønder, og dels Hans Hansens medfødte Sky for at komme i uvante Omgivelser og „skifte Ham“ gjorde, at han modstod alle Overtalelser.“

Man kan ærgre sig over, at Svæversyn her, som saa ofte har hindret en evnerig ung Mand i at udnytte det Pund, Vor Herre gav ham i Vuggegave, og af Hans Hansens Afslag paa de velmente Tilbud, fristes man let til at faa ringe Tanker om hans Personlighed; men man maa, for at være billig i sin Dom, huske paa, at i Trediverne var det menige Folk i langt højere Grad aandelig stavnsbundet, og da skulde der anderledes udprægede Personligheder til at sprænge Baandet end i vore Dage.“

Saaledes udtaler altsaa *Peder R. Møller* sig. Vi vil senere høre en anden Fynby, Organist og Komponist *Thorvald Aagaard*, gøre en anden Tankegang gældende.

„Fødelandet har en Lænke, let at bære, tung at bryde.“ Sandheden af disse Ord i allersnævreste Betydning har Hans Hansen følt.

Ligesom hans Fødsel bandt hans Giftermaal ham til Egnen mellem Svendborg og Faaborg.

Der fortælles, at da han og en Svendborg-Musiker en Gang spillede til Gilde i Jens Ladefogeds Gaard i Ulbølle, havde de begge ondt ved at holde deres Øjne fra Ane Jørgensen, der var en Datter fra Kragegaard i Vesteraaby. De skiftedes til at danse med hende, naar de nu og da hvilede sig fra Spillet. Engang, mens de begge spillede, sagde han fra Svendborg med Hentydning til Ane: „Dér danser en Pige — hende vil jeg ha’“. Men Hans Hansen sagde: „Nej, hende vil jeg ha’!“

Og saaledes blev det. Da han var 30 Aar gammel, giftede han sig med hende. Til deres Hjem havde han købt et lille Hus i Ulbølle, som allerede nævnt, nær ved

det Hus, hvor han var vokset op. De havde to Børn sammen, som begge lever endnu! Maren Hansine Marie Hansen, g. m. Slagter Morten Pedersen i Ulbølle, og Julie Sophie Hansen, g. m. Møller Larsen i Ulbølle.

Hans Hansen drev en lille Jordlod og kunde altsaa med Rette kaldes Husmand. Derimod var der kun liden Grund til at kalde ham Væver. Han havde ganske vist i sine meget unge Aar lært at væve, men Haandværket tiltalte ham aldeles ikke, og som moden Mand drev han det aldrig.

Inden jeg omtaler hans Livsgerning, som var Musikken, skal der meddeles nogle Træk, som sammen med det allerede meddelte karakteriserer hans Personlighed, og som vil genfindes i hans Tonekunst.

Han var en meget beskeden og tilbageholdende Mand. Horne Sangforening sendte ham en Gang en Indbydelse, vistnok til en festlig Lejlighed. Da han kom hjem, spurgte hans Søster, Ane Marie, som styrede hans Hus efter hans Hustrus Død: „Hvordan gik det saa der henne?“ Han fortalte, at der var bleven holdt en Tale for ham. „Hvad sagde du til det?“ spurgte hun saa. „Jeg sagde ingenting; jeg gav et Nik og tav stille.“

Han var et Menneske med et dybt Stemningsliv. Søsteren, Ane Marie, fortæller, at da hans Hustru var død — efter kun 8 Aars Ægteskab — sørgede han meget og længe. Hans Sorg drev ham tit op til Graven om Aftenen eller Natten, eller han sad længe oppe og „spillede saa kønt, at man kunde faa Taarer i Øjnene.“

Men Lune og komisk Sans havde han ogsaa. Da der var Bryllup i Bernekilde, en Gaard i Vesterskerlinge, indtraf der en lattervækkende Begivenhed paa et meget uheldigt Tidspunkt. Brudeparret stod opstillet i den oplyste, tæppehængte Lo, og Musikken skulde lige til at spille Brudevalsen. Just ved denne Tid kommer Brudens ukonfirmerede Broder hjem fra Marken med Faarene. Væderen fik — rimeligvis paa Grund af alt det Lys, der skinnede ud i Gaardsrummet — et Anfald af Sindsforvirring og foer lige ind i Loen. Hans Hansen var straks paa Højde med Situationen. Han spillede et meget muntert og stærktlydende Dansestykke, til Dyret var kommet ud. Først da der var bleven tilbørlig Ro, lød Brudevalsen. — Peder R. Møller skriver: „Han var meget faatalende,

den gamle Kunstner. Tit „faldt han i Staver“ og kunde da, selv midt i Kredsen af den muntreste Ungdom, staa grublende og aandsfraværende i lang Tid. Men paa Bunden hos ham laa et indestængt Lune, som til Tider glimtede frem. De dybe Kluk, der ved saadanne Lejligheder traadte i Stedet for Latter, var smittende, og Smilet, der gik over hans alvorlige Aasyn, gjorde samme Virkning, som naar et Solskin farer hurtig hen over et Stykke Landskab, der ligger i dyb Skygge.“

Han var ikke af dem, der let gik med til noget nyt; han haanede det heller ikke, bare fordi det var nyt, men overvejede roligt. Da hans Ven, Mads Hansen, havde faaet Vesterskerlinge Højskole oprettet 1868, sagde han ærligt og redeligt, at Højskoler var noget, han ikke kunde vide noget synderligt om; men han gav dog sit Minde til, at hans 18-aarige Datter, Julie Sophie, der senere blev gift med Møller Larsen, Ulbølle, kom med paa Skolens første Hold. „Der maa jo da være noget godt ved det,“ sagde han.

Efter sin Tid og sin Lejlighed var han en veloplyst Mand. Han var selvanden Medholder af „Nationaltidende“, og det var ualmindeligt den Gang, at Bønder holdt eller var med til at holde et københavnsk Dagblad, han læste gerne Romaner, men ogsaa religiøse Skrifter.

Med Hensyn til Hans Hansens Virksomhed som Musiker er der det at sige, at den særlig kom Sydfyn til gode. Enkelte af de Melodier, han skrev til Mads Hansens Sange, har dog gaaet Landet over i Skyttekredse og blandt Højskolefolk. Og en dansk Bladmand blev for nogle Aar siden i Berlin overrasket ved at høre Vagtparaden der nede spille Melodien til »*Sang for unge Krigere*«: „I vor Barndom vi hørte Kartovernes Brag.“

Med stærk Brug af Organist Thorvald Aagaards Artikel i „Fyns Tidende“ for 6. Septbr. 1904 meddeles følgende Oversigt over Hans Hansens særlige Livsgerning.

Han blev en meget søgt Musiklærer. Han kunde have fire til seks Lærlinger paa samme Tid. Hans Undervisning omtales som noget særdeles dygtigt. En af hans Elever, den senere Musikdirektør i Svendborg, *H. Pedersen*, der laa som Soldat i København 1866—67, fik under sit Ophold derovre Lejlighed til at spille Violin for den store Komponist *N. W. Gade*. Denne blev opmærksom

paa en Særegenhed ved Spillet og spurgte ham: „Hvor har De lært det?“ Pedersen nævnede da Hans Hansen, og Gade sagde: „Ham kunde jeg have Lyst til at stifte Bekendtskab med.“

Af sine Elever fra Egnen dannede han et Orkester, der i alle Maader stod over, hvad man ellers havde af Musik paa Landet. De spillede til Koncerter og Gilder i en vid Omkreds. Paa fynske Herregaarde blev man ogsaa snart opmærksom paa hans Dygtighed og benyttede tit hans Musik ved festlige Lejligheder, saaledes paa Egeskov, Valdemar Slot og Søbysøgaard. Da Baronen paa Taasinge vilde have dannet et Orkester af Bønderne derovre, blev Hans Hansen Lærer for dem. Den samme Herremand havde et lignende Orkester paa Hindsholm. Hans Hansen kom undertiden derud for at spille med. Vesterskerne Orkester, der snart talte 12—14 Deltagere, spillede ofte til Koncerter og Teaterforestillinger i Svendborg og Faaborg, og Hans Hansen blev med Tiden ret velhavende. — Han havde klart Øje for Faren ved at være Musiker. Alt for tit havde han set, hvordan Musikerne faldt for Fristelsen til de „vaade Varer“. Men selv var han i høj Grad karakterfast og havde stor Indflydelse paa sine Medspillende. „Et Blik fra ham var nok til at holde dem i Tømme.“

Det er dog ikke Hans Hansens Virksomhed som Orkesterleder, der giver ham Ret til at blive mindet ikke alene paa Fyn, men i hele Landet. Hans Eftermæle er først og fremmest knyttet til hans Tonedigtning.

Han har komponeret mange Dansemelodier og Koncertstykker. Blandt de første kan nævnes en Francaise.

Men det er særlig indenfor Sangmelodiens snævre Ramme, han har vist sin musikalske Evnes særegne Art. Og han havde den Lykke, at der i hans Naboby, Hundstrup, boede en Sangdigter som Gaardmand *Mads Hansen*, der netop digtede Ord, der stemte nøje med de bedste Toner i Ulbølle-Musikanterens Indre. *Hans Hansen blev Mads Hansens Komponist.*

De to lærte tidlig hinanden at kende. Mads Hansen lod sig nemlig som helt ung undervise i Violin- og Klarinet-spil af Hans Hansen. Og da Mads Hansen i 1859, kun 24½ Aar gl., stiftede „Hundstrup-Vesterskerne Sangforening“, der snart fik en lempelig Navneforandring

og blev kaldt „Vesterskerne-Hundstrup Sangforening“, blev Hans Hansen Leder af Sangen.

Den 13. Novbr. 1865 blev „Svendborg Amtsskytteforening“ dannet. Til Skyttebevægelsen er de to Mænds Navne knyttede lige saa nær som til Virksomheden for god Sang. Allerede 1863 havde Mads Hansen faaet stiftet Skytteforeningen „Palnatoke“ for Vesterskerne-Hundstrup-Ulbølle Sogne. 1866 skænkede Kvinder en Fane til Foreningen med Indskriften: „End er mit bedste Skud i Vente“, og til Indvielsesfesten lød for første Gang Mads Hansens udmærkede Sang: „Vi har sagt det saa tit, og du ved det saa godt, du er mægtig, du Kvinde i Nord“. — 1867 lød saa ved en Skyttefest i Kværndrup den Marsch, som har lydt for Skytter mangfoldige Gange senere: „I vor Barndom vi hørte Kartovernes Brag“. Ikke blot til denne, men til adskillige andre af Mads Hansens Skyttesange har Hans Hansen sat Melodi, f. Eks.: „Til Vaaben, Brødre, tag Bøssen fat“, med Omkvædet: „og Maalet er Danmarks Frelse“.

Det Fællesarbejde af de to Sydfynboer, som vil holde sig længst, ja, saa længe der er Fynboer til, der forstaar at glæde sig over det mest ægte fynske, er dog det, der fremkom i deres Sangforening.

Denne Forening fik stor vækkende og samlende Betydning for Eggen; thi paa mere end et Omraade søgte man her at fremme „god Tone“. I Hundredevis samledes Folk om Musik og Sang. Ofte sluttede man Samværet med en rask Leg eller en Svingom, hvor Sangerne førte an.

Med Tiden blev Sangkoret kendt for sin Dygtighed, og det var derfor rimeligt, at det kom til at deltage i den store Sangfest i Faaborg Lørdag den 24. Juli 1869. I en Artikel, der slog til Lyd for Festen, skriver „Faaborg Avis“ for 12. Juli: „Som noget særegent ved denne Fest anføres, at Folkedigteren *Mads Hansen* har indsendt to Sange i fynsk Mundart, til hvilke Melodierne er komponerede af Husmand *Hans Hansen*. Sangene udføres af en Kvartet af Vesterskerne og Hundstrup Sangforening.“

Da der sikkert er adskillige blandt Aarsskriftets Læsere, som ikke har Sangene ved Haanden, optrykkes de her:

Opvaavni.

Faa ajle di smaa Blomster dæ dov æ te i Aar,
 o Fovle, de æ edde te o seje!
 Saa fin o frisk o faver, som Bøjeskovi staar,
 dæ te har je aller før set Leje.
 Aa hvor je venjer Øjet hen, je ser saa sære Tenj,
 de løvter saa forunnerli herenje i mit Senj;
 je mærker i Aar, i Danmark æ de Vaar;
 de løvter saa forunnerli herenje i mit Senj;
 Naturen æ fo'aret, ejer je har vaaen blenj.

Om Maaeni da fløjer di Fovle u med Sanj,
 som om di faa Nattero vil takke;
 o gaar je ne ve Bækki en Avtenstund en Ganj,
 da æ de, som Bøllerne ku snakke.
 Saa vesker de saa sælsomt i Ellekrattets Løv;
 hver lille Blomst hun nikker mildt o sejer te mej: „Tøv!“
 Je mærker i Aar, i Danmark æ de Vaar.
 Hver lille Blomst hun nikker mildt o sejer te mej: „Tøv!“
 Naturen æ fo'aret, ejer je har vaaren døv.

Aa Folkets Lyv æ heller knap, som de plejer von,
 de skyer Blomst i mannen simpel Høtte,
 aa vil I bare venjte ino et lille Ko'n,
 saa blyver Boni Lanjets bedste Støtte.
 Di gamle Folkeviser, dæ ha lydt ved Kamp o Lej,
 di æ som Fovletoner, je ka høre paa mi Vej.
 Je mærker i Aar, i Danmark æ de Vaar,
 de æ som Fovletoner, je ka høre paa mi Vej;
 de hele æ fo'aret, ejer aa a de æ mej.

Folkesnak.

Bas:

Naa ska' je' bare faa'tælle Jer noue!

Andre Stemmer:

Naa?

Bas:

Naa æ' Bo'ma'i blyve faa'loue'!

Andre Stemmer:

Saa -- aa, nej se!
 Naa æ' hun grov,
 saa faar ha' sej dov
 en Kune nov!

Bas:

Ka'ske!

Andre Stemmer:

Aa hør, la' vos gæ'te
aa se, vi ka' træffe den ræ'te:
De' æ' Lavs Møllekovs Mine?

Bas:

Nej!

Andre Stemmer:

De' æ' Jens Avselsens Tine?

Bas:

Nej!

Andre Stemmer:

De' æ' Per Jørrens Lavrine?

Bas:

Nej!

Andre Stemmer:

Saa æ' de' Knu's Nikkeline?

Bas:

Nej! Vist æ' de' ej!

Andre Stemmer:

Jov! — Saa — aa!
Saa æ' de' Bøkkerens Ka'en?

Bas:

Nej, de' æ' Guldbakkens Ma'en!

Andre Stemmer:

Nej vel! — Jov vel!
Hahahaha!
Naa æ' hun grov!
Hahahaha!
De' æ' da Sjøv!

Det var fire Enkeltkvartetter og syv Dobbeltkvartetter, der skulde optræde, og de havde Præmier at kappes om. I Dommerkomiteen sad *Matthison-Hansen* fra København, Præsterne *Morten Bredsdorff* og *Sørensen* og Musiklærer *Ehlert*.

Den Orden, hvori Kvartetterne optraadte, blev bestemt ved Lodtrækning, og Vesterskerninge-Hundstrup blev den sidste af alle de optrædende 11 Kvartetter, Nr. 7 af Dobbeltkvartetterne, der kom efter Enkeltkvartetterne.

Inden Kappelstriden begyndte, blev der til Velkomst sunget en Sang af Mads Hansen. I den staar der:

„— vi vil af hverandre lære
at synge om, hvad vi skal være,
og om, hvad vore Fædre var.“

„Faaborg Avis“ meddeler, at der til Kvartetmødet paa Hotellet i Faaborg havde indfundet sig saa mange, som Salen kunde rumme, og Sangforeningernes Præstationer fulgtes med megen Interesse, især modtoges Mads Hansens Sange i fynsk Mundart med stormende Bifald, og det sidste Nr. maatte gentages tre Gange.“ — Da Bifaldet brusede, efter at Sangen var sunget første Gang, sagde en af Dommerne til Dirigenten — den før nævnte Hans Pedersen: „Aa, gentag den ikke; det bliver vanskeligt saa godt som først!“ og fik det raske Svar: „Det kan vi lige saa tit, vi skal.“

Peder R. Møller fortæller, at Hans Hansen, der var med, uden den Dag at have nogen ledende Stilling, havde sat sig længst tilbage paa Galleriet i Salens Baggrund, hvor han var skjult for Mængdens Øjne. Da Bifaldet bragte kraftigt efter den første Sang, „Opvaavni“, anede han, at der for Alvor vilde „gaa Ild i Blaarene“ efter den anden, og listede derfor stilfærdig ned. Da Bifaldet efter den anden Sang var ved at hændø, hørtes en Røst fra den tætpakkede Tilhørerskare: „Komponisten frem!“ Til dette Raab sluttede sig saa mange, maaske alle derinde, saa det lød som en sand Storm: „Komponisten frem!“ Da Larmen stilnede af, meddelte en Stemme fra Galleriet: „Hans Hansen er gaaet.“ Efter endt Koncert gik hans Sangere over til en Gæstgivergaard paa den anden Side af Gaden, hvor en Havesal var stillet til deres Raadighed. De vilde bære deres afholdte „Kursmed“, som han undertiden blev kaldt efter sin Fader, i Triumf ind i Salen. Men han var ikke let at finde. Dog, endelig fandt de ham. Han var gaaet ind i Hestestalden, havde svøbt et Hestedækken om sig og lagt sig til at sove paa noget Halm i et tomt Hestestade. Der laa han nok saa fredelig og tog sig en Middagslur, medens et henrevet Publikum billedlig talt lagde Lavrbærkransen om hans Tinding.

Ved mange Lejligheder havde Mads Hansen Brug for Hans Hansen, og han udtalte tit: „han er mig en uundværlig Hjælp; uden ham vilde jeg have udrettet adskilligt mindre.“ Og* han bøjede sig ikke sjældent for ham. „Af og til vilde Hans Hansen for Melodiens Skyld have ændret noget i en Sang af Mads Hansen, og det kunde komme til en ret ivrig Dispyt. Mads Hansen var paa-staaelig og mente, det var umuligt at lave det paagældende

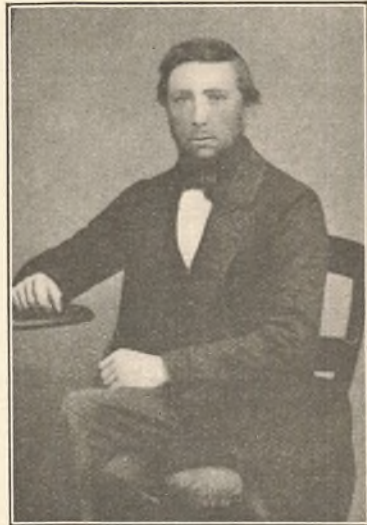
Sted om, og Hans Hansen holdt paa, at der *skulde* rettes; som oftest blev Resultatet, at Mads Hansen maatte gaa hjem med sin Sang og faa den gjort om.“

En af de Lejligheder, da Hans Hansen ydede sin Ven i Hundstrup Hjælp, skal omtales særskilt. Et af Mads Hansens Skuespil var under Indøvelse i hans Sangforening, da han kom paa den Tanke, at det burde slutte med en Sang. Han skrev da en saadan. Men han manglede Melodi til den, og Tiden, da Stykket skulde opføres, var nær. Han gik da samme Aften til sin Ven og spurgte ham, om han paa staaende Fod kunde lave ham en Tone: „Hans Hansen læste Versene igennem, og faa Timer efter var en af hans smukkeste Melodier bleven til, sluttende sig nøje til Teksten, som var begge født af en og samme Stemning.“

(Peder R. Møller).

At en Bonde digtede og at en anden Bonde lavede Melodier dertil, var noget nyt; men dette nye havde Rod i noget meget gammelt; det var rene og ægte *fynske* Toner, der lød i Faaborg den 24. Juli 1869. Naar „Folkesnak“ synges, maa enhver rigtig Fynbo glædes over den Sikkerhed, hvormed det hele Optrin er tegnet. Hans Hansen har ikke mindre end Mads Hansen kendt sine Landsmænds letfængelige Nyfigenhed. Han har kendt dem fra Gildestuer og fra Bygaden, naar de om Aftenen kom ud fra de tætliggende Gaarde og samledes i Klynger.

Hans yngre, fynske Kollega, Organist Aagaard, der ogsaa er baade Orkesterleder og Komponist, skriver: „I denne firstemmige Sang for Mandskor har han absolut vist sjældne Evner for Karakteristik. Hør blot efter Bassernes ivrige,

Komponisten Hans Hansen.

men dog overlegne Fortælling og Tenorerens rapmuede Snakkesalighed.“

„Komikeren vinder alle ved sin naturlige Elskværdighed og staar langt over, hvad saa mange drevne Visemagere formaar, der „vil lave“ komiske Sange, dem, der gerne enten vil blive flove eller slibrige.“

Til Aagaards Omtale af „Folkesnak“ tør maaske føjes, at noget lignende kunde skrives om: „O, hør, du lille Kukker!“ hvis Tekst ligeledes er af Mads Hansen, og Melodien — for firstemmigt Mandskor — af Hans Hansen.

Gangen i dette Værk er denne:

„O, hør, du lille Kukker, er det sandt, at du kan spaa,
saa sig du mig, hvor mange Kys jeg skal i Sommer faa!“

Kukkeslagene lyder, de tælles af en enkelt Stemme, og tilsidst synger Koret:

„Tusinde, Tusinde Kys skal jeg faa!“

Videre:

„O, hør, du liden Kukker, da du mig saa herligt spaa,
saa sig mig, naar jeg giftes skal, sig, om hvor mange Aar.“

Nu lyder kun ét Kuk, og en enkelt Stemme tæller: én! hvorpaa hele Koret synger:

„Hurra, Hurra! jeg skal giftes i Aar!“

Der er lyst Humør og dramatisk Liv i dette.

Aagaard faar saa Ordet igen:

„Som „Folkesnak“ er betegnende for det komiske Element hos Fynboen, er „Opvaavni“ det skæreste Udtryk for Fynboens bløde Stemningsliv, der saa let kan sættes i Svingning. Ja, denne Melodi er i udpræget Forstand fynsk, og man kan endog sige *sydfynsk*. Her er Sydfyns smilende Natur parret med Hans Hansens halvt melankolske og stærkt poetiske Sind. Der er som en stadig Rislen af Vaar og Ungdom i denne Sang og dens Melodi, en undrende Glæde over Naturens og Menneskelivets Foraarstid.“

„Naar man ser nøjere efter og undersøger Hans Hansens firstemmige Udsættelse af disse Sange, glædes man over den Finhed, hvormed Klangene er følt og Stemmerne

er ført. Naar man saa faar at vide, at han aldrig har lært Harmonilære, faar man end større Respekt for hans Evner.“

„Han var mere end en almindelig Spillemand. Han var Musiker, og han ejede en frodig Skabertrang og Skaber-evne. Hans Familie fortæller, at naar han sad, lagde han gerne det ene Knæ over det andet, og Foden bevægede sig altid i en eller anden Takt: thi han var fuld af Musik“.

„Hans nærmeste kendte det. Naar han troede sig ene, kunde han sidde i Timevis i sin Stue og fantasere paa Violinen, men naar nogen var til Stede, var han aldrig at formaa dertil.“

„Engang var Ole Bull i Svendborg, og Hans Hansen hørte ham spille. Næste Dag skulde Koncerten gentages. Om Morgenen sagde Hans Hansen; „Jeg tror, jeg gaar derud igen i Dag.“ Og han kom derud. Men i lang Tid efter hørte hans Familie, hvordan han sad og forsøgte at spille som den mærkelige Nordmand. Hans Søster fortæller om de ejendommelige og kønne Toner, han da fandt paa Violinen.“

„Meget tyder paa, at han var i Besiddelse af sjældne Evner, der kunde have hævet ham højt blandt hans Tids Musikere. Det er dog tvivlsomt, om det var bleven en Vinding for os, om han var kommen til København. Som det gik, beholdt han sin ejendommelige Personlighed ubeskaaren. Hans Toner var ægte Folketoner og kunde tilregnes af det brede Lag. Og heri staar han foran saa mange højpriste Tonekunstnere, der kun naar at forbyse den fine Verden og hverandre indbyrdes med sindrigt sammensat Musik, der tit hverken som Maal eller Middel faar større Betydning.“

„Flere Gange modtog han smigrende Indbydelser fra Musikkens Førstemænd til at besøge København. Men Hans Hansen var saa velsignet fri for Ærgærrighed, og han yndede hverken Ros eller Smiger. Han følte sig tilfreds med at leve og virke i sin Hjemegn.“

„Hans Minde og hans Melodier vil leve længst her, hvor der af den ene Sangforening er vokset mange andre, og hvor Sangen har en samlende Magt og en Sangbund, som man sjældent finder Magen til.“

Men inden jeg slutter, er det maaske ikke helt urimeligt at gøre opmærksom paa, at lige saa vist som Vester-

skærninge og Ulbølle ligger i Sydfyn, ligger Sydfyn i Danmark.

I Indledningen til denne lille Afhandling blev der fremhævet en fynsk Ejendommelighed, som Hans Hansens Livsførelse og det bedste i hans Tonekunst er et stærkt og smukt Udtryk for.

Mindesten over Hans Hansen, afsløret i Ulbølle den 6. Oktober 1917.

Det kan vel saa være passende til sidst at paavise, at han sammen med Mads Hansen peger ud over det fynske og dybt ind i et mærkeligt Stykke Danmarks-historie.

I sit første Skrift: „Af en endnu levendes Papirer“, anede den 25-aarige *Søren Kierkegaard*, at der i SteenSteensenBlichers jyske Digtning fandtes en Verden, der betydningfuldt viste ind i Fremtiden, og som maaske kunde komme til at virke heldbringende for den pro-saiske Maade, paa hvilken Politiken hidtil var bleven

behandlet. Blicher havde Interesse for Folkeoplysning, og det er vel værd at vide, at han til den regnede mere end det rent faglige. Da Lærer Povlsen i Gassum (Fader til Brødrene Karl og Alfred Povlsen i Ryslinge) endte sin Aftenskole i Vinteren 1843, indbød han Skolekommissionen til at overvære Slutningsprøven. Denne endte med, at Karlene sang nogle Fædrelandssange, hvoriblandt en af Bli-

cher. Den gamle Digter sad med Taarer i Øjnene, mens den blev sunget. Var det et nyt Danmark, der glimtvis steg frem for de vaade Øjne? Et nyt Danmark, hvor, ogsaa billedlig talt, den Bondemuld, der for Aarhundreder siden sov hen som Hede, skulde vaagne op som Mark og Lund.

Ved Hjælp af Blichers Øjne forstod Søren Kierkegaard, at skulde Samfundsudviklingen („Politiken“ kalder han den) ikke blive en sørgelig Blanding af Madstræb og Magtskyge og almindelig Valgret, da maatte det Lune, det Hjertelag, den Sans for Poesi, som Spentrup-Præsten lod komme til Orde i sine Folkelivsbilleder, kaldes frem til en stærk Indflydelse paa hele Udviklingsgangen.

Hans Hansens Samarbejde med Mads Hansen er i god Samklang med Blichers Digtning og Kierkegaards Forstaaelse af denne. De forstod begge, at Mennesket lever ikke alene af Brød og almindelig Valgret, men at til de frydefulde Kilder, som Folkelivet næres af, hører nødvendigvis ogsaa den gode Sang og de gode Toner.

Efterskrift.

En oprigtig Tak til dem, der velvilligt har ydet mig Hjælp ved Udarbejdelsen af disse Meddelelser, særlig: Hans Hansens Søster, *Anne Marie Hansen*, og hans Datter, Fru *Julie Sophie Larsen*, begge af Ulbølle, Forfatter *Peder R. Møller*, Vesterskerninge, Organist *Thorvald Aagaard*, Ryslinge, Red. *Petersen*, „Faaborg Avis“, Forstander *Aage V. Tuxen*, Svendborg, Sognepræst *Bøttiger*, *Vesterskerninge*, og Apotheker *C. T. Simonsen*, Hellerup.

En dansk Højskole i Argentina.

Et Drømmeslot.

De, der har været Elever her i de senere Aar, har alle hørt mig tale om Argentina. Og de vil ogsaa have mærket, at jeg gjorde det med særlig Varme.

I de 8 Aar, fra mit 13. til mit 21. Aar, da jeg arbejdede i Argentina som Kvægghyrde, Mejerist og Landmand, levede jeg mig saadan sammen med Land og Folk, at noget af mit Hjerte altid vil være der.

Da jeg for tyve Aar siden kom paa Vallekilde Højskole, begyndte den Tanke snart at beskæftige mit Sind: „Hvad om du kunde være med til at gøre andre saa glade, som du er bleven ved at være her.“ Og det faldt mig naturligt at tænke videre saaledes: „Her hjemme kan du vist ingen Vej komme. Her er saa mange, der er langt dygtigere, end du kan blive; men i Argentina, der trænges der i høj Grad til et Højskolearbejde, skulde det mon ikke være der, Gud har en Gerning til dig.“

Jeg havde i 12—13 Aars Alderen læst med et Par Børn, der var lidt yngre end jeg; fra den Tid af havde jeg en Forestilling om, at jeg vist godt kunde lære at undervise Børn; og jeg tænkte saa, at det vel ogsaa vilde være nødvendigt at begynde med Børneskole; thi de unge, der voksede op nu derovre, vilde vel næppe komme paa Højskole; men fik jeg en Børneskole, kunde jeg kanske i den faa bundet en Snor om Benene paa nogle af Børnene, saa jeg kunde drage dem til mig igen, naar de blev voksne. Da jeg derfor gik til Povl Hansen for at spørge, om han troede, jeg kunde du til Lærer, sagde jeg, at jeg vilde være Børnelærer. Og de følgende 12 Aar (fra 1898) var en Børne- og Højskole i Argentina Midtpunktet i alle mine Tanker og Drømme, der hen imod stillede alt, hvad jeg foretog mig.

I 1906 kom jeg med min Hustru til Tandil, fik straks Arbejde ved Børneskolen og overtog Aaret efter Ledelsen sammen med en Lærerinde, Marie Nielsen. Arbejdet med Børnene gik saa godt, at jeg nok turde tænke paa at fortsætte; og lidt Ungdomsarbejde, jeg tog op, lykkedes ogsaa saadan, at jeg turde tænke paa at lægge ud med en Højskole. Men samtidig med, at alle disse Forhold lagde sig tilrette, blev det mig efterhaanden klart, at min Kone neppe nogensinde vilde lære at finde sig tilpas med Forholdene; og det Spørgsmaal meldte sig da, om jeg turde begynde at bygge et Højskolearbejde op, naar jeg derved forkrøblede mit Hjem. Under Følelsen af det Ansvar, jeg derved vilde paadrage mig, smuldrede Grunden bort under mit „Drømmeslot“; og en bitterlig tung Dag styrtede jeg det selv i Grus. I Foraaret 1911 kom min Hustru og jeg til Danmark og blev Lærerfolk ved Ollerup-Højskole.

Af dette vil man forstaa, at naar jeg er Højskolelærer, saa skyldes det Højskolen i Argentina; og det maa tjene til Forsvar for, at jeg i Aarskriftet fortæller lidt om den virkelige, nu rejste Højskole i Argentina og den Udvikling, der gik forud.

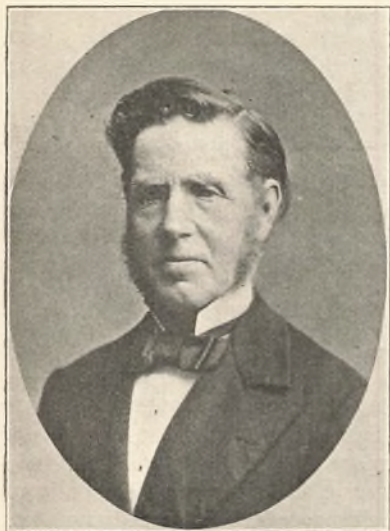
Grundlaget for en Højskole.

Argentina er ca. 50,000 Kvadratomile stort og har 7—8 Millioner Indbyggere. Befolkningen er overvejende af sydevropæisk Afstamning; Sproget er spansk, og Religionen katolsk. Hovedstaden, Buenos Aires, har 1½ Mill. Indbyggere og er en By, der efter kyndiges Udsagn kan sidestilles med Paris med Hensyn til moderne Luksus og med Hensyn til Forretningsliv ikke staar tilbage for Verdens andre Storbyer. Og da Hovedstadens Liv bæres oppe af Landets egne Hjælpekilder, kan man ud fra dens Udviklingsstade slutte sig til Rigdomskildernes Ydeevne.

Den danske Bebyggelse i Argentina er gammel. I 1844 var der i al Fald en Del Danske i Buenos Aires; og i det nævnte Aar ankom den Mand til Landet, som blev Grundlæggeren af den danske Bebyggelse i den sydlige Del af Buenos Aires Provinsen, hvor nu Højskolen er rejst. Det var *Hans Christensen Fugl*.

Han er født i et Husmandshjem paa Lolland i 1811. Biskop Møller i Maribo, Digteren Povl M. Møllers Fader, hjalp ham paa Snedsted Seminarium, hvorfra han tog en

god Eksamen i Oktober 1837. Han var nu i en Række Aar Huslærer hos Præstefamilier. I 1844 drog han sammen med en Lægefamilie fra Stege til Buenos Aires. I Nærheden af denne By lejede han Jord og holdt Køer og solgte Mælk i Byen; men i 1848 drog han med en dansk Kammerat, Jørgensen, til et Sted ca. 60 danske Mil Syd for Buenos Aires, som kaldtes *Tandil*. Her var anlagt en By i 1822; men endnu var der kun nogle faa Huse og et Fort til Værn mod Indianeroverfald.

Juan Fugl.

I Tandil fik Fugl overladt ca. 50 Tdr. Land, byggede Hus og gav sig til at dyrke Hvede. Efter mange Besværligheder med de helt uciviliserede Forhold fik han indrettet baade en Mølle, han huggede selv Møllesten ud af Bjergenes Granitblokke, og et Bageri. Han blev valgt ind i den opkommende Bys Styrelse og blev i Løbet af en halv Snes Aar en af Byens ledende Mænd.

I 1858 gjorde han en Rejse til Danmark; og da han i Begyndelsen af 1860 vendte tilbage, ledsaget af en ung Hustru, fulgte en Del unge

Folk med ham, især fra Lolland og Møen; og hermed er den Udvandrerstrøm i Gang, som giver Materialet til det danske Samfund i Argentina. I de følgende 16 Aar ankom ca. 150 Danske til Tandil.

Forholdene var i Begyndelsen meget vanskelige i mange Retninger. Der var ikke den Gang Civilregister (saa man f. Eks. kunde blive borgerligt viet); og der var ingen protestantisk Præst nærmere end i Buenos Aires. Og de Danske var derfor vanskeligt stillede, naar der var Brug for Brudevielse, Barnedaab, Konfirmation og Begravelse.

velse, for ikke at tale om, at man maatte savne den regelmæssige Gudstjeneste.

Fugl var da den, der maatte træde til; og i Nødsfald forrettede han baade Vielser, Barnedaab og Begravelser; derved hjalp han til, at de Danske holdt fast ved nedarvet Sæd og Skik hjemmefra. Og naar der iblandt Danske i Argentina hidtil har været ofret mere paa dansk Aandslivs Bevarelse, end der forholdsvis er ofret i noget andet dansk Udvandrerfund, saa skyldes det uden Tvivl den trofaste Vedhængen ved gammel dansk Sæd og Skik, som Fugl indledede i Aarene 1860—75, da han var den danske Bebyggelses Leder og Organisator. Fugl boede fra 1875 i København, hvor han døde 1900.

I 1866 stiftede danske, tyske og engelske Protestanter i Tandil „Det protestantiske Selskab“. Foreningen skulde sørge for Tilfredsstillelsen af Medlemmernes religiøse Behov. Fugl blev Formand og Leder. Denne Forening er den første Sammenslutning af Danske i Argentina, og den er den ældste Forening i Tandil. Tyskere og Englændere er efterhaanden traadt ud. Og Foreningen hedder nu „Den danske protestantiske Menighed i Tandil“. Ud fra denne Forening og dens Aflæggere er omtrent alt aandeligt Arbejde blandt Danske i Argentina bleven gjort.

Den første Opgave, der blev taget fat paa, var Indretningen af en Kirkegaard, dernæst skaffede man sig Betjening af protestantiske Præster fra Buenos Aires; de kom dog ikke oftere end hvert andet eller tredie Aar. Og allerede 1876, da der næsten kun var Danske tilbage i Foreningen, fik man en Præst derover fra Danmark. Det var cand. theol. *Oscar Meulengracht*, der sammen med sin unge Hustru drog ud paa den lange Færd. En skøn Majdag — argentinsk Maj er i Stemning lig dansk September — kom de kørende i Postvogn hen over den vide, græsbevoksede Slette. Rundt om græssede Kvæg og Faar. Hist og her skimtedes lave Hytter; og forude tegnede sig en Række lave Granitbjerge smukt mod Himlen. Pludselig dukker en stor Rytterskare frem og stiler lige løs paa Postvognen. Det er en Flok af Danske fra Tandil, der udtrykker deres Glæde over den ankommande Præst paa denne Maade. Det var et festligt Møde, som flere af dem, der var med, mindes med Glæde. Det var den

29. Maj. Den 5. Juni holdtes den første Gudstjeneste i Tandil af en rettelig ordineret dansk Præst.

Pastor Meulengracht skulde ikke alene være Præst, men skulde ogsaa holde Skole for de danske Børn. Allerede det følgende Aar rejstes en Kirkebygning, der var indrettet saaledes, at der kunde drages et Forhæng for Koret, og Kirkerummet brugtes saa til Skolestue. I dette holdtes der med faa Afbrydelser dansk Skole lige til 1891.

O. Meulengracht
(omkr. 1890).

Meulengracht delte Savn og Sorg og Glæder med den lille danske Koloni i 6 Aar. 1882 drog han til Danmark og er nu Provst i Ønslev paa Falster.

1886 kom *Niels Dael* (nu Liselund) til Tandil som Præst. Han var uddannet ved Askov Højskole og blev ordineret i Frimenighedskirken paa Mors.

Det var vistnok den 25. August. Jeg var tilstede sammen med mine Forældre. Samme Dag blev Jens Kr. Knudsen, der drog ud som Missionær til Rødkarenerne i Indien, indviet. Jeg var kun ni Aar og kunde

ikke se de to unge Mænd. Men jeg husker endnu den højtidelige Stemning, der var over den mægtige Forsamling. Jeg mindes, der blev nævnet 3000 Mennesker. Det forekom mig at være noget af det største, der kunde tænkes, saadan at forlade Fader og Moder og drage ud til disse vildfremmede Lande: Indien, Argentina.

Niels Dael var Præst i Tandil fra 1886 til 1897. Med ham og den lille Skare, som han drog efter sig, kom der et stærkt Pust af Højskoleluft til Tandil. Blandt dem, der siden har taget virksom Del i Ledelsen af Kirke- og Skoleliv, kan nævnes: Lærer ved Galtrup Højskole Jo-

hannes Bennike, nu Redaktør af det dansk-argentinske Blad „Syd og Nord“; Lærer ved Øster Jølby Friskole Jens Kr. Kristensen, nu Landmand i Argentina; en ung Sjællænder, Elev fra Askov, Niels Larsen, nu Rentier i Hellerup; Fynboen Hans Bøgedal, ogsaa Askovelev, nu Medredaktør af „Fyns Tidende“; Gaardejer Jørgen J. Bjerg fra Lejrskov, i mange Aar Landmand i Argentina, nu Ejer af „Vadgaarden“ ved Buddinge St.; Rasmus Hansen fra Vindinge ved Roskilde, Elev fra Vallekilde og Askov, endnu Landmand i Argentina; hans Fortællinger om Højskoleliv og hans mange gode Bøger, som stod til hans Tjenestefolks Raadighed, har betydet meget for min Udvikling; og jeg tør vel ogsaa nævne min Fader, Husmand Kristen Andersen, der fra 1889 med Hustru og ni Børn tog Ophold i Argentina.

Fra den Tid af sker det nu og da, at unge, der er vokset op i Argentina, besøger danske Højskoler. Jeg kan i Øjeblikket huske Navn paa 22. Højskolesangene rykker ind i mange

Hjem; og Grundtvigske Tanker og Synsmaader har stadig Talsmænd i Drøftelsen af Kirke- og Skolespørgsmaal.

Indtil 1890 opholder de fleste Danske sig i Egnen omkring Tandil; men omkring dette Aar skyder det lille Samfund to Grene ud, én lige mod Syd til Havnebyen Necochea og en anden mod Sydvest omkring Byen Tres Arroyos. I disse Egne er Hvedeavlens udviklet til Stordrift, saa der har været Mænd, der sammen med dem, der saæde paa Part med dem, har høstet over 30,000 Tdr. Hvede et Aar. Men Kornavlens fandt stadig Sted paa lejet Jord, og da Lejemaalet oftest kun var paa 3—5 Aar,

Niels Dael.

maatte Landbrugerne føre en noget omflakkende Tilværelse, der hindrede dem i at skabe Hygge i og omkring Hjemmene og hindrede tillige en fast Ordning af dansk Kirke- og Skolevæsen.

Denne Udflytning var allerede i Pastor Daels Tid saa vidt fremme, at han ofte drog ud til de nye Egne og holdt Gudstjeneste og udførte kirkelige Handlinger i Hjemmene.

Pastor Dael forlod Tandil 1897. Hans Hustru havde i længere Tid opholdt sig her i Danmark for at søge Lægehjælp; hun blev aldrig mere rigtig rask. Hendes Sygdom

R. J. Th. Andresen.

Chr. Jensen.

var vel en af Grundene til, at Dael afbrød sin Præstegerning i Argentina, og de Evner, han senere har vist sig i Besiddelse af, var vist neppe kommen til Udvikling, hvis han var bleven der ovre.

I 1898 blev cand. theol. *R. J. Th. Andresen*, en Skolelærersøn fra Vardeegnen, kaldet til Præst i Tandil, og han har røgtet Gerningen med Iver og Dygtighed lige til denne Dag. Saa snart han kom der over, begyndte han at tale om, at han havde en Studerekammerat, som han gerne vilde have derover for at hjælpe med Arbejdet, og i Begyndelsen af Aaret 1900 kom cand. theol. *Chr. Jensen* der over. Han er Gaardmandssøn, ogsaa fra Varde-

egnen. Han blev Præst for de Danske i Tres Arroyos Egnen. Der var ingen Kirke og heller ikke noget Forsamlingslokale. Jensen drog omkring fra Sted til Sted og holdt Gudstjeneste i Hjemmene. Han havde været i nogen Berøring med Højskolelivet i Danmark, og det blev snart Skik, at Jensen holdt Foredrag efter Gudstjenesten. En Gudstjenestesøndag paa saadan en Nybyggergaard forløb gerne paa følgende Maade:

En halv Snes højhulede og bredsporede Fjedervogne, nogle med tre, andre med fire Heste for, stævner ved 9—10 Tiden om Formiddagen hen mod Nybyggergaardens lave, jordklinede Huse. 20—30 Ryttere med flagrende Ponchos*) kommer galopperende i Smaagrupper. De fraspændte og afsadlede Heste slippes løs, en ridende Hestepasser driver dem hen i en Indhegning, hvor de kan gaa og græsse. Efterhaanden er der samlet en 60—70 Mennesker, flest Mænd, men ogsaa en Del Kvinder, der næsten alle har Smaabørn med. Unge Piger ser man kun faa af. I dette noget barske Nybyggersamfund er der ligesom ingen Plads til et naturligt Ungpigeliv; de unge Piger, der kommer til Egnen, gifter sig snart eller rejser bort igen.

Ved Ellevetiden samles man i et Par Stuer, der er forbunden ved en Dør. Bag ved et lille Bord staar Pastor Jensen i Ornat. Han beder Indgangsbønnen, og snart toner danske Salmer hen under Taget og ud ad de aabentstaaende Døre. Under Prædikenen kan det godt ske, at ét Barn giver sit Besyv med, og at en Moder maa løbe ud med et andet. En Gris er kanske kommet hen for at gnuppe sig op ad Hjulet paa en af de fremmedes Vogne, og Ejerens Hund, der ligger under Vognen, farer rasende løs paa Grisen. Her er ingen Kirkestilhed, og der bliver vanskeligt nogen Kirkehøjtidelighed; men den jevne Tale henne fra det lille Bord finder alligevel Vej til mange Hjerter.

Naar den egentlige Gudstjeneste er forbi, bliver der dækket nogle lange Borde, og her samles man nu om store Fade med velbelagt Smørrebrød, snart kommer der Kaffe, og mens man tager et solidt Foder, gaar Samtalen

---

*) En Poncho er et Slags Plaid med et Hul midt i; man stikker Hovedet gennem Hullet og har saa en Rytterkappe.

livligt. Betingelsen for, at en Familie kan faa Gudstjeneste afholdt i dens Hjem, er, at den giver Smørrebrød og Kaffe til hele Menigheden; dog er der altid nok, der vil give Rum for Gudstjenesterne.

Hen paa Eftermiddagen samles man igen i Stuerne, og nu holder Pastor Jensen Foredrag, oftest af oplysende Art, og man synger en Del Sange efter Højskolesangbogen. Hen mod Aften gøres Vogne og Rideheste i Stand. Køretøjer og Ryttere fjerner sig ud over den flade Egn, mens Aftenen sænker sig over Nybyggergaarden. Præsten bliver ofte i Gaarden om Natten. Stundom faar han en velopredt Seng med Fjeder Madratts o. s. v., men til andre Tider reder man et Leje paa Jordgulvet af Faareskind med halvlang Uld paa, og med et Par gode Tæpper over sig sover han godt.

Saa længe Pastor Jensen var ugift, drog han meget af Tiden, ogsaa Søgndage, omkring fra Hjem til Hjem, snart til Hest og snart i Gig. Alle Vegne var han en velkommen Gæst. Mange Mennesker, som i Danmark ikke vilde have sat deres Fod i en Kirke, kom her i Samtale med Præsten og lærte, at Kristendom hører ikke absolut sammen med Præstekjole og Kirkehus, men kan følge med de enkelte Mennesker under alle Former og under alle Forhold.

Pastor Jensens Virksomhed maa vistnok siges at have haft et fuldt saa meget folkeligt som kristeligt Præg. Han prøvede ogsaa et Aar at holde Højskole med en halv Snes Karle; men det blev ved det ene Forsøg. Der kan dog næppe være Tvivl om, at naar der nu kan rejses en dansk Højskole i Argentina, saa skyldes det mere end noget andet Pastor Jensens menneskelige og kristelige Oplysningsarbejde.

I 1910 drog Pastor Jensen til Danmark og er nu Præst i Søby paa Ærø. Han blev afløst af cand. theol. *H. Vimtrup*, som havde været Højskolelærer en Tid i Danmark og egnede sig derfor godt til at fortsætte Pastor Jensens Virksomhed. Han var Præst i Tres Arroyos Egnen i 5 Aar og er nu Sognepræst i Thorstrup ved Varde. Efter ham blev cand. theol. *S. K. Sunesen*, der havde opholdt sig en Del Aar i Argentina, dels som Huslærer, dels ved almindeligt Landarbejde, ordineret og er nu Menighedens Præst.

Foruden de Mænds Arbejde, som her er nævnt, er der gjort et Oplysningsarbejde i Højskolens Aand af Johannes Bennike i hans Blad „Syd og Nord“, der udgaar to Gange ugentlig og nu er inde i sin 13. Aargang. „Dansk Skoleforening i Argentina“, der blev stiftet i 1908, gaar vel nærmest ud paa at fremme Børneundervisningen og arbejder især paa at støtte den danske Skole i Tandil, men den udgiver et Aarsskrift, som bringer Artikler af saavel historisk (dansk-argentinsk) som af almenmenneskeligt Indhold, saa dette Arbejde bør vel ogsaa regnes med. Flere

H. Vimtrup med Familie.

velforsynede Læseforeninger har bragt aandelig Næring til en stor Kreds af udvandrede Danske i Argentina.

Samfundet af Danske i Tres Arroyos har allerede i mange Aar været de to andre Grupper — i Tandil- og i Necochea-Eggen — overlegen, baade i Tal og i økonomisk Kraft; men den stadige Omflytten har vel været Aarsagen til, at der først nu bliver foretaget et Forsøg paa at danne et fast Punkt for de aandelige Bestræbelser at samle sig om. I Tandil har allerede Mennesker oplevet at være døbt, konfirmeret, viet og selv have faaet Børn døbt i den samme Kirke. Og der gaar Børnebørnene af dem, der rejste det første Kirke- og Skolehus, i Skole, om ikke i den samme Bygning, saa dog paa den samme Byggegrund. Der er allerede en vis historisk Duft over det aandelige Arbejde i Tandil. I Necochea-Eggen er man just nu i Færd med

at bygge den anden danske Kirke i Argentina. Nu kommer Tres Arroyos-Eggen med; og med den Hurtighed og Kraft, der hele Tiden har været Kendetegnet for denne Egns Befolkning, er Sagen nu naaet frem til Løsning. Man har rejst en dansk Højskole eller Ungdomsskole, som den kaldes.

Værkets Fuldførelse.

I Oktober 1916 modtog jeg et Brev fra Pastor Sunesen, hvoraf hidsættes nogle Uddrag.

Tres Arroyos, ⁴/₈ 1916.

Hr. Højskoleforstander Bækhoj!

Som De ved, har der i nogen Tid været arbejdet paa at faa oprettet en dansk Ungdomsskole her i Nabolaget. Der har været afholdt et Møde om Sagen i Tres Arroyos; der er købt 100 Hektarer Jord til Skolen, og det kan betragtes som givet, at den vil blive bygget og staa færdig til at modtage sit første Hold Elever 15. Juli 1917.

. . . . og det blev paa det nævnte Møde enstemmigt vedtaget, at Bestyrelsen skulde tilbyde Dem Pladsen som Forstander og saa, hvis De ikke selv ønskede at komme herover igen, bede Dem sammen med de tidligere Præster herovre finde en Mand, der vil og kan tage en saadan Gerning op her i Argentina.

. . . . Det er Meningen, at Forstanderen foruden at undervise og holde Foredrag skal bestyre Skolen og administrere Ejendommen, og hans Hustru forestaa Skolens Husvæsen. For dette Arbejde vil vi give Dem 2000 pesos aarlig + fri Station (Bolig [4 Værelser], Kost og Brændsel) og naturligvis betale Lønnen til de øvrige Lærere og de Folk, som ellers behøves paa Ejendommen . . . .

Betalingen pr. Elev tænkes sat til 50 pesos maanedlig for Ophold og Undervisning . . . .

Skolen vil blive bygget med Plads til 20 (Elever), men saaledes, at den let kan udvides . . . .

Vi har tænkt os, at Skolen skulde have et Karlehold 15. Juli—15. Novbr., og et Pigehold i tre Maaneder (April, Maj, Juni) og et Konfirmationshold i tre Maaneder, muligvis Januar—Marts. Dette Hold skal naturlig-

vis først og fremmest forberedes til Konfirmation, men dog ogsaa have Undervisning i andre Fag.

Vi har ment, at Skolen at begynde med ikke skulde have flere Lærerkæfter end Forstanderen, en spansk Lærer og den danske Præst henede, der foreløbig vil faa Bolig paa selve Højskolen og er villig til at overtage nogle Timer . . . .

Med megen Agtelse
for Bestyrelsen*)
S. K. Sunesen.

Udvalget herhjemme traf saa Aftale med Lærer Johs. Villumsen, Søn af Højskoleforstander Villumsen, Bælum,

Johs. Willumsen og Hustru.

om at overtage Pladsen som Forstander for den nye Højskole i Argentina.

Der var imidlertid store Vanskeligheder at overvinde ved Rejsen paa Grund af Undervandskrigen. Men da de danske Udvandrerdampere i Juni genoptog deres Ruter paa New York, blev det besluttet, at Villumsen skulde rejse den Vej. I Slutningen af Juli holdt han Bryllup med Fanny Taaning, Datter af Seminarieforstander Taaning, Ranum; og den 12. August rejste de nygifte — unge, livsfriske, haabefulde — fra København ud i den vide Verden til den ansvarsfulde Gerning.

*) Bestyrelsen for „Den danske Menighed i Tres Arroyos-Egnen“.

I Argentina vilde man imidlertid ikke vente paa Villum-sens Ankomst. Højskolen skulde aabnes nogenlunde til Tiden, og den 5. August holdtes Aabningsmøde. Herom læser vi følgende i „Syd og Nord“ for 8. August:

„ . . . . Saa rejste Ønsket sig om at faa rejst en Højskole til Udvikling og Dygtiggørelse af den Ungdom, der skal tage Arven op efter det Slægtled, der nu er ved at ældes. Og med Energi blev der taget fat paa Virkelig-gørelsen af Opgaven.

Nu ligger den der, den bramfri, men smukke Højskole-gaard, ude i den aabne Camp . . . noget lig efter en større dansk Bondegaard, men dog ved sine to fremsprin-

Den danske Højskole i Argentina.

gende Fløje, Gesimser o. s. v. særtegnat som noget andet end en almindelig Bondegaard.

Der er rummelig og god Plads i Bygningen. En prægtig stor Skolestue paa hver Side af Hovedindgangen og i Sidefløjene Lejligheder til Forstanderen, til Pastor Sunesen og til Økonomens Familie. Desuden Elevværelser, Køkken, Kælder o. s. v.

Men det aller glædeligste er, at Indvielsesfesten i Søndags var et stort og kraftigt Vidnesbyrd om, at den Skolesag, der nu bliver taget op, omfattes med varm Interesse af de Kredse, den har Ærinde til. Det var en usædvanlig skøn og stemningsfuld Højtid.

De mange Mennesker, der havde givet Møde, var allerede et godt Tegn . . . uden for den store Gymnastiksal

(en særskilt Bygning, der ligger lidt ud foran og til venstre fra Hovedbygningen) blev der i Søndags talt ikke mindre end 80 Automobiler. Da man kunde regne, at der kom mindst 5 Personer med hver Bil, og der desuden jo kom en Del i Hestekøretøj eller ridende, mente en tilstedeværende Mand, at der var omkring 600 Deltagere til Mødet.

Den lyse, store Gymnastiksal kunde da næppe heller rumme de mange Mennesker, og en meget stor Part af dem maatte staa op.

Varmt og mægtigt steg Sangen, da de ved Gudstjenesten, som indledede Indvielsesfesten sang „den gamle Dagviser“: „Den signede Dag med Fryd vi ser“. Det var med Glæde, man lagde Mærke til, at den danske Sang i denne Kreds er lyslevende trods den store Afstand fra Fædrelandet.

Pastor Sunesen prædikede kort over Dagens Evangelium og sluttede med at nedbede Velsignelse over det Skolearbejde, som her skulde øves.

— I Middagsstunden blev der dækket op af de medbragte, velfyldte Madkurve, og under Maaltidet faar vi at vide, at Skolen er beregnet til 20 Elever, men at der nok vil kunne være Plads til omtrent 30. Den beregnede Snes Elever er allerede indmeldt.

Eftermiddagsmødet aabnedes af Pastor Sunesen; dernæst holdt Pastor Andresen, Tandil, et fyldigt Foredrag om Oprindelsen til dansk Højskoleundervisning; og Redaktør Bennike talte om Mødet mellem Dansk og Argentinsk, saaledes som det vilde komme i Stand paa denne Ungdomsskole. Endelig holdt Skolens Lærer i Spansk og Musik, Senor Lacambre, en lille Tale om Betydningen af at tilægge sig fremmede Sprog.

Et Sangkor af Dame- og Herrestemmer afsang flere af vore smukke, danske Sange og høstede Bifald derfor. Ind imellem Talerne lød Fællessangen fyldigt og kønt. Der blev bl. a. sunget hele fire nye Sange, der var skrevne til Skoleindvielsen.

— I Skumringen myldrede Folk nu ud til deres Biler, og snart saa man disse futte af Sted, Lys efter Lys i lang Række ud ad Campvejene.

Inde paa Ungdomsskolen blev de elektriske Lamper tændte, saa det lyste festligt ud i det faldende Mørke.“

Det er „Den danske Menighed for Tres Arroyas og Omegn“, der har bygget og vil drive Skolen. Men det er naturligvis her som andre Steder, at det er én eller nogle faa Mænd, der er Drivkraften i Foretagendet. En af dem, der arbejder for Sagen, skriver saaledes til mig: „Tiderne er jo gode her, og vi har i alt Fald et Par energiske Mænd, som kan og vil gøre noget for Sagen, nemlig Brødrene Ambrosius. Laust er Formand og Drivkraften i Bestyrelsen; ved sidste Møde fik han os til at give Heste, Køer og Svin m. m. til Skolen — „lie saa let.“

Brødrene Laust og Niels Ambrosius er Landmandssønner fra Himmerland. De kom til Argentina omkring 1890 og har med voldsom Energi arbejdet sig frem til stor Velstand, men har samtidig været blandt det aandelige Arbejdes bedste Støtter. For 16—17 Aar siden sagde Laust til mig: „Jeg har altid længtes efter at komme paa Højskole, og det kan maaske naaes endnu!“ Nu staar Højskolen der i hans Nabolag. Maatte nu ogsaa den Aand, som ene kan gøre en Bygning til en Højskole, tage Bolig der.

— — —

Jeg har fortalt saa udførligt om dette Arbejde, fordi jeg tror, vi har godt af at vide, at der ude, et Par Tusinde Mile mod Sydvest, rører der sig et kraftigt dansk Aandsliv.

Lars Bækhøj.

Oplevelser

af J. P. Kristensen-Randers.

I.

Nogle Erindringer om Tænkeren Rasmus Nielsen.

Det var i Efteraaret 1880, at jeg hørte en Forelæsningsrække af Professor *Rasmus Nielsen*. Stedet var Københavns Universitet; men ikke saa nær Flertallet af Tilhørerne var universitetsdannede Mennesker; der var Arbejds mænd „uden hvidt i Brystet“, der var Soldater uden anden Uddannelse end Almueskolens og Militærstandens paa dens lavere Trin, der var Seminarieelever og Lærere, Officerer, Kunstnere, Præster og Professorer.

Karl Gjellerup skildrer hans Fremtræden saaledes i „Germanernes Lærling“:

„Rasmus Nielsen steg op ad den knirkende Katedertrappe med sin let bøjede Ryg, der syntes at have taget Vanen af et lille Duk under Bifaldsklappenes Styr, og paa den sorte Tavles Baggrund maledede sig dette kraftige, spillende livfulde Ansigt, der ligesom var bronceret med en Straale fra Popularitetens Sol og opflammedes af en Manke af graa Haar, der paasatte Hovedet Ærværdighedens Krone uden at mærke det med Affældighed. Over hele hans Person, i hans Ansigt, der var som mejslet af en fin Haand i en grovkornet Sten, i den rundarmede Bevægelse, hvormed Lorgnetten førtes til Øjet, i det hvide Halsbind og den skinnende Silkevest, i hans Stemme endelig, der gav alle de aristokratiske græske Kunstord en bred Rullen som af en fin Ekvipage paa en jydsk Bivej -- i alt dette var der en Blanding af firskaaren Jævnhed og udsøgt, næsten theatralisk Elegance.“

Jeg laaner dette Billede af to Grunde. Den ene finder jeg det uforbundet at nævne; den anden er den, at jeg helt kan godkende Billedets Sandhed og Virkelighedstroskab i alt væsentligt.

Æmnet for den nævnte Forelæsning var Mennesket og Dyret. Han indledte omtrent saaledes:

En Mand ligger meget syg; han har efterhaanden søgt al Verdens Læger; men ingen af dem havde Lægedom for *hans* Lidelse. Den sidste af dem sagde rent ud: „De maa helst med det allerførste besikke Deres Hus og bede Deres Fadervor; De har ikke langt tilbage“. Men inden Døden indfandt sig, hørte den syge, at der et Sted langt borte boede en Mirakkeldoktor, der kunde udføre de vidunderligste Operationer og havde Kendskab til de virkningsfuldeste Lægemidler. Og da Manden nødig vilde dø — hvem vil ikke det! — lod han skikke Bud efter den mærkelige Læge. Denne kom. Han følte den syges Puls, lyttede til hans Bryst og undersøgte ham i alle Maader grundigt og blev saa spurgt: „Kan jeg komme mig?“ — „Ja, De kan; men De maa underkaste Dem en meget omfattende Operation“. — „Hvad det var for en Operation?“ — „Den begynder med, at jeg flaar hele Huden af Dem; derefter skraber jeg alt Kødets af Deres Knokler, og — det nytter jo ikke at skjule noget for Dem — derefter gaar Hjerter, Lunge og alt det øvrige ogsaa i Brokketassen. Naar dette Nedbrydningsarbejde er til Ende, begynder det opbyggende. Jeg giver Dem et Legeme, der er limet sammen af lutter smaa Flintesten“. — „Herregud“, stønnede den syge, „saa er jeg jo slet ikke mig selv længere!“ — „*Dem selv*“, sagde Lægen, „har Operationen intet med at skaffe; det vil gøre nogen Forskel paa Deres Stemme, at De faar en Stentunge at tale med i Stedet for en Kødtunge; men De, der har kendt Dem bedst, vil dog kunne høre, at Deres Røst i sin inderste Grund er den samme, at det er *Dem*, der taler. Deres Tanker, Deres Meninger, Deres Vilje, Deres Samvittighed, Deres Tro, Haab og Kærlighed — alt dette er til Stede i sin Sammenhæng som før“. — „Ja, kan jeg blive ved at være mig selv, maa De handle med mig, som De har sagt.“

„De kan“, fortsatte Professor Nielsen, „kalde dette barok Fantasi. Men denne Fantasi udtrykker ganske nøj-

agtigt Væsensforskellen mellem Mennesket og Dyret. Mennesket er et Jeg, et Selv, en Personlighed. Det kan tænke sig at bevare sin Tilværelse, selv om det blev afklædt sin Legemlighed; men en Ko, der har mistet Hud og Kød, Knokler og alle Indvolde — hvad er der tilbage af den?“

I Forelæsningsrækken blev der saa efterhaanden fremdraget forskellige Sider af Forskellen mellem Mennesket og Dyret, og jeg fik rig Lejlighed til at mærke mig den Ejendommelighed ved Rasmus Nielsen, at medens mange smaa Enkeltheder i hans Fremstilling tit var afrundede og gennemførte med den fineste Sans for det helstøbte, kunde Udviklingen som Helhed minde om en Bygning, der manglede meget i at være fuldført.

Jeg mindes hans Forelæsning om Samvittigheden. Efter at have sagt: Mennesket har *Samvittighed*, Dyret ejer kun usammenhængende Glimt deraf, stillede han Spørgsmaalet: Hvad er *Samvittighed*?

Nu fulgte i en aldeles glimrende og betagende Fremstilling en Række Eksempler paa, hvordan Samvittighedslevet kan ytre sig. — Et Træk af Grusomhed hos nogle Sydhavshedninger. „Er der Samvittighed i dette? Ja! Men en *vild Samvittighed*.“ — Et Træk af Muhameds Liv. „Er der Samvittighed i dette? Ja, men en *muhamedansk Samvittighed!*“ — Træk af den Maade, hvorpaa *Olaf Tryggesen* og *Olaf den hellige* søgte at kristne Norge. Er der Samvittighed i dette? Ja, men en mere end *halvhedensk Vikingesamvittighed!*“ — Saaledes blev han ved, og jeg fik optegnet 13 Samvittigheder i min Lommebog. Til sidst spurgte han: „Hvad er Samvittigheden i alle disse Samvittigheder?“ Jeg lyttede for rigtig at fange de Ord, der skulde „binde Læset“. Men hvor blev jeg skuffet. Han greb Lorgnetten, førte den med en stor rundarmet Bevægelse til Sæde paa den smuktformede Næse og sagde: „Svaret findes i min „*Videnskabslære*“, Pagina 213“. Derefter læste han det paagældende Stykke saa hurtigt, at vist meget faa kunde følge med. Dagen efter gik jeg ind i en Boghandel og købte „*Almindelig Videnskabslære i Grundtræk*“ af Rasmus Nielsen, og Pagina 213 oplyste mig da om, at Samvittighed betyder under den historiske Udvikling ikke en Samling Regler, der er ens alle Vegne, men derimod en Trang og Tvang i hvert et Menneske til at handle overensstem-

mende med, hvad der staar for *ham* som sandt og ret og godt.

Jeg har Indtrykket af, at Rasmus Nielsens Maade at gøre sig færdig med en Sag paa ikke alene beroede paa en Begrænsning af hans Evne, men ogsaa var noget tilsigtet. Den for hans Tilhørere tit utilfredsstillende Afslutning betød vist:

Gaa selv videre!

II.

Adskillige Aar før jeg fik Lejlighed til at se og høre denne mærkelige Mand, havde jeg læst alle hans Afhandlinger i Tidsskriftet „*For Idé og Virkelighed*“, hans „*Religionsfilosofi*“ og senere andre af hans Skrifter.

Vi glemmer hurtigt i vore Dage. Husmandssønnen fra Roerslev ved Middelfart, hvis Ry som Tænkter, Taler og Skribent stod i fuld Blomstring for 50 Aar siden, er, forekommer det mig, allerede dybt inde i Glemselens Taageland.

At jeg skylder ham megen Tak, kan jeg blandt andet se af Udtog, jeg gjorde af hans Skrifter for henved 40 Aar siden. Et Udvalg af dette Udtog hidsættes som Afdrag paa min Gæld til ham og for at opfriske Mindet om ham.

1. „Der er i Folket en dobbelt Trang, Trang til Religion og Trang til Kultur; skal denne Trang afhjælpes, da maa der begyndes forfra paa en ny Vej, med en ny Undervisning; thi Aarhundreders, ja Aartusinders Erfaring har lært os, at Maalet ikke naas med den gamle.“

2. „Hvad er det, Aanden vil? Den vil ikke lære Bonden eller Arbejderen at søge det højere aandelige i et Bibliothek af populære Skrifter og betragte det saakaldte grovere Arbejde som en besværlig Byrde, der drager ham bort fra Aanden ved at afdrage ham fra Læsningen, saa han i sit stille Sind næsten misunder de lykkelige, som bestandig kan leve i Aanden ved at leve i Biblioteket. Nej, Sagen forholder sig omvendt. Folkeanden vil netop træffe den menige Mand, hvor han staar og gaar, og forhjælpe ham til at gøre en mærkværdig skøn Opdagelse. Hvad de gamle Viser fortæller, at den laadne Lindorm pludselig viser sig som en skøn Prins, og det sukkende

Træ som en dejlig Jomfru, naar Trolddommen er hævet og Forvandlingen er sket, er kun Symbol og Billede; men en endnu skønnere Forvandling bliver ved Aandens Bistand til fuld Virkelighed, naar den menige Mand har gjort Opdagelsen, Opdagelsen er, at dette trevne, haarde, byrdefulde Liv, der ligger lige for ham, er en Yderskorpe. et stenet Lag, han kan gennembryde, hvad Øjeblik han selv vil. Naar Skorpen er brudt, saa vælder Kilderne op fra Bunden, saa erkender han, at han, trods tarvelige Kaar, er en rig Mand, der staar selvstændig midt i Aandens Værksted. Det er den gamle patriarkalske Tanke om Aandens stille Nærværelse i det huslige Liv, i den jævne daglige Syssel. Staar den gamle Tanke op fra de døde, saa er Livet igen sin egen Skole; saa er det grove ikke groft, saa er Arbejdet skønt; thi Modet er frejdigt, og Sindet klart, og Glædens Velsignelse hviler derover. Saa kan Undervisningen frugte og Læsningen gavne.“

Hvor disse Rasmus Nielsens Ord om Folkeoplysningen findes, kan jeg gøre Rede for; men jævnsides med dem staar i min Erindring følgende Visdomsord: „*Den Skole, der kun svarer paa Spørgsmaal, som ingen gør, er i Forfald*“. Det er mig umuligt at sige, om Ordene er Rasmus Nielsens eller en andens.

Som bekendt for alle, der kender noget til Rasmus Nielsens Tanker, spottede han den Teologi, der vil gøre Kristendommen til Tænkning og Lære, skønt den er Tro og Liv. Han har saaledes skrevet:

3. „Vil nogen tale om Teologiens mulige Opsving, dens Flugt, dens Vingeslag, dens Vinger, og sammenligne den med en Fugl, da kan det ikke være med den Fugl Fønix; thi naar en Fønix har levet i Tusinde Aar og er bleven gammel, opbrænder den sig selv i sin Rede og stiger forynget op af Asken; nej, det maa hellere være med en anden Fugl, f. Eks. med den Fugl, man kalder Dronten. Dronten var virkelig i sin Tid en mærkværdig Fugl, saa besynderlig sammensat, at nogle Ornithologer (fuglekyndige) har holdt den for en Due, andre for en Grib, nogle for en Høne, men andre igen for en Fedtgaas. Men derfor er Dronten ogsaa uddød, og Teologien vil — vi haaber det til dens eget bedste — snart følge den i Graven.“

Som Professor Nielsen var paa Vagt mod den „*Kristendom*“, der vilde være Videnskab, holdt han ogsaa skarpt

Øje med den „*Videnskab*“, der vil gøre sig klogere, end den er. Jeg har hørt ham sige, hvad han en halv Snes Aar tidligere havde skrevet i kortere og mindre livlig Form: „Da jeg var yngre, læste jeg en Bog af Tyskeren *Karl Vogt*, som sluttede med de forskrækkelige Ord: „Mennesket dør som en Hund“. Haarene rejste sig paa mit Hovede; det var jo gudsforskrækkeligt! Døde Mennesket som en Hund, saa var vel ogsaa Menneskeliv og Hundeliv et og det samme. Men senere traf jeg *Karl Vogt*, og da sagde jeg til ham: „De har en Gang skrevet: „Mennesket dør som en Hund!“ De vilde da vel ikke være saa elskværdig at sige mig, hvordan en Hund dør.“ — Rasmus Nielsen gjorde her et velberegnet Ophold, og derpaa sagde han med kraftig Skadefryd i Stemme og Minespil, og idet han gned sine Hænder mod hinanden: „Han vidste det ikke!“

III.

Sammen med Dr. V. Pingel.

Det er næsten en Menneskealder, siden jeg saa og hørte ham sidst, men senere har jeg nu og da læst et og andet om ham. Jeg har et levende og blivende Indtryk af en Mand med en ualmindelig varm Retfærdighedsfølelse og med en vaagen Sans baade for videnskabelige Sysler og for Folkeoplysning.

Vi skulde tale sammen ved en Grundlovsfest i Ærøskøbing 1885. Folketingsmand, Overretssagfører *Steenstrup* var vor Vært. Efter Middagen hos ham gik Doktor Pingel og jeg en Tur ude i *Steenstrups* herlige gamle Have. Samtalen drejede sig blandt andet om *Holger Drachmanns* Brud med sine gamle Venner — den brandesianske Retnings Mænd. Pingel bebrejdede ham ikke, at han var slaaet ind paa nye Veje, men fandt hans Omtale af fordums Meningsfæller og Kammerater ufin og uforsvarlig. Bedst som han gik og talte meget ivrigt, snublede han, saa jeg maatte gribe i ham, at han ikke skulde falde. Vi opdagede, at der laa en gammel fastgroet Klud i Stien,

og at det var den, Doktorens ene Støvlenæse havde taget imod. Med sin Paraply pirrede han Kluden løs og sagde saa stillfærdigt hen for sig selv: „Det var de Tider. Det var de Tider“. Derpaa vendte han sig om imod mig og sagde: „Jeg kom til at tænke paa den Tid, da jeg var Kludesamler.“ — „Hvad behager!“ udbød jeg forbavset, „har Doktoren været Kludesamler?“ — „Ja, paa en Maade; kort efter 1864 var jeg med til at bestyre Papirfabriken Strandmøllen, og jeg har f. Eks. været i Svendborg at købe Klude. — Jeg elsker de homeriske Digte højt; men jeg ved næsten ikke, hvad der har frydet mig mest, enten de skønneste Linier i dem eller Kludebunkerne paa Strandmøllens Pakhuslofter. Trods Kludenes tit stygge Farve og deres filtrede Form var det herligt at være deroppe, ja en ren Øjenlyst. Hvilken Orden der var! Kludene var sorterede i forskellige Bunker efter Stof og Farve. Aldrig en Klud paa urette Sted. Der lærte jeg, saa jeg aldrig glemmer det, at ethvert ærligt Arbejde, det være nok saa uanseligt, har sin Poesi, naar det udføres med Orden og Troskab. Det var dette, jeg blev mindet om ved Kluden dér.“

Om Festen husker jeg intet videre, men jeg mindes tydeligt, at Dr. Pingel næste Morgen tidlig blev dreven af Sengen af sine geologiske Interesser. Han maatte ud paa en lang Fodrejse for at finde en egen Slags Ler, der findes paa Ærø, nemlig det saakaldte Cyprinaler.

I Forbindelse med dette Bevis paa hans videnskabelige Iver kan her passende meddeles et andet, som Valgmenighedspræst Theilmann i Bering har fortalt mig. Han fandt en Dag en stor Sten i sin Have, som, da den blev slaet i Stykker, viste sig at indeholde en Muslingeskal. Forud for et Valg — Pingel var Folketingsmand i Aarhuskredsen fra 1884 til 1892 — gav Theilmann, hos hvem han var Gæst, ham denne Sten, og den interesserede Doktoren meget. Paa Valgdagen var der Øjeblikke, da det kunde være tvivlsomt, hvem der vilde gaa af med Sejren, og i et af disse sagde Pingel til Theilmann: „Hvis jeg falder, trøster jeg mig ved Deres Sten.“

Heraf kan man lære, at det er godt for et Menneske at have mere end én Interesse.

Dagen efter Grundlovsfesten i Ærøskøbing skulde Pingel og jeg tale ved et politisk Møde i Marstal. I sin Tale

dér brugte Doktoren et Billede. „Der maa i Samfundstyrelsen“, sagde han, „være Fremskridtskræfter; men skal Farten ikke blive vild og føre til Undergang, maa der ogsaa være noget, der kan holde igen, noget regulerende. De af mine Tilhørere, som pløjer Søen, véd, at Damp og Vind, Dampmaskine og Sejl ikke kan klare enhver Situation, ikke en Gang i Forbindelse med et godt Ror. Naar Stormen raser, og man staar Fare for at blive kastet ind imod Rev eller Skær, er det nødvendigt at have et Anker, der ved at slæbe i Vandet dæmper Farten.“ Der blev Latter i Forsamlingen, og der lød Tilraab som: „Det kender vi ikke til; Ankeret flyder ikke oven i Vandet; det gaar til Bunds!“ Hvordan Pingel slap fra sit Billede, husker jeg ikke, men jeg husker, at ved Fællesspisningen gjorde en Meningsfælle, Marinemaler J. E. C. Rasmussen, tit kaldet „Grønlands-Rasmussen“ efter sine herlige Grønlandsbilleder, meget vittigt Løjer med Dr. Pingels flydende Anker. Vi morede os alle over det formentlig naturstridige Billede. Og dog havde Pingel Ret. Højskoleforstander Helge Hostrup har oplyst mig om, at der i Salmonsens Konversationsleksikon V Bind Side 491 er en Artikel om „Drivanker“, og at der i en svensk Bog: „Om långfärdssegling“, kan læses følgende: „Jo mindre Baaden er, desto mere nødvendigt er det ved Farter i aaben Sø at medføre et Drivanker.“

Hvorledes et saadant er indrettet, skal jeg ikke komme ind paa her, jeg vil hellere benytte Papiret til en lille Moral. Naar en ellers fornuftig Mand siger noget, der klinger dumt, skal man ikke straks give sig til at le ad ham. Man maa hellere sige: „Dette her forstaar jeg ikke, hvad mon han mener, eller hvad mon han tænker paa?“

En Handling, som kræves nu.

Af J. P. Kristensen-Randers.

Da jeg var mellem 7 og 14 Aar, lærte Skolen mig at skelne mellem *Overtrædelsessynder* og *Efterladelsessynder* eller *Forsømmelsessynder*.

Krigen hører ind under de første, og Verdenskrigen i en forfærdende høj Grad; i større Stil er der aldrig syndet mod Budet: Du maa ikke slaa ihjel!

Men til Krigens Aarsager hører ikke alene en Mængde Overtrædelser, men ogsaa en stor Del Forsømmelser.

Statistikken holder Øje med mange Slags Overtrædelser, lige fra Politiforseelser til de groveste Forbrydelser; derimod interesserer den sig mindre for Efterladelsessynderne og har i Følge Sagens Natur ogsaa større Vanskeligheder ved at opdage dem, og dog vejer de nok lige saa tungt til.

Ogsaa derom fik man Oplysning som Barn, baade af Læreren først og af Præsten siden.

Paa Dommens Dag vil Guds og Menneskets Søn Jesus Kristus ikke nøjes med at sige: Vig bort fra mig, I, der øver Uret! han vil tillige tale saaledes: „Gaar bort fra mig, I forbandede, til den evige Ild, der holdes til Rede for Djævelen og hans Engle. Thi jeg var hungrig, og I gav mig ikke at spise; jeg var tørstig, og I gav mig ikke at drikke; jeg var fremmed, og I tog mig ikke i Hus; nøgen, og I klædte mig ikke; syg og i Fængsel, og I besøgte mig ikke.“ De, som der tales saaledes til, forstaar ikke Talen, men siger: Naar har vi set dig i disse Tilstande og tjente dig ikke? — Menneskene har saa ondt ved at tælle deres ugiorte Gerninger.

I Fortællingen om den barmhjertige Samaritan er der en Levit og en Præst, som gaar en udplyndret og saaret Mand forbi uden at række ham en hjælpende Haand. Deres Forsømmelsessynd faar sin Dom deri, at det herlige

Menneskenavn *Næste* gaar tabt for *dem*, men gives til den ringeagtede *Samaritan*, som viste Barmhertighed.

Da vi var komne ud af Børneskolen og havde naaet til Læsning af *den store Digtning*, lærte *Henrik Ibsen* os paa sin Maade den tunge Sandhed om det ugjortes Brøde. Per Gynt løber som gammel Mand over en Furumo: En Skovbrand har hærget. Forkullede Træstammer milevidt indover. Hvide Taager hist og her over Skovbunden. Han lytter til alvorlige Røster og udbryder:

„Hvad for Graad af Barnerøster?
Graad, men halvt paa Vej til Sang: —
Og for Foden triller Nøster —!“

De siger dernede fra Jorden:

„Vi er Tanker;
du skulde tænkt os; —
Pusselanker
du skulde skænkt os!“

Siden flyver visne Blade imod ham:

„Vi er et Løsen;
du skulde stillet os!
Se, hvor Døsen
har ynkeligt pillet os.
Ormen har ædt os
i alle Bugter;
vi fik aldrig spredt os
i Krans om Frugter.“

Saa lyder der en Susning i Luften:

„Vi er Sange;
du skulde sunget os! —
Tusinde Gange
har du kuert og tvunget os.
I din Hjertegrube
har vi ligget og ventet; —
vi blev aldrig hentet.
Gift i din Strube!“

Derefter drysser der Dugdraaber fra Grenene:

„Vi er Taarer,
der ej blev fældte.
Isbrod, som saarer,
kunde vi smelte.“

Nu sidder Brodden
i Bringen lodden:
Saaret er lukket;
vor Magt er slukket.“

Endelig kommer han til at løbe mellem brækkede Straa:

„Vi er Værker;
du skulde øvet os;
Tvivl, som kværker,
har krøblet og kløvet os.
Paa yderste Dagen
vi kommer i Flok
og melder Sagen, —
saa faar du nok!“

Ganske vist nedlægger Per Gynt Indsigelse mod alle de anklagende Stemmer:

„Kæltringstreger! tør I skrive
mig til Bogs *det negative!*“

Men hvad nytter Protesten! At Stemmerne lyder, er Vidnesbyrd nok om, at Livets uopfyldte Krav er bogførte.

Kom vi fra Poesien til *Sjælelæren* (Psykologien), *Sædelæren* (Ethiken) og *Retslæren*, lød ogsaa her alvorlige Ord om det handlingsløse, det passive.

Sjælelæren siger: „Hvis en Begivenhed, foranlediget ved andre Aarsager end min egen Virksomhed, er i Færd med at gaa for sig, en Begivenhed, som ikke er mig ligegyldig, men enten direkte eller indirekte befordrende for mine Interesser og stemmende med mine Tilbøjeligheder, og det staar i min Magt at hindre den, men jeg hindrer den ikke, jeg lader den ske, saa maa det siges, at jeg vil *den*, lige saa vel som en saadan Begivenhed, som jeg hidfører ved min egen Virksomhed; jeg undlader jo mulige hindrende Indgreb, for at den skal ske“ (L. F. Østrup: Et psykologisk Bidrag til en Lære om Selvopdragelse). Et Eksempel paa en Begivenhed af denne Art er følgende:

En Fodermester gaar inde i Stalden en Tordenvejsrdag. Da slaar Lynet ned der inde og tænder Ild i en Dynge Halm. Han beholder sin fulde Bevidsthed og skønner, at Ilden ikke har faaet stærkere fat, end at han godt kunde slukke den. Men da han er ked af sin Plads og vred paa sin Husbond, rører han sig ikke, før Baalet er

blevet saa stort, at det ikke lader sig slukke; han glæder sig ved Tanken om, at Husbonden kan lide et stort Tab ved Gaardens Brand. — Under Brandforhøret tilstaar han, at han lod Ilden brede sig, skønt han let kunde have hindret den deri.

Han bliver trefoldig dømt: af den sjælekyndige, af Sædelæren og af Dommeren.

Selv om vi stod over for et Tilfælde, hvor ikke onde Tanker, men kun Magelighed var Skyld i, at en Ulykke hændte, vil en retskaffen Tankegang dømme den paa-gældende.

Krig er en saa gruelig Ting, at al Forsømmelse af forebyggende Midler bør dømmes haardt. Enhver, som undlader at bidrage sit til dens Umuliggørelse i Fremtiden, bliver medskyldig, om end han i sit Sind er imod alle blodige Afgørelser af Folkenes Mellemværender. Han bør huske, at Krigen betyder hele Summen af den Jammer og Nød, Frelseren vil fælde Dom over paa den yderste Dag: Hunger, Tørst, Nøgenhed, Sygdom, Fangenskabets Ensomhed og knugende Længsler og det at føle sig fremmed paa Jorden.

Nu bør der for Alvor tages fat paa Dannelsen af *en international Voldgiftsdomstol med afgørende Myndighed i alle Stridigheder Folkene imellem*. Den Slægt, der lever nu, har Pligt til at rejse Kravet om en obligatorisk evropæisk Voldgiftsdomstol. Nutidsslægten har den store Krigs Brøde paa sine Skuldre; den dynger Pelikon paa Ossa, Skyldbjerg paa Skyldbjerg, hvis den undlader at bruge Øjeblikket til at tage det eneste Skridt, som kan afværge, at Evropa begaar Selvmord.

Tiden burde netop nu være inde, da de spredte Viljer lader sig samle om det eneste, der kan hindre Fortsættelsen af de store Masse-mord. — Eller kan nogen nævne et virksommere Middel end en Domstol af Verdens ypperste Mænd? —

Tiden er inde; den langvarige Krig har skabt Lede mod sig selv. Hvad det nu gælder om i første Linje, er Mennesker, som vil paatage sig det Arbejde at faa dannet en mægtig Enhed af den Trang til Retfærdighed, der lever i de mange enkelte. Presse-mændene, Politikerne, Digterne, Skolen og Kirken maa tage fat her. Og Hjemmene frem

for alt, hvert mellem sine egne og Hjem og Hjem indbyrdes imellem sig.

Her er jo ikke Tale om noget saa nyt og ukendt, at det kun kan vække Mistanke om at være det rene Sværmeri. Det ene Omraade efter det andet er lagt ind under Voldgift. Der bliver kun Tale om at forlænge en allerede lang og allerede gammel Udviklingslinje.

Jeg véd nok, der er mange, som holder paa, „at Spørgsmaal om *Staternes Ære og vitale Interesser* aldrig kan underkastes nogen Forpligtelse til Voldgift.“ Men hvor er Grænsen mellem det, der gælder Æren og de vitale Interesser, og det, der er mindre værdifuldt for en Stat? Det er godt i denne Sammenhæng at mindes „Alabama“-Sagen. I den dømte en international Voldgiftsret England til at betale til de nordamerikanske Fristater en Bøde paa 58 Mill. Kroner. Da *Gladstone* bøjede sig for Dommen, maatte han høre fra mange Sider i England, at han ingen Følelse havde for Gammel-Englands nationale Ære. Nogle Aar senere udtrykte han sit Syn paa Sagen saaledes:

„Hvad man end kan mene om selve Voldgiftskendelsen i Alabama-Sagen, saa er den Sum, vi maatte betale, som *et Støvgran* at regne, naar vi skal afveje Værdien af det Eksempel, der er givet Verden derved, at de to store Nationer, England og Amerika — de stolteste og mest nøje-regnende med Hensyn til alt, hvad der vedrører deres nationale Ære — i Fred og Forstaaelse forelagde deres Mellemværende til Afgørelse for en fredelig Domstol i Stedet for at afgøre Trætten med Sværdet. Der opnaaedes en dobbelt Fordel: for det første anerkendtes et stort Princip, der forhaabentlig i Fremtiden vil blive af den højeste Betydning og den uberegneligste Værdi for den hele Menneskeslægt; og for det andet fjærnedes det, der hindrede de 34 Millioner Angelsaksere, der bebor disse Øer, i at mødes med de 45 Millioner, der bebor de forenede Stater i Amerika, i gensidig Hengivenhed og Godvilje“ (efter H. R. Egebjergs: *William Gladstone*).

Var *William Gladstone* i særlig Grad Fredens Mand, blev *Otto Bismarck* derimod Krigens. Og dog er der i hans Færd noget, som Venner af en retfærdig og varig Fred kan tage til Indtægt. I 1866 forlangte han, trods Kong *Wilhelms* bestemte Ønsker i modsat Retning, at

Østerrigs og de sydtyske Staters Landomraade skulde lades urørte. Og i 1871, da det tyske Militærparti krævede Metz' Indlemmelse i Tyskland, vilde Bismarck lade Kravet falde, fremfor at faa en Fornøelse af Krigen. Til Forherligelse af Krigen kan Bismarck ikke bruges. Nogle Aar efter at den sidste af hans 3 sejrige Krige var ført, klagede han over, at han kun havde haft liden Glæde og Tilfredshed af sin politiske Virksomhed. Ingen elskede ham for det, han havde udrettet. Heller ikke havde han gjort nogen lykkelig med det, hverken sig selv, sin Familie eller andre. Da der blev gjort Indvendinger, vedblev han: „Men mange ulykkelige. Uden mig var 3 store Krige ikke blevne førte, 80,000 Mennesker var ikke omkomne, og Forældre, Søsken og Enker ikke paaført stor Sorg. — — — Glæde har jeg kun haft lidt af eller egentlig slet ikke noget af ved det, jeg har udført, men megen Ærgrelse, Kummer og Møje.“ —

Til at fremme Tanken: *Voldgift i Krigens Sted*, har Tyskland dog først og fremmest sin mægtige Tænkter *Immanuel Kant*, som i sit mærkelige Skrift fra 1795: „Den evige Fred“ har udtalt disse Ord: „Fornuften har, fra den højeste moralske lovgivende Myndigheds Trone, ubetinget fordømt Krigens Rettergang og derimod gjort Fredstilstanden til umiddelbar Pligt. Men Fredstilstanden kan ikke stiftes eller sikres uden en Overenskomst imellem Folkene indbyrdes. Der maa altsaa skabes et *Forbund* af en særlig Art, hvilket man kan kalde *Fredsforbundet*; deri skiller det sig fra *Fredstraktaten*, at denne kun ender én Krig, medens *Fredsforbundet* siges at gøre en Ende paa *alle* Krige for al Tid.“

Saa forskellige Mennesker og Folkeslag end er, Trangen til Fred ligger dybt i alle. Den kan faa mærkelige Udslag — som hos Manden, der sagde: Jeg vil ha' Fred! han smed sin Nabo i Vandet —; men den er der.

Et glædeligt Vidnesbyrd om Fredstrangen hos de krigsførende Magter saa' Lyset for et Aarstid siden godt og vel. Et Manifest, underskrevet med en Række ansete engelske Navne, henvendte sig til „Venner af Fred og international Retfærdighed i *Sverige, Norge og Danmark*, som er sammenkaldte for at oprette Fred og Ret imellem Folkene.“ I dette Manifest staar der blandt andet:

„Vi tænker ikke paa at ville tilintetgøre Tyskland. Vi véd, at et stort Folk ikke kan tilintetgøres, og at et saadant taabeligt Forsøg kun faldt tilbage paa dem, der vilde udføre det. Naar vore Ministre taler om Tilintetgørelse af den præsiske Militarisme, saa dømmer de dermed kun et System, som tvang hele Evropa til at væbne sig og nu har drevet Millioner til Kamp og Død. Men dette System kunde let skaffes ud af Verden. Tyskland behøvede kun frivilligt at slutte sig til det, som de fleste Folk allerede før, men fremfor alt under Krigen stadig længes efter: *Løsningen af internationale Stridigheder ved en international Voldgiftsdomstol* og en international Kommission, som har at forhindre, at der aabent eller skjult kan blive øvet et Tryk paa internationale Forhandlinger.“

Lige saa glædeligt, som Manifestet i sig selv var, maatte det siges at være, at „Berl. Tageblatt“ gengav dets Hovedindhold og aftrykte fjorten af de Navne, hvormed det var underskrevet.

Der syntes at være en Mulighed for engelsk-tysk liberalt Forhandlingsgrundlag, og den er der vel endnu.

Er det ikke meget letsindigt at tale saaledes nu, da Krigen raser saa vildt som ingen Sinde? Nej, det er aldrig letsindigt at kalde paa det bedste i Menneskesindene, selv om det har saa tæt og sort et Dække over sig, at det ikke er til at øjne. Thi „Troen er den bedste Arbejdsmethode“, og den er jo efter en gammel Forklaring Overbevisning om de Ting, der ikke ses.

De, der tror, at der i Slægten findes Trang til retfærdige Afgørelser paa Fredens Vej, bør se at finde hverandre og paa enhver optænkelig Maade advare mod Forbrydelse og Forsømmelse i mellemfolkelige Sager og med Flid pege paa alt, der kan give Haab om Udgang af den herskende Elendighed.

Et Fingerpeg i denne Retning skal gives her.

I alle Krige har aandløse Interesser været medvirkende, men vist aldrig, selv naar det gik værst til, eneraadende. I Krigene var der ogsaa Kræfter i Bevægelse, som fremmede én eller flere af Menneskeandens ypperste Ideer. Der var Sammenhæng mellem Korstogskampene i Middelalderen og det Frihedsbrey, som England fik 1215. Uden den store franske Revolution og Napoleonskrigene var vel hverken et frit Grækenland eller et samlet Italien blevet

til. Og uden vor Trearskrig havde vi vel næppe faaet Grundloven af 5. Juni 1849. Men det kan vist ogsaa siges, at Krigen nu, hvor meget end materielle Interesser og Enkeltmandsegoisme har virket til dens Udbrud og paavirket dens Forløb, har sat ideelle Kræfter i Bevægelse. Folkenes Liv foregaar i Bølgegang. I omtrent de sidste 50 Aar har Europas Mellemrigspolitik været stærkt præget af Interessestrid. Kunde det ikke tænkes, at efter Interessernes Bølgedal nu vil komme et Ideernes Bølgebjerg, lysende af Broderskabets eller den „gensidige Hjælp“s Tankegang?

Eller: lad os gaa ind i en anden Billedkreds! Samarbejdet mellem de forskellige Folkeslag og Lande er jo i en vis Forstand ungt. Dampens og Elektricitetens Forbindelsesmidler har ikke virket mere end et Hundredaar endnu, og i Folkenes Samvirken har det økonomiske hidtil indtaget Hovedpladsen, og det rent materielle befordrer i høj Grad den skillende og kamplystne Egenkærlighed. Men Krigen har vist os, at skal Menneskeslægten ikke begaa Selvmord, maa der sluttes en hjertelig og aandelig Forstaaelsesfred mellem alle betydende Dele af Menneskeheden. Anatomien fortæller — og det er Billedet, jeg nys bebudede —: Næsten alle Knokler er i den unge Alder bløde og bøjelige; man kalder dem da Brusk. De hærdes gradvis og bliver lidt efter lidt til Knokler. Hærdelsen eller Forbeningen udgaar fra enkelte Punkter og breder sig mere og mere, indtil det haarde Hele, Naturen tilsigter, er dannet. Vi har vist alle set, at der hos spæde Børn findes to Steder paa Hovedet, som ikke er skærmede af Knokler, og hvor man ser Pulssløget; man kalder dem *Fontanellerne*. De findes paa de Steder, hvor flere Hjernesalsben senere skal vokse sammen. Og et Overarmsben forandres fra blød Brusk til den haarde Knokkel paa den Maade, at Forbeningen udgaar fra tre Punkter, et i Midten og et i hver Ende. Først i Alderen mellem 20 og 25 Aar er hele Overarmen bleven et fast sammenhængende Ben. Der er intet fornuftigt Menneske, som finder et Barn umuligt, fordi dets Hjernebælte endnu ikke er helt sammentømret, eller fordi dets Lemmer ikke har faaet den fornødne Fasthed.

Heller ingen maa regne *Fredssagen* til det umuliges Verden, fordi dens Fontaneller er meget fremtrædende,

eller fordi dens Lemmer ikke har naaet den ønskelige Fæstthed. Fontanellerne lukkes, og Fæstheden naas under Væksten.

Til de mange Forsømmelsessynder, der har voldt Verdenskrigen, skulde nødvendig lægges ny til Forberedelse af blodige Fremtidskampe.

Alle, som har Gnist af Tro paa, at Krig lader sig afløse af Voldgift, bør støtte Tanken om denne overalt, hvor det er dem muligt at komme til det. Hvilken Glædesdag vilde det ikke blive for Jorden, naar det var gaaet op for det store, store Flertal af myndige Mennesker, at vi er her ikke for at tage Magten fra hverandre til vor indbyrdes Fortræd, men for at dele den, saa ingen sker Uret.

Et Ord af Bjørnson lyder med en lille Ændring saaledes:

„En Slægt, som føler Kaldet, er Jordens største Kraft,
for den maa alting falde, det staa højt eller lavt.“

Maatte vor Slægt forstaa, at dens store politiske Kald er: Afrustning hele Verden over og forpligtende Voldgift i alle internationale Stridigheder.

Den enkelte og Samfundet i Verdenskrigens Belysning.

Tale til de unge af *Lars Bækhøj*.

Ser vi paa Menneskehistorien, finder vi en stadig Spænding mellem den enkelte og det store Samfund omkring ham. Der er Tider, hvor vi ser en enkelt Skikkelse rejse sig stejl og trodsig eller ophøjet og storslaet til Kamp mod det Samfund, han lever i. Og der er andre Tider, hvor den enkelte synes at forsvinde i Mængden, og hvor man har Følelsen af, at det er Samfundsindretningen, der leder de enkelte, meget mere end det er de enkelte, der leder Samfundet. Disse to Slags Tider veksler med hinanden som Ebbe og Flod langs Stranden og maa veksle saaledes, saa længe Livet paa Jorden leves efter de Love, som vi kender. Og det hører med til den store Kunst, som det er at leve, at finde det rette Forhold mellem det, jeg skylder mig selv, og det, jeg skylder de andre, mellem det, jeg selv har Ansvaret for, og det, jeg kan skyde over paa Samfundet:

„Svimmelybe Nattegaade
ingen mægter dig at raade“,

siger Ibsen.

I Steden for at tale om Samfundet kunde vi ogsaa tale om Livet, Menneskelivet, saadan som det rører sig omkring os, og kaster vi et Blik paa dette Liv, da forekommer det mig, at det Ansigt, Livet viser os, er meget forskelligt til de forskellige Tider. Det er med det som med Havet, snart skinner Solen paa det, og det smiler til os og kalder paa os, snart vælter det truende sine Bølger mod Stranden i Vælde og Trods. Men enten Livet smiler til os, eller det truer ad os, saa skal vi dog ud i det; alle Forsøg paa at undfly Samfund med andre er faldet daarligt ud. Vi Mennesker kan ikke undvære hinanden.

I Kristenhedens første Aarhundreder forsøgte alvorlige Mennesker at være Eneboere; men de maatte tilbage igen til Samfundet; thi vi kan ikke opleve Livets højeste Lykke — Kærligheden — i Ensomhed. Den, som lever alene, kan hverken være ond eller god; thi ondt og godt kommer kun frem i Samfundet med andre Mennesker. Og alle unge Mennesker længes ogsaa ud imod Livet, higer efter at møde det i al sin Fylde. Naar Bjørnson i Bogen „Arnljot Gelline“ skildrer Arnljots Længsel mod Havet, saa kan den Skildring, Digteren giver af Havet, meget godt bruges som et Billede paa Livet, som det ruller forbi os i sin skiftende Mangfoldighed. Det hedder i Digtet:

»Mod Havet stunder jeg, ja mod Havet,
 hvor fjernt det løfter den kolde Pande!
 Se, Verden kaster sin Skygge paa den
 og spejler hviskende ned sin Jammer.
 Men Solen stryger den varm og lysblid
 og taler frejdig om Livets Glæde.
 Dog lige iskold, tungsindig, rolig
 den sænker Sorgen og sænker Trøsten.«

Det forekommer mig, at det Ansigt, Livet viser os i denne Tid, det er netop det iskolde, det tungsindige, ubarmhjertige, rolige. Hundredtusinder af unge, friske Liv knuses; Millioner af Menneskers Lykke trampes ned uden Barmhjertighed. Iskold, tungsindig, rolig tager Livet imod Sorgen og Trøsten og Glæden.

For et Par Aar siden læste man i „Hejmdal“ om en Familie ovre paa Als. Mand, Hustru og seks Børn. Manden blev indkaldt. Konen blev syg og døde fra Børnene. Kort efter vaagnede den ældste lille Pige om Natten og raabte: „Nu faldt Fader ned i et stort Hul!“ Snart efter kom der Bud, at Faderen var dræbt ved en Granatsprængning.

I Patrick Macgills Bog „Det store Fremstød“ fortæller Forfatteren, der selv var med i Krigen paa engelsk Side, at en Dag laa han i Græsset uden for en Landsby, som undertiden blev bombarderet, men som den Dag havde haft Fred; og Folkene var kommen ud af Husene til deres Arbejde. En lille 6—8-aarig Pige, lyslokket, blaaøjet, kom i barnlig Uskyldighed bærende med en stor Vandkrukke, som hun holdt i Hankene. Da hører Macgill pludselig en Granat, han kaster sig ned med Ansigtet mod

Jorden for at undgaa Splinterne og for at undgaa at se, hvad der nu skete. Da han rejste sig op igen, var der et stort Hul i Jorden, hvor den lille Pige havde gaaet. Det er Livets iskolde, rolige Ansigt.

Det forekommer mig, at Livet maa vise sig helt anderledes for unge Mennesker nu, end det gjorde for 40 Aar siden, da Bjørnson skrev „Arnljot Gelline“, eller blot for 10 Aar siden.

Den mægtige Fremgang paa alle mulige Omraader: Teknik, Videnskab, Folkefrihed og Folkeoplysning gav unge Mennesker en Følelse af Magt og Styrke; og mange unge Menneskers Tanker kunde sikkert finde Udtryk i Arnljots Tiltale til Havet:

„Din kolde Aande mit Bryst skal svale!
Lad Døden følge, paa Byttet lure:
Vi skal nok spille en Stund om Brikken.
Jeg slider Timer ifra din Rovlyst,
mens frem jeg skær under Vredesbrynet.
*Du skal kun fylde mit spændte Storsejl
med dine susende Dødsorkaner,*
din Bølges Rasen mer skyndsomt bære
mit lille Fartøj mod stille Vande.“

Der var et trygt Haab om Sejr efter Livets Sejlads. Man følte godt, at man sejlede „*med Dødens Fingre bag efter Roret*“, men ogsaa „*med Himlens Klarhed udover Vejen*“. Denne til Overmod grænsende Dristighed i Ungdommens Haab og Drømme, som vi hidtil har kendt her ude paa Landet, kan jeg ikke tænke mig vil kunne findes hos dem, der er unge i disse Tider, og som følger en lille Smule med. Jeg kunde tværtimod tænke mig, at de bedste blev tunge i Sindet og mismodige, syntes, at Livet var altfor vældigt og ubarmhjærtigt, altfor knugende alvorligt til, at det kunde leves med Lyst. Men der har alle Dage været Mennesker, der kunde besejre selv Livets tungeste Alvor og lægge den under sig, saa at Alvoren traadte i deres Tjeneste i Steden for, at de skulde segne under Vægten af den.

I Aarsskriftet for i Fjor er der givet en lille Skildring af Hans Moos gennem Uddrag af Breve, som han har skrevet. Han var jo kun en almindelig Bondekarl, der havde været paa Højskole; men det er mærkeligt at se, hvad denne unge Mand kan magte. Det hedder i et af Brevene:

„Det gælder om for os svage Mennesker at føje os efter Guds Villie. Han véd bedst, hvad der er til vort bedste. „Søger først Guds Rige og hans Retfærdighed“, siger Jesus. Hvor er det svært; og hvert Minut paa Dagen kan jeg gribe mig i det modsatte. Jeg gribes undertiden af det haabløse deri — men saa om Aftenen, eller naar jeg lægger mig til Hvile og bekender Troen og beder for alle mine kære, for alle saarede og syge og dem, der skal staa til Regnskab for denne Elendighed, saa kan Freden sænke sig over mig; og saa ligger jeg tit og nynner:

Sov sødt, Barnlille!
 lig rolig og stille,
 saa sødelig sov
 som Fuglen i Skov,
 som Blomsterne blunde i Enge.
 Gud Fader har sagt:
 Staar, Engle, paa Vagt,
 hvor mine de smaa er i Senge.“

Hvad er det ikke for en Styrke, der ligger i et kristent Menneskes Sind, at denne unge Mand midt blandt de tordnende Kanoner og al Dødens og Djævelens Rasen kan ligge og nynne paa en Vuggesang. Ja, det er vel egentlig det, at denne Helvedes Larm omskabes for ham til en Vuggesang.

„Selv Stenen, der knuged med Bjergevægt,
 opløses til gyldne Gran,
 forklaret bortsvømmer Stenenes Slægt
 i Livsstrømmens Ocean.“

Selv om Livet i vore Dage er vokset Hundredfold i Vælde og i Alvor, saa er ogsaa Menneskenes Styrke vokset, saa at de, der har givet sig Gud i Vold, kan underlægge sig Livet, omskabe dets Brølen til liflig Sang.

*

*

*

Som Livet saaledes viser sig for os i hidtil ukendt Vælde overfor den enkelte, naar det optræder som Fjende, saaledes har det ogsaa i vore Dage — synes det — haft en ualmindelig Evne til at suge de enkelte til sig, saa de glemte dem selv i det store Fællesskab, glemte deres Samvittighed og deres Ansvar. Og heri ser jeg en af de

væsentligste Aarsager til Tidens Ulykker. *Vi er bleven en Samling af Repræsentanter* for et eller andet i Steden for et Samfund af *Mennesker*. Det er igen den moderne Teknik, den uhyre Udvikling af Samkvemmet mellem Mennesker, der har ført dette med sig. Vi flytter vor Samvittighed ud i den Kreds af Mennesker, som vi hører sammen med, og slipper derved for det personlige Ansvar. Nogle Eksempler til Oplysning:

Paa Valdemar den Stores Tid raadede Kong Henrik II i England. Han laa i Strid med Kirken. Thomas Becket var hans trofaste Ven og Hjælper i alle hans Foretagender, baade i Alvor og Gammen. Erkebispnen af Canterbury døde, og Henrik gjorde sin Ven til Erkebisp; nu skulde det blive godt, naar Kirke- og Kongemagt gik Haand i Haand. Men hvad skete? Saa snart Thomas Becket havde faaet sat sig ind i Kongens og Kirkens Mellemværende, set fra Kirkens Side, blev han Kirkens svorne Mand og Kongens bitre Fjende. Det var ikke, fordi han var en Vendekaabe, thi da Kongens Mænd vilde myrde ham i 1170, kunde han godt være undkommet; men han sagde, at hans Død vilde volde Kongen mere Skade og gøre Kirke- magten mere Gavn end noget andet; og saa lod han sig myrde. — Han var Repræsentant først for Kongemagten, siden for Kirkemagten. Systemet havde slugt ham.

I Henrik Ibsens „Brand“ fortælles der om en Foged, der er ved at redde Arkivet ud af den brændende Gaard; hans Kone ser da, at Fanden staar i Stuen hos ham, og hun raaber, at han skal komme ud og frelse sin Sjæl; men han svarer:

„min Sjæl? — til Helvede med den, —
hjælp blot at bære bort Arkivet!“

En Gang kom jeg til et Sogneraadsmlem for at tale en gammel Kones Sag, hvis Datter skulde have Hjælp af Sognet. Det gjaldt for mig om, at denne Hjælp kunde ydes paa en saadan Maade, at der toges Hensyn til den gamle Kones Følelser. Paa mit Forslag til en Ordning svarede Manden: „Det tror jeg sandelig ikke vilde vinde Bifald hos Kommunens Befolkning!“ Der ude sad -- i dette Spørgsmaal — hans Samvittighed. Han var Kommunens Repræsentant. Menneske kunde der ikke blive Raad til at være i denne Sag. Og hvordan har det sig

med vore Politikere? Vælger man der Mænd, der vil gøre Vælgernes Villie, eller vælger man Mænd, der vil handle efter deres Samvittighed?

I et tysk kristeligt Blad udtaler en Indsender sin Stolt-hed og Glæde over, at han har været med til at hilse paa Mandskabet i den Undervandsbaad, der havde sænket den store Passagerdamper Lusitania*).

En tysk Student skriver**): „Oh, hvor vi føler os som Tyske: Luther, Bismarck, Dürer, Goethe — en hel Stjernehimme! straalere i os. I Folkets største ser og søger jeg Folkets Sjæl. Som Soldat har jeg sat Livet ind paa dette Folks Bevaring og Trivsel.“

Alle Vegne det samme, man er Repræsentant for en større Kreds af Mennesker: En Forretning, en Kommune, et Parti, et Rige; og den større Kreds har opslugt den enkeltes personlige Ansvarsfølelse; og hans Samvittighed er denne større Kreds' Fordel, Ære eller Magt.

Det er denne Forskydning af Ansvarsfølelsen, der har gjort det muligt at holde denne gruelige Krig i Gang; men den finder ikke Sted alene derude. Den findes paa alle Kanter ogsaa her hjemme hos os selv. Og her er et Omraade, hvor jeg mener, at det gælder om for de unge at være paa Vagt.

*

*

*

Og naar jeg nu har fremdraget denne Tidens mørke Side, maa jeg ogsaa have Lov til at pege paa nogle Vaar-tegn. En kvindelig fransk Student, Suzanne de Dietrich, skrev i Februar 1916 til nogle svejtsiske Venner***): „Ve os, om vi ikke gav vort Liv for det Folk, som har ødslet sit Blod for os! Dette Folks Sjæl har vi gennemtrængt i den store Lidelses Time, og vor Sjæl har ved Berøringen med den skælvet af Stolthed, fordi den var retfærdig, og fordi den var højsindet. Ve os, om vi ikke satte alt i Værk for at lære dette Folk at kende den eneste Ret-færdighed og den eneste hellige.“

I Begyndelsen af Krigen, da Hadets stigende Blod-bølge truede med at rive ogsaa Kristne med sig, da saa

*) Ammundsen: „Krig og krigsførende Kristne“, S. 111—112.

***) H. Nielsen: „Tyske Soldaterbreve“, S. 60.

****) Ammundsen: „Krig og krigsførende Kristne“, S. 199.

vi paa den korsfæstede, og hans Ordre var „*Kørlighed*“. Nu dømmer vi Fortiden for at lægge Grund til Fremtiden; og den Ordre, som Mesteren byder os, er: „*Retfærdighed*“. Retfærdighed udadtil og indadtil; Retfærdighed for alle Folkene, Retfærdighed for alle Mennesker“. Og hun slutter med at bede om, at *Retfærdigheden maa sejre — ja, selv om Frankrig, selv om Menneskeheden skulde gaa tilgrunde*. Det er en ung Kvinde, som elsker Land og Folk, men som drister sig til at sige, at hellere maa dette Folk gaa tilgrunde, end at Retfærdigheden ikke skulde sejre.

Den 4. Juli — U. S. A.s Frihedsdag — 1914 udtalte Præsident Wilson til en Forsamling i Filadelfia: „Den Gang vi var et lille Folk paa kun 3 Mill. Mennesker, var vi villige til at indrømme, at hele Verden burde nyde Frihedens og Uafhængighedens Goder. Hvad skal vi da gøre nu, da vi er en stor og mægtig Nation? Skal vi udvide vort Herredømme og udnytte fremmede Lande, saa andre Folk skal lide under det paa samme Maade, som vi selv fandt det utaaeligt, da vi udstedte Uafhængighedserklæringen? Nej! Jeg er villig til at hjælpe enhver Amerikaner til alle mulige Fordele, men med én Undtagelse — andre Mænds Ret. Jeg vilde skamme mig over dette Flag (Stjernebanneret), hvis det nogensinde gjorde noget uden for vort Land, som vi ikke vilde tillade det at gøre her hjemme.“

Aaret før i Oktober havde han sagt i Anledning af, at han blev opfordret til at gribe ind med Magt i Mexico's Forhold for at skaffe Ro tilveje: „Jeg ønsker at benytte denne Lejlighed til at sige, at aldrig igen vil de forenede Stater søge en eneste Fods territorial Udvidelse ad Erobringens Vej!“

Det fælles og de ejendommelige ved disse to Udtalelser er jo, at de hævder den samme Moral for Sammenlutningen som for den enkelte. De to Mennesker sætter ikke deres Folks Fordel, Ære og Magt i Samvittighedens Sted. Hver Gang der skete Fremskridt i Menneskehedens Udvikling, var det, fordi der var Mennesker, der ikke var Repræsentanter, men først og fremmest Mennesker med Ansvar overfor Gud og deres Samvittighed.

Det er i det hele taget vor Tids Ulykke paa mange Omraader, 1) *at Samfundet ikke regner med den enkelte,*

og 2) at den enkelte skyder Ansvar et fra sig og over paa Samfundet.

Og skal det blive godt i Verden igen, da maa vi tilbage til dette, at den enkelte kræver sin Ret og gør sin Pligt som *Menneske* med Ansvar overfor Gud.

Det er værd at huske paa, at en stærk Hævdelse af det enkelte Menneskes Værdi var et fremtrædende Træk i „vor Herres“ Arbejde her paa Jorden. Han holdt sig ikke for god til at drikke af den samaritanske Kvindes Krukke eller til at spise i Tolderens Hus; og han sagde til Røveren paa Korset: „I Dag skal du være med mig i Paradis“. Det er Skøgen, Fædrelandsforræderen og Forbryderen mod Samfundet, „vor Herre“ her siger god for. De er Mennesker med Evighedskræfter og Evighedsværdier i.

Det er Tiden nu til at minde om, at hver enkelt skal staa til Ansvar overfor sin Samvittighed og overfor Gud; enten man er menig Soldat eller General; enten man er yngste Vælger til Rigsdagen eller man er Konsejlspræsident, saa maa enhver svare for sine Handlinger. Soldaten, der skyder den dræbende Kugle ud i Slaget, er ikke mere skyldig i Drabet end den Vælger, der var med til at stemme paa Rigsdagsmanden, som stemte for Bevillingen til Krigsfornødenheder; men om de deler Skylden med mange, bliver den enkeltes Skyld derfor ikke mindre.

Og det er Tiden nu til at minde om, at det er mere værd at høre til et ædelt og højsindet Folk, end det er at høre til et stærkt og stort Folk. Og derfor maa vi forlange, at vort Land ikke styres efter Princippet: *Fordeel, Ære og Magt*, men efter Princippet: *Retfærdighed*. Det er de nye Idealer, som glimter til os derude fra Verdenskrigens Bulder. Og det er Ungdommens Sag at tage dem op og føre dem frem til Sejr. Vi maa igen faa et Samfund af enkelte Mennesker med hver sin Samvittighed. Og faar vi disse nye Idealer taget op, da vil der melde sig en Vrimmel af Opgaver, som hver for sig kan volde megen Kamp og Strid og — Sorg.

Og vil nogen sige: hvor kan jeg enlige, svage Menneske tænke paa at tage disse Opgaver op? Saa vil jeg først dertil sige, at enten du tager dem op, eller du lader dem ligge, Ansvar et for deres Løsning slipper du ikke

for; men dernæst vil jeg minde om det, jeg begyndte med at tale om, at det Menneske, der kan give sig Gud helt i Vold, det kan gøre Underværker. Midt i Verdenskrigens Helvedeslarm kan en sønderjysk Bondekarl ligge og nynne:

Sov sødt, Barnlille!
lig rolig og stille,
saa sødelig sov
som Fuglen i Skov,
som Blomsterne blunde i Enge.
Gud Fader har sagt:
Staar, Engle, paa Vagt,
hvor mine de smaa er i Senge.

Lars Bækhøj.

Igennem Forargelsen —

Det er en almindelig kendt Sag, at naar der fremstaar en ny og stor Sandhed, saa modtages den af sin Samtid kun modstræbende, ja ofte slet ikke, og først under Kamp imod den og gennem Arbejde med den vokser Efterslægten til Tilegnelsen, saa den Dag tilsidst kommer, da den engang nye Sandhed, som ved sin Fremkomst var utaalelig og forhadet, bliver ikke alene anerkendt, men modtages som noget ganske selvfølgeligt, som ethvert normalt Menneske maa sige Ja til — et Tegn paa, at Slægten nu er modnet til at blive stillet overfor et nyt Fremad; det er som om Slægten Gang efter Gang fængsler, brænder, i det hele indtil videre i Forargelse udskiller fra sig dem, der er Talsmænd for ny Sandhed, fordi den ubevidst er bange for sig selv, tør ikke tillade hastig Gang, end-sige Spring, men taaler kun — for ikke i en hastig Bevægelse at knuses under sin egen Vægt — en langsom Fremgang.

Og det, der fører en ny Sandheds Forkæmper i Døden, er altid selve det nye Lys i ham, ikke alle hans andre mangfoldige Gerninger eller Ord. Saaledes anklages Sokrates, hvis Ry i Eftertiden samler sig om hans Opdragergerning, blandt Ungdommen i Athen, netop for at fordærve denne Ungdom. Dødspilen rammer i Hjertet af hans Gerning.

Dette møder vi i desto mere udpræget Grad, jo dybere og mere skæbnsvanger den Sandhed er, det drejer sig om — derfor stærkest, hvor Sandhedsaaenbarelsen kaster sit Lys over Menneskets Forhold til Gud, og hvor det gælder Liv og Død, ja Evigheden; og vi ved jo, hvorledes Han, der vidner om sig selv, at han selv er Sandheden, hurtigt og uden Vaklen blev forstødt, korsfæstet og dræbt — Lyset i ham blændede, Gud i ham — Livet kom i

ham til Menneskeslægten, og den troede, det var Død og Undergang — de gamle Læderflasker følte med sig selv, at dette kunde de ikke holde til. Derfor — bort med ham — indtil videre; thi siden, efterhaanden, forsigtigt, lidt efter lidt, gennem de faa, der dengang troede paa ham — det kostede ogsaa dem deres Liv — fremvokser under hans Aands Lys en Menighed, der har det Haab, at engang skal hele Menneskeslægten tage imod Sandheden og Livet i ham som det uundværlige.

Men det, der fører til hans Død, det er det inderste i hans Livsgerning. Han korsfæstes ikke, fordi han helbredte syge og gjorde blinde seende og døve hørende, eller fordi han vandrede paa Søen eller stillede Stormen. Ogsaa her rammer Pilen i Gerningens Hjerter.

Hvad er det, der vækker den dybe Forargelse, som fører til Korsfæstelsen?

Man læse Johannes Evangeliums 6. Kapitel:

Vorherre Jesus har i Ørken mættet de 5000; næste Dag finder Skaren ham paa den anden Side Søen og vil gøre ham til Konge. De mange Tusinder ombølger ham, glade over Oplevelsen i Gaar, lykkelige i deres Beslutning; hvad skulde standse dem; er de ikke uimodstaaelige, naar han er deres Konge, da skal der ikke være nogen Ende paa deres og hans Kongedømme!

Er det ikke dette, han har længtes efter? kommer nu Riget, han har talt om? er det Begyndelsen til, at hans Gerning lykkes — at samle det hele Folk, den hele Menneskeslægt?

Men først taler han til dem, han aabner sit Hjerter, han lader sin Kærligheds Lys, Sandhedslyset, Evighedslyset skinne over dem, han taler aldeles hensynsløst frit til dem om sig selv, hvem han er, og om sin Gerning iblandt dem, hvad han vil — og i Stedet for at dette knyttede dem uløseligt til ham for Tid og Evighed, saa fyldes de af Forargelse: hans Venner forlader ham, i en af dem fødes Tanken om at forraade ham, og efter dette søgte Jøderne at slaa ham ihjel.

Hvad er der da sket? Hvorfor slaar alle saa fuldstændigt om? Hvad siger han?

Det første, der forarger, er hans Ord om sig selv. De vilde have ham til Konge, fordi „de aad Brødene og blev mætte,“ nu siger han om sig selv: „Jeg er Livets Brød;

jeg er kommen ned fra Himlen," at Gud er Faderen, og han selv er Sønnen — „det Brød — tænker de — der kom ned fra Himlen, var det ikke hin Manna, som faldt i Mose Dage," og denne „er han ikke Jesus, Josefs Søn, hvis Fader og Moder vi kender?" — de taaler ikke denne Tale om Fædrenes Gud, det er dem en Gudsbespottelse, at denne — nu er Underet i Ørken glemt, ja alle hans gode Gerninger og velsignede Ord — som de jo ved er Josefs og Marias Søn, taler saaledes. Det var netop det samme, der overfor Højesteret ved Ypperstepræsten i Forsædet førte til hans Dødsdom: „Jeg besværger Dig: er Du Christus, Guds Søn?" og da Jesus svarer: „Du har sagt det, jeg er det," da forarges de og dømmer ham til Døden.

Og i Stedet for at udglatte og afsvække sine Ord, saa gentager og fastslaar Jesus, hvad han har sagt, saa de, der havde haabet, at det var en Misforstaaelse, mærker, at dette kommer ingen uden om: „Jeg er Livets Brød, jeg er det levende Brød, som kom ned fra Himlen."

Og saa gaar han videre og taler ikke alene om, hvem han selv er, men ogsaa om sin Gerning, hvad han er og vil være *for dem*, hvordan de skal modtage ham; og det er det næste, der forarger, ja Forargelsen griber nu ogsaa hans nære Venner, de, som dog ellers har forladt alt for at følge ham: „Det Brød, som jeg vil give, er mit Kød, som jeg vil give for Verdens Liv." — Brødet er hans Kød! siger han! . . . Han bliver ved: „Dersom I ikke æder Menneskesønnens Kød og drikker hans Blod, har I ikke Liv i Eder." . . . Med stive Øjne staar de foran ham . . . „Den, som æder mit Kød og drikker mit Blod, har evigt Liv, og jeg skal oprejse ham paa den yderste Dag." „Den, som æder mit Kød og drikker mit Blod, han bliver i mig og jeg i ham." „Ligesom den levende Fader udsendte mig, og jeg lever i Kraft af Faderen, saaledes skal ogsaa den, der æder mig, leve i Kraft af mig."

Saadan vil han mætte dem, saadan vil han modtages, saadan vil han være Konge for dem i Tid og Evighed.

Dette var for meget, ogsaa for hans Venner: „Det er en haard Tale, hvem kan høre den?" siger de, og mange af hans Venner forlod ham og vandrede ikke mere med ham; ja, han vender sig til sine fortrolige, Apostlene, og siger: „Vil ogsaa I forlade mig?" og de tav alle, de havde

intet at sige ham, kun én, Simon Peder, siger i sin dybe Kval: „Herre, til hvem skal vi gaa hen? Du har det evige Livs Ord.“ —

Enhver, der vil læse i Sammenhæng Vorherres Jesu Ord, som her i Udtog er anførte, kan høre, at her lukker han op for sit Hjerte, her taler han ud af sin dybe Kærlighed: Ingen vil han miste, han vil ikke støde nogen bort, der kommer til ham; ikke mindre end fire Gange siger han, at den, der tror paa ham, vil han „oprejse paa den yderste Dag“; her møder os hans dybeste Ord om Frelsens Vej til det dybe, for os dunkle Evighedsliv; hans Maal er at drage alle til sig og blive Konge — ikke i timelig Forstand — men i Evighed for sit udfriede Folk.

Men enhver kan ogsaa klart se, at Vorherres Tale nødvendigvis maatte være „Jøderne en Forargelse og Grækerne en Daarskab“, og det var ikke alene dengang, at det var saaledes, men saadan er det tydelig nok den Dag i Dag. Det, Nutidsmennesket har sværest ved at bøje sig ind under, at tro, er jo ikke hans forskellige Tegn og Undergerninger, men netop dette centrale, at „han er kommen ned fra Himlen,“ at han, der fødtes af Maria og arbejdede, led og stred som et andet Menneske, er Guds Søn. Og dernæst, at Adgangen til Livet, Maaden, hvorpaa han vil modtages, og Vejen, ad hvilken han vil hjælpe, oprejse paa den yderste Dag og frelse hvert Menneske, er dette, at æde hans Kød og drikke hans Blod, ja, han siger endog „æde mig.“ Det er ikke underligt, at denne „Daarskab“, dette „Vanvid“ forarger; har han ikke dermed slaaet for? dette er umuligt at komme igennem, har han ikke selv spærret Vejen for Jøde og Græker, for ethvert sædeligt Fornuftvæsen?

Hans Ord er ikke sagt i Forbigaaende, men det er klart nok, at saadan har han netop villet det, og saaledes er det. Han har villet gøre det umuligt, og han har gjort det umuligt udefra at trænge ind til Gud, det er og bliver umuligt fra vor klødebundne Tilværelse at trænge ind i Evighedslivet, umuligt udefra ad Tanke-Fornuft — eller Moral-Veje. Kommer vi udefra til Jesus Christus, saa møder os et Forargelsens og Vanviddets: Hertil — og ikke længere.

Hvordan er det da muligt at komme til ham, som staar

der midt i sit Folk, og alene af alle tilbyder Frelse og evigt Liv?

Han siger det selv i den Samtale, som her er draget frem. Overhørt af de forargede, skjult mellem alle de Ord, der forfærder og spærrer, kun for den, der har Øren at høre med, peger Vorherre her paa Himmelstigens første Trin: „Ingen kan komme til ham, uden Faderen drager ham.“ Dette er altsaa den første Betingelse; og det betyder ikke en Udvælgelse, som Gud foretager, hvorefter nogle udtages til evigt Liv og Salighed fremfor andre; men hvem er det, Faderen drager? Det er den, der tiltrækkes af Gud og alt, hvad hans er. Den, der drages af alt, hvad Guds er, baade i Naturen og i Menneskelivet, den, der har Lyst til Sandhed, som selv vil være sand, den, der ikke nøjes med at „tale med Menneskers og Engles Tungemaal,“ men som vil være god, som føler sig tiltrukken ikke af alt det daarlige i Verden, men af alt godt og ædelt, af Renhed og Uskyld, af Retfærdighed, af det at tjene. Et saadant Menneske, der drages og tiltrækkes af Gud og af alt hvad Guds er, drages før eller siden og da stærkest til ham, som Faderen sendte, som kom for at tjene, og som gav sit Liv, sig selv, af Kærlighed til Mennesker.

Og som det næste siger Vorherre Jesus: „Hver den, som har hørt af Faderen og lært, kommer til mig.“

Den, der drages af Faderen, faar altsaa noget at høre, og der er noget, han faar lært. Det, han faar at høre, er Kravet i Samvittigheden. Kravet om selv at virkeliggøre det, han tiltrækkes og drages af hos Gud, Kravet om et Liv uden Plet og Lyde, Kravet om Fuldkommenhed, om Hellighed — i Tanker, Ord og Gerning, helt og holdent. Og dertil kan og vil Samvittigheden kun svare ja.

Men det, han faar lært, er dette: Jeg kan jo ikke. Det, Gud vil, jeg skal, og som jeg selv siger ja til, er over Evne. „Det gode, som jeg vil, det gør jeg ikke, og det onde, som jeg ikke vil, det gør jeg.“ Jeg lærer af Gud, at jeg er en Synder, og at min Synd skiller mig fra ham. „Jeg elendige Menneske, hvem skal udfri mig fra dette Dødsens Legeme!“

Den, der saaledes hører og lærer af Gud, „kommer til mig,“ siger Vorherre Jesus. Ikke alene til hans Ord og

Gerninger, men til ham selv — til ham, som har „det evige Livs Ord.“

Og kommer Du eller jeg saaledes — ikke udefra; men indefra — og saa gælder det Livet — da jages vi saaledes af Syndens og Fortabelsens Angst, at som et forskræmt Barn flygter sin Moder om Halsen og til hendes Bryst, saaledes beroliges vi ikke og faar ikke Fred, førend vi kommer til ham, der uden Forbehold helt modtager Synderen, og at modtage en Synder er for Frelseren det samme som at give Synderen sig selv: „Dette er mit Legeme, som gives for Eder, og mit Blod, som udgydes for Eder til Syndernes Forladelse; tager dette hen og æder det, drikker alle deraf.“ „Ligesom jeg lever i Kraft af Faderen, saaledes skal ogsaa den, som æder mig, leve i Kraft af mig.“ Synderen er kommen til den Frelser, som ikke nøjes med at give en Haandsrækning, men som helt, uden at nogen Misforstaaelse er Synderen mulig, gør sig til ét med den, som Faderen har givet ham, og fra Fortabelsens Dyb oprejser ham paa den yderste Dag.

Det, der hos enhver, der udefra, ad egne Veje søger at tage Stilling til Vorherre Jesus og til hans Frelsergerning, vækker en saa dyb Forargelse, at den, da han vandrede her, førte til hans Korsfæstelse og nu i vore Dage fører til hans Fornægtelse, det bliver for den, som indefra drages af Gud, som hører Faderen tale i sin Samvittighed og lærer, det bliver for Synderen i hans dybe Hjælpeløshed den gaadefulde eneste Vej til et evigt Liv i Gud. —

De enkelte Sandheder kan tilsidst blive til Selvfølgeligheder, men Sandheden selv: den bliver aldrig selvfølgelig. Hver ny Slægt, hver enkelt Menneske kommer kun til ham indefra. Gennem Forargelsen — ind i Herligheden, „at de skal være ét, ligesom vi er ét, jeg i dem, og Du i mig.“

Viggo Clausen.

Tankelivet.

Tale ved Elevmødet den 25. Juni 1916.

Tanker er toldfri“, siger et gammelt Ord. Dette Ords „T Betydning har jeg ikke altid været klar over. Hvis der med Ordet menes, at man juridisk set er ansvarsløs for sine Tanker, saa er det rigtig nok; thi man kan jo ikke drages til Ansvar for de Tanker, der ikke er bleven til Ord eller Handling, de er ens private Eje. Mener man derimod, at det er ligegyldigt, hvad Tanker man har, saa er det pinende galt; thi Tankelivet er af den allerstørste Betydning, det præger et Menneskes Ord og Færd i allerhøjeste Grad. „Hvad Hjærtet er fuldt af, løber Munden over med“. Saadan som et Menneske tænker, saadan vil det tale og handle. Gode Tanker, klare Tanker giver sig Udslag i gode og dygtige Ord og Handlinger; men urene, onde og uklare Tankers Frugt er ond, skiden og daarlig Tale og Færd; thi saadan som ens Tro og Tanker er, vil ens Tale og Handling blive. Vi har Ansvar for vore Tanker, og selv om vi af den juridiske Øvrighed ikke kan drages til Ansvar for dem, saa er vi overfor Gud ansvarlige for vore Ord og Handlinger.

I Math. 5. Cap. hedder det: „I har hørt, der er sagt til de gamle, du skal ikke ihjelslaa, men hver, som ihjelslaar, skal være skyldig for Dommen; men jeg siger Eder, at hver den, som er vred paa sin Broder uden Aarsag, skal være skyldig for Dommen“. Og længere frem i samme Cap.: „I har hørt, der er sagt til de gamle, du skal ikke bedrive Hor; men jeg siger Eder, at hver den, der ser paa en Kvinde for at begære hende, har allerede bedrevet Hor med hende i sit Hjerte“. Det er saaledes ikke Handlingen alene, men ogsaa den syndige Lyst og Tanke, der er strafbar. Det forstaas let, at saadan maa det være; thi det er ofte ikke selve Synden, men Fryg-

ten for Følgerne af den, der afholder et Menneske fra at gøre den.

Der er den inderligste Forbindelse mellem vort Tanke- liv og vore Handlinger.

Af intet kommer intet; men af den usynlige Virkelighed dannes den synlige. Den usynlige Gud skabte den synlige Verden, de usynlige Tanker skaber de synlige Ting. Et Kunstværk, en Statue, et Slot, en Kirkebygning har været til i Kunstnerens Tanke, inden de blev til Virkelighed. Det er den i Kunstnerens Tanke usynlige Kirke, der bliver til den synlige.

Det samme gælder et Musikstykke. En Tonekunstner har i sin usynlige Verden hørt sin Tonedigtning, inden han fæstner den til Papiret og giver den Liv med Instrumentet.

En Bog skabes paa samme Maade. Den maa i det væsentlige have været til i Forfatterens Tanke, inden han udarbejder den.

Selma Lagerløf skal engang have sagt, da hun blev spurgt om, hvorledes en af hendes Bøger var bleven til, „Jeg saa det saadan“. Bogen var til i hendes usynlige Tankeverden, inden hun gav den Liv i den synlige.

Ligesom Tanken er med til at skabe det skønne og gode, saaledes kan den selvfølgelig ogsaa tages i det uskønne og ondes Tjeneste. Enhver overlagt Forbrydelse har først været til i Forbryderens usynlige Tankeverden, inden den blev udført i Virkeligheden.

Mennesker kan gaa og tænke paa en Sygdom saa længe, til de enten faar den eller bilder sig ind, at de har den, det er Hysteri; men det er jo ogsaa en Sygdom, som skyldes et sygeligt Tankeliv.

Der fortælles, at Frans af Assisi tænkte saa længe og inderligt paa Jesu Lidelse og Saar, til han selv fik Saarmærker, der lignede dem, der var paa den korsfæstede Kristus.

Den norske Forfatter Johan Bojer fortæller i sin Bog „Troens Magt“ om, hvordan en syg Tanke kan føre et Menneske paa Afveje. En norsk Storbonde, Knut Norby, har en Gang kavtioneret for en Købmand Vangen for 2000 Kr. Da Købmanden gaar fallit, og Norby følgelig er pligtig til at betale Pengene, nægter han overfor sin Kone, at han har kavtioneret. Hun melder da, uden at Norby ved det,

Vangen for Falskneri. En Retssag kommer frem, og ad Veje, som det her vil føre for vidt at komme ind paa, lykkes det Norby at bilde sig selv ind, at han ikke har kavtioneret. Dommen falder, og Norby bliver frikendt og Vangen dømt for Falsk.

Bogen slutter med, at Norby, da han kommer hjem fra et Gilde, der er holdt til Ære for ham, siger følgende Ord til sin Kone: „Et kan jeg ikke forstaa, og det er, at Folk som Vangen kan staa med roligt Ansigt og lyve for Retten. Gud hjælpe de Mennesker, som ikke har mere Samvittighed“. Norby folder saa Hænderne, takker Gud for alt, læser et Par Salmevers og sover ind med en god Samvittighed.

Norby er selv Skyld i, at hans Tanke fører ham paa Afveje. Det er Fejghed over for Konen og krænket Stolt-hed, der faar ham til at sige den første Løgn, og den har andre i sit Følge. Hurtig udvikler Forholdet sig der-til, at enten maa han tilbagekalde det løse Rygte, han har udspreedt om Vangens Falskneri, men derved stempler han sig selv som en uvederhæftig Mand, eller ogsaa maa han, som H. C. Andersen siger, holde Processionen ud. Han vælger det sidste, og Tanken. paatager sig at føre For-svaret, og den gør det saa godt, at han selv til sidst tror paa, at han ikke har skrevet under paa Kavtionen. Han løj saa længe, saa han til sidst selv troede, at Løgnen var Sandhed. Tanken er her taget i Viljens Tjeneste, og den sejrer, fordi han ønsker det, eller rettere, fordi han vil.

Vi ser af det nævnte, at Tanken kan baade bygge op og bryde ned i et Menneskeliv, og da den har den store Magt, er det naturligt, at vi spørger os selv: „Er vi da selv Herrer over vore Tanker?“

Paa dette Spørgsmaal maa vi jo vistnok svare ja; men kun til en vis Grad.

Vort Tankeliv er af mangfoldig Art. Vi har gode Tan-ker, som vi Gang efter Gang drager frem, og vi har daar-lige, som vi maa bekæmpe. Næringsssorg og Bekymringer af forskellig Art kan melde sig og lægge sig som en knu-gende Byrde paa en Menneskesjæl, saa de stjæler et Men-neskes Livslyst og Arbejdsevne, giver Tungsind, saa Selv-mordstanker kan melde sig. Saadanne Tanker maa ikke have Lov til at fæstne sig, her maa vi tage Kampen op. Gør vi ikke det, fører de et Menneske i Ulykke.

Overfor de saakaldte Flyvegriller gælder det samme.

Onde Lyster og Begæringer kan melde sig. Vi ved ikke, hvorfra de kommer, og vi kan ikke forhindre, at de melder sig; men vi skal og vi kan med Guds Hjælp forhindre, at de fæster Bo hos os. Melder den Slags Tanker sig, da skal vi ikke kæle for dem, hvor lystelige de end kan synes os; men da skal vi kaste dem paa Porten som uhøviske Gæster, vi vil ikke give Husrum.

Et gammelt Ord siger: „Vi kan ikke forbyde Fuglene at flyve over vort Hoved“; men vi kan forbyde dem at bygge Reder i vort Haar.

Begærlighed, Havesyge, Magtsyge er Fristelser, som fortrinsvis hører den modne Alder til; men Ungdommen har sine. Nogle af de hyppigst forekommende i Ungdomsaarene er sikkert Behagesyge, Koketteri, urene Tanker og den nederdrægtige Leg med Kærlighed, der gaar under Navnet Flirt eller det hæslelige Ord Film. Noget af det bedste, der kan times et Menneske paa denne Jord, er at elske et Menneske og være genelsket, derfor er det Synd at lege med Kærlighed, og endelig er det Synd, fordi det, der kun er Leg for den ene, kan maaske være dyb Alvor for den anden, og et Menneske kan derved tilføje et andet Menneske Lidelse, Saar, som sent eller maaske aldrig læges. Endelig tvivler jeg ikke paa, at et Menneske kan lege med Kærligheden saa længe og paa den Maade stykke sig ud, saa at det aldrig bliver i Stand til at eje en virkelig ægte Kærlighed.

Saaledes har hver sine Fugle at passe paa, og naar vor Kamp tit og ofte frugter saa lidt, som den gør, saa er det, fordi vi, trods det vi indrømmer, at det er Synd, inderst inde ikke vil undvære denne Synd. Derfor kommer de samme syndige Tanker Gang efter Gang. Her har vi kun et at gøre, og det er at bede Gud hjælpe os til at ville forsage det, som frister os.

Ligesom vi til en vis Grad selv er Herre over vore Tanker, saaledes er vi ogsaa i høj Grad med til at forme vort Tankeliv. Som vort Legeme søger Næring af Føde af mangfoldig Art, saaledes næres vort Tankeliv af mange forskellige Kilder, dels bevidste og dels ubevidste. De sidstnævnte er maaske ikke dem, der har den mindste Betydning. Det vi tilegner os ad Underbevidsthedens Vej, er maaske det, der præger os allermost.

Iblandt det, som ad underbevidst Vej er med til at præge vor Karakter og derigennem ogsaa vor Tanke, vil jeg først nævne Naturen.

I de rige, skønne Egne, under Sydens varme Sol lever den muntre, sorgløse Sydbo. Nordens fattigere Egne, tunge, regnfylde Graavejrsluft, den haardere Kamp for Føden præger Nordboen.

Ja selv i vort eget lille Land er der ikke saa lidt Forskel paa Øbo og Vestjyde, og der er ikke Tvivl om, at denne Forskel hænger sammen med Naturforholdene paa Øerne og i Vestjylland.

Fyns rige, frugtbare Jord, de dejlige Hegn, de mange Skove, det milde Vejrlig bidrager altsammen sit til Fynboens glade, muntre, livlige Sind. „Fyns Børn har blide Kaar“, siger Chr. Ricardt.

Det barske, blæsende Vejrlig, de vide Udsigter, den fattige Jord, der nødvendiggør det haarde Arbejde for Føden, sætter sit Præg paa Vestjyden, gør ham indadvendt, langsommere, tungere i al sin Færd, men støt og solid og giver ham en Udholdenhed, der kan udarte til Stædighed. Ja selv paa det enkelte Menneske kan de skiftende Vejrforhold øve Indflydelse. En regnfuld, tung Graavejrsdag kan lægge et knugende Tryk paa et Menneske.

„Ind under Jul, hvor er det trist, Snefog og Kulde og korte Dage, Sindet bøjer sig ned til sidst, ved ikke, hvor det skal Modet tage“.

En lys og varm Midsommerdag med straalende Sollys over Mark og Eng, med syngende Fugle og travle Mennesker giver Glæde og Frejdighed i Sindet; thi Menneskesjælen møder her noget af den Renhed, Varme og Skønhed, som den længes imod. Naturen er ad Underbevidsthedens Vej i høj Grad med til at præge et Menneske.

Det næste, som jeg vil nævne, der har afgørende Indflydelse paa et Menneske, er Hjemmet, og dette gælder ikke mindst i de unge Aar, da Sindets Modtagelighed er saa stor. Hjemmets Betydning for Opdragelsen er meget, meget større end selv den bedste Skoles.

Det Menneske, der faar Lov til at vokse op i et rent og godt kristent Hjem, faar igennem dette et Præg, som vanskeligt vil kunne udslettes. Jeg vil her minde om Zakarias Nielsens smukke Digt „Et Møde“.

I I. P. Jakobsens Bog „Niels Lyne“ siger Lægen Hjerild til Niels Lyne, da han skal dø: „Tro De mig, vi kan være, hvad vi vil kalde det, vi kan dog aldrig helt faa den Gud ud af Himlen, vor Hjerne har for mange Gange tænkt sig ham deroppe, det er ringet ind i den og sunget ind i den, fra vi var ganske smaa.“

Den Mor, der Dag efter Dag i Mørkningstimen kan samle sine Børn om sig og fortælle dem en Historie, munter eller alvorlig, syngende en lille Børnesang eller Salme med dem, den samme Mor, som, naar hun lægger dem til Ro, kan bøje sig over deres Leje, folde sine Hænder om deres og bede et Fadervor med dem, den Mor gør et af de største Arbejder, der kan gøres i Verden, thi igennem dette er hun med til at præge den opvoksende Slægt. Hun giver igennem det sit Barn Minder, som det aldrig vil glemme. Minder, som senere i Livet vil være det bedste Værn mod Fristelser og Synd af forskellig Art. Minder, som vil huskes, naar forlængst kloge Beviser og kærlige Formaning er glemte.

Ved Siden af Hjemmet spiller vor Omgangskreds den allerstørste Rolle, og ikke mindst i de unge Aar, da Modtageligheden er saa stor. Det er ikke ligegyldigt, hvilke Mennesker vi omgaas. Et Menneske kan ikke gaa ret langt ad en sølet Vej uden at snavse sit Fodtøj til, og ingen kan i Længden færdes blandt raa Mennesker uden at dette sætter Præg paa en.

Den unge Kristian den 7. fik gennem den raa og liderlige Omgangskreds, han færdedes i, sin Fantasi og sine Tanker forurenede paa en saadan Maade, at det i høj Grad bidrog til at drage ham ned i Sølen. Vi har vel alle Minder, som vi ønsker, vi kunde glemme, men de har ætset sig ind i vor Sjæl og Tanke, saa vi aldrig slipper dem. Vi bør derfor, og Ungdom ikke mindst, forstaa at vælge vor Omgangskreds, thi den er baade direkte og ikke mindre indirekte af den allerstørste Betydning for vort Tankeliv. „Sig mig, hvem Du omgaas, saa skal jeg sige Dig, hvem Du er“.

Ligesom vor Tanke ad indirekte Vej paavirkes, saaledes kan den selvfølgelig ogsaa ad direkte Vej opdrages, skoles og skærpes, og her er det først Arbejde, Selvvirksomhed, der skal til. I Aandens Verden ejer vi i Virkeligheden kun det, som vi selv har tilegnet os. Der er stor Forskel

paa at have hørt om en Ting og at kunne en Ting. Derfor er det ikke en Lærers Opgave at føre Eleven uden om Vanskelighederne, men hjælpe ham selv til at overvinde dem. Hver Gang en Elev selv løser en vanskelig Opgave, vinder han Glæde, og hans Kræfter øges, saa han er bedre skikket til at løse den næste. Kun gennem Arbejde er der Vækst og Udvikling.

I den legemlige Verden gælder den Lov, at det Lem, der bruges meget, udvikles ved Brugen. Bjergboere har kraftige Ben, Smede stærke Arme. I den aandelige Verden ligesaa. Bruger vi ikke vore Aandsevner, saa udvikles de ikke. Dette gælder da ogsaa Tankens Verden.

Giver vi ikke vor Tanke noget godt at arbejde med, saa enten svækkes den, eller ogsaa tager den det daarlige; thi at tænke paa ingen Ting i ret lang Tid kan et Menneske ikke.

Her har Forældre en stor Opgave overfor deres Børn, og her har et Menneske en Opgave over for sig selv.

Ligesom vort Legeme daglig trænger til Næring af forskellig Art, saaledes ogsaa vort Aandsliv. Intet Menneske er saa aandeligt rigt, at det kan leve af sig selv. Visne gør alt i Verden, der ikke bliver næret og plejet, og dette gælder ogsaa vort aandelige Liv.

Vi trænger alle til ny Indtryk, ny aandelig Føde. Den kan faas gennem Samtale og Samliv med andre Mennesker, gennem Bøger og Blade, gennem Foredrag og Prædiken. Her har vor Tid en Rigdom som ingen Tid før; men her maa man forstaa at høre og læse med Kritik, at vælge og vrage, at spise Kærnen og lade Skallen ligge; thi godt og ondt staar ofte Side om Side i den skønneste Dragt.

For blot at omtale en enkelt Ting vil jeg nævne Jeppe Aakjærs „Rugens Sange“. Hvor finder man jysk Natur, Hjemmet med dets Arbejde, dets dragende Magt besunget kønnere end i: „Naar Rugen skal ind“, „En Julegæst“ og mange flere; men ved Siden af disse dejlige Digte er der Sange, som under den skønneste Form rummer den sødeste Gift: „Det banked paa min Rude“, „Der fløj en liden Sommerfugl“. Her gælder det om at tage Guldet og lade Slaggen ligge.

Poesiens Verden har store Rigdomme, men det mundtlige Ord i Foredrag og Prædiken har det ikke mindre.

At der i Foredrag kan være Næring for Tanken er mange enige om, men mange, selv af dem, der gærne hører Foredrag, kommer næsten aldrig i Kirken, for der er intet nyt at hente, det er det samme, der bliver sagt Gang efter Gang, siger man.

Det er nu kun delvis sandt, men selv om det var det, saa er det ikke de mange Ting, vi har Brug for, men der er visse Sandheder, som vi alle trænger til at høre Gang efter Gang, og sikkert er det, at skal vor kristelige Tænkning ikke gaa i Staa, saa maa den næres, og Kirken er, selv om ikke det eneste, saa i hvert Fald et af de Steder, hvor saadan Næring kan hentes.

Der er saaledes mange forskellige Kilder, som vort Tankeliv kan næres og styrkes ved. Maatte Danmarks Ungdom forstaa i de unge Dage at rense, klare og skærpe deres Tanke saadan, at den kan blive dem en god Hjælper til det Arbejde, de som fuldt modne Mænd og Kvinder skal tage op, saa at de ved deres Gerning ikke alene bygger deres eget Hjem, men derigennem ogsaa vort Lands frie Selvstændighed og Lykke.

P. Bak.

Fra Johan Bojers sidste bog, „Den store hunger“.

Den norske digter Johan Bojer har aldrig kendt sine forældre. — Det blev hans „hjemstavns mægtige, fantasiæggende natur“, der prægede ham i barndommen, ellers er han ensom. Mennesker og fremmede er for ham to gloser for eet begreb. — Han er altsaa ikke bundet i sine synspunkter af sociale hensyn, af familie, stand eller hjem; han har ikke maattet gennemstaa frigørelseskampen fra disse „baand“, han er født fri, kun bundet af „trangen til at iagttage og dømme om menneskers karakter og tilværelsens vilkaar“. Hans skildringer af samliv og forholdet mellem forældre og børn er tørre iagttagelser uden kraft og varme. Hans helte staar ene. Selvom de faar hjem, hustru og børn, vandrer de ene fremad; de følges maaske af deres hjem, men uden selv at være aarsag til det.

Hans skikkelser er *typiske*, alment-menneskelige — maaske man vil sige konstruerede, passet ind i ideen — men alligevel levende, blot ikke med model i digterens bekendtskabskreds. — Denne eensomhed, der bliver aarsag i alt dette, synes ogsaa at præge hans sprog. Det er *tanker*. Man aner, han har talt grumme lidt med mennesker; sproget er saa dækkende, saa tankemættet, at man ikke kan tænke sig Johan Bojer snakke; men det er alligevel malmfuldt og vindende.

Der er i tiden en viss spænding om Johan Bojer som i sin tid om Bjørnson og Ibsen. Man følger ham opmærksomt.

I

Den uøvede bjergbestiger, uden fører, vælger sin top fra dalen.

I de tieste tilfælde opdager han fra „maalet“, at var det den højeste, han vilde naa, maa han til den næste.

Kommer han dær, er der een endnu højere. Naar han saa endelig maalet, den højeste top, og forsøger fra udgangspunktet at finde grunden til fejlvurderingen, opdager han, at den første top syntes den højeste, fordi den hævede sig lige op af sletten; de i virkeligheden højere Toppe var længere borte fra mennesker i *almindelighed* og ragede ikke saa højt op over det terrain, de fandtes i.

„*Den store hunger*“ er hungeren efter at naa toppen.—

Per Holm, den forældreløse, hvis udviklingshistorie Johan Bojer fortæller i bogen, maa paa sin vej gennem livet gøre de samme erfaringer, som den uøvede bjergbestiger. Da han kommer uden for dalen, hvor han drømte om at blive præst — det højeste dær — stræber han efter at blive ingeniør, den første top. Han naar den og bliver ingeniør ved første katarakt ved Nilen. — Saa penge, og hvad han kan dupere med dem. Da han naar den top, lærer han, at de toppe, der ligger nærmest de *fleste* mennesker, ikke er de højeste. Han hungerer mod hjemlandet, Norge, tilfredsstilles ikke, maa videre frem, højere op. Han faar hjem og venner (o: dem, der ikke gaar op ad de mange trapper). For en tid synes han, han har naaet toppen — naar han ikke er ene; for da mærker han, der er et tomt rum i tilværelsen. — Atter drager staalsangen fra ingeniør-tiden ham; han kribler efter at gøre tilværelsen lettere for mennesker som opfinder.— Det bliver enden paa hans materielle Lykke. Under kapløbet der — han kommer sidst: verden spørger ikke om en Mands redelige arbejde, men om *tingen* selv — mister han sin formue, sit humør, sit helbred, endog hans børn maa forlade ham; han beholder eet, det bliver revet ihjel af en uvens hund. — „Verdensviljen gaar sin gang. Der er ingen som spør efter vor lykke.“ Og *tiden* er døv for de ting, den bliver dem end ikke vaer: „Men bak vedskjulet*) stod idag som ellers en gammel mandsling og hug ved**). Den ene herren reiste, og den anden kom, og han saa ikke andet end at de alle trængte [til] ved**). Og skulde nogen komme og si ham op, saa var han gudskelov stok døv. Hug, hug, sa det der borte bak væggen.“ — —

Da hans lille Pige er bleven dræbt af uvennens hund, mister han troen paa alt. Den svigtende, ubønhørlige Jehova,

*) brændeskuret. **) brænde.

han som barn bad til i den, trange, fattige fjorddal, hvor den dybe, strenge fjord og de mørke, truende fjelde stod for ham som en stadig paamindelse om dommedag, — ham, Jehova, vil han ikke bøje knæ for, ej heller for „den lidende asket“ paa korset. —

Men netop dær, ene med sig selv — kun fulgt af sin trofaste hustru, der lider med ham — øjner han maalet, *den højeste top.*

„Jeg opdaget, at motgangen gennem de mange aar hadde arbeide med at forme mig baade til det ene og det andet ja at der var stof i mig til flere personer, og nu var de fuldbragt, nu kunde de løse mig ut av mit væsen og gaa sin egen vei.

„Jeg saa en mand fare ut i natten og true næven mot himmel og jord, en vanvittig, som nægtet at spille med i komedien mer og derfor styrtet nedover mot elven.

„Men selv sat jeg igjen.

„Og jeg saa en anden pusling løse sig ut, en ydmyg, graablek asket, som bukket og bøjet sig under piskan og sa: Ske din vilje, og herren gav, herren tok. Det var en ynkelig person, som lusket ut i natten og forsvandt.

„Men selv sat jeg igjen.

„Jeg sat alene paa tilværelsens forberg med sol og stjerner slukket og den iskolde meningsløshet, over mig, omkring mig, og i mig til alle kanter“. . . „Da oplevede jeg, at der endnu var noget igjen. Der var en liten ukuelig gnist i mig, som begyndte av sig selv at lyse, det var som jeg var hensat paa tilværelsens første dag, og en evighetsvilje løftet sig i mig og bød: „Bliv lys!“ Den blinde skæbne kan plyndre os, vort legeme vil dø og vor aand slukkes, og dog bærer vi gnisten i os til harmoni og lys. „Og jeg forstod, at det, som jeg i mine beste aar hadde hungret efter, det var ikke viden eller ære, eller rikdom, heller ikke det at være prest eller en stor skaper i staal, nei, det var at bygge templer . . . ikke bedehuse eller kirker for jamrende syndere, nej, et tempel for den pompøse menneskeaand, hvor vi kunde opløfte vor sjæl til en hynne som en gave til himlen“. „Mennesket maa reise sig og være bedre end de blinde makter, som styrer dets veie, det maa midt i sine ulykker sørge for, at det guddommelige ikke dør; atter var det evighetsgnisten i mig som glødet og bød: Bliv lys“.

Og saa naaer han toppen: han saaer korn paa sin uvens mark: „Og mer og mer gik det nu op for mig, at det guddommelige i himmel og paa jord, det maa mennesket selv skape, det er dets triumf overfor den døde almakt i universet, og derfor gik jeg nu her og saadde korn paa min fiendes aker, saa Gud skal være til. „Aa, du skulde ha oplevet dette øieblik. Det var som luften omkring mig begyndte at bli levende av stemmer. Det var som jeg fik følge i de ulykkelige, jeg hadde set og kjendt, de blev fler og fler, de døde sluttet sig til, det blev en hærskare fra fjærnere og fjærnere tider. Søster Lovise var ogsaa med, hun spilte sin salme og forenet alle røsterne i et kor, de dødes og de levendes kor, menneskehetens kor.“

Verden bliver ikke lykkelig ved maskiner og retfærdighed, de kan kun danne grundlaget for vejen frem mod lykke. Øv barmhjærtighed, mød med forstaaelse, tillid og usvigelig fortrolighed, saae broderskabets sæd, saa naar du toppen.

II

Det er paa dette sidste stykke af vejen op til den højeste top, at man stilles overfor det, Per Holm (Johan Bojer) søger at leve paa. — Man synes at føle, at hvert skridt, Per Holm gaar opad, koster ham et væld af smerte og overvindelse. Paa det stykke vej udløses det i ham, som regeres af „de blinde makter“, de gamle altre styrter sammen*). Og selv da han naar op, synes han, at sol og stjerner slukkes over ham, at han bare er vandret endnu dybere ind i mørket og kulden, fattigere end før. Men med ett spredes mørket og kulden om ham; *evigheds-gnisten* er tændt, jublen toner frem i hans sind.

Foruden de altre, Per Holm i sin ungdom byggede for de kendte guder, byggede han ogsaa — som de gamle grækere — eet for den ukendte gud. Den ukendte gud, det evige, var for ham kun en følelse, ikke noget bevidst; det kom først paa „tilværelsens forberg“. Dette anede evige er hans forhold til det religiøse. Det vises — som her — gang paa gang i et lille billede: Per Holm havde en søster, som han først lærte at kende efter sin konfirmation. Hun døde, mens han var i maskinlære (for at blive ingeniør.) Denne

---

*) jfr. . . . „Jeg saa en mand fare ut i natten“. . . ., og: . . . „jeg saa en anden pusling løse sig ut.“ . . .

søster var hans eneste fortrolige. Hun havde en violin, og paa den kunde hun spille melodien til „Den store, hvide flok“. Og det var for Per, som han og søsteren omsvævedes af engle, naar hun spillede den melodi. Den indflydelse havde hun paa ham.

Da hun dør, mister han troen paa en barmhjertig gud, thi *han* vilde ikke tage Pers eneste Glæde. Men i gode stunder glider søsterens billede frem for ham i forklaret skikkelse, og hun spiller — som før — „Den store, hvide flok“, saa Per faar den samme følelse, som mens hun var hos ham.

Alle de ting, han ansaa for værdier, man kunde leve paa — de gamle guder — viiste sig at have forgængelighedens lov over sig. Tilbage blev den ukendte gud, det uforgængelige, *evighedsviljen*. Den er ikke fra Jehova eller Kristus. De, der tilbeder dem, er jamrende syndere. Evighedsgnisten eller evighedsviljen *er* inde i ham selv, den er af kærlighed, det, der hos menneskeslægtens store viser sig som „den pompøse menneskeand“, den, der har evnen til — uden hjælp udefra — at kunne sætte sig ud over sit selv og tjene, hvad enten det er en sag, enkeltmennesker eller hele menneskeheden. — Evighedsviljen er stærkere end de blinde magter, der kun kan følge loven. En stormflod, der bryder igennem diget, kender ikke til barmhjertighed; hvad der er svagere end den tilintetgøres eller maa fly. Saadan er loven. Men mennesket maa ikke lade sig lede af naturlovene, det ubønhørligste af alt; det guddommelige, som har sit udspring i kærlighed: barmhjertigheden, brodersindet og hjælpen maa sejre.

Jorden er en kendsgerning; himlen maa vi selv skabe, og Gud i den himmel skal være en gave fra mennesket, fra evighedsviljen i det. —

Skønt Per Holm (Johan Bojer), siger at evighedsgnisten eller evighedsviljen ikke kom fra Gud, saa er dog tanken den samme som i kristendommen. Den forkynder: lad dig ikke lede eller binde af verden (∴ det, der ikke er fra den evige), men gør Guds vilje, den der er udtrykt i de stærke ord: du skal elske din næste som dig selv, du skal være barmhjertig imod ham, vise dig som hans bror og hjælpe ham; du skal elske dine fjender. — Tanken er den samme, forskellen ligger i kilden. Den kristne nævner Vorherre,

Johan Bojer evighedsognisten. (Hvor er den for resten kommen fra?) — Evighedsognisten eller *evighedsviljen* hos Johan Bojer er gudsbilledet hos kristne, det, der viser vort slægtskab med Gud, den evige.

Men saa til sidst: Vil det være muligt for almindelige mennesker at naa frem til at kunne saa korn paa sin fjendes ager *af sig selv*? Efter at være ydmyget som Per Holm vil de fleste sikkert være knækket, saa de ikke kan se evighedsognisten lyse inde i sig. Der skal nok meget stærke mænd til at kunne naa dertil uden højere kræfters hjælp.

Ydmyghed og anger fritager ikke for ansvar, siger Johan Bojer et sted, det gør syndsforladelse heller ikke. Men paa tilværelsens forbjerg i fortvivlelsens, i afmagtens og ydmygelsens time bliver udvejen *Kristus eller undergang*, og mon han i grunden findes, der kan klare sig med *evighedsviljen*?

Ejnar Skovrup.

Delingsførerne paa Rejse.

I Juni modtog Niels Bukh Indbydelse fra Bornholms Amts Skytteforening til at komme derover og vise Gymnastik. „Vi mener, det vil vække Interesse for Gymnastikken, som er i Tilbagegang, men som bør kunne trives her som i det øvrige Danmark,“ skrev Næstformanden, Gaardejer Hansen Palmegaard. Resultatet af Underhandlingerne blev, at Bukh, med 17 Karle og 17 Piger af de to sidste Elevhold Fredag d. 31. August om Aftenen gik ombord i København-Bornholm Dampere, for næste Morgen at sætte Kursen mod „Østersøens Perle“. Vi havde Kahytsplads — Bornholmerne betalte — og den gode Søvn og det herlige Solskin, vi om Morgenen vaagnede op til, satte os straks i det gode Humør, som varede Turen ud. Den 20 Mil lange Sejltur tog 11 Timer, lidt længere end normalt paa Grund af Miner og Kulmangel. Tiden gik godt med Sang og Træning, til vi landede i Rønne. Her blev vi modtaget af Indbyderne og ført til et Hotel, hvor vi blev budt velkommen ved et festligt Kaffebord.

Efter en kort Træning og et Besøg hos Byens Borgere, hvor vi dog kun lige fik Tid til at spise, skulde vi af Sted med Toget til Aakirkeby; der overnattede vi og havde det rart hos de gæstfri Værter. Søndag Morgen blev vi pr. Vogn kørt til Almindingen, hvor vi om Eftermiddagen skulde have Opvisning. Her findes en af Danmarks største Skovstrækninger og i den Bornholms største Festplads.

Formiddagen gik med Samøvelse paa Festpladsen og med at bese Ekkodalen, en smilende, frugtbar Dal, ved den ene Side begrænset af en 25 Meter høj Klippevæg, næsten lodret, og i Revnerne beklædt med Blomster, Buske og Træer. Gaardejer Hansen Palmegaard var her, som paa hele Turen, vor ypperlige Fører, selv foran opad de stejle Skrænter.

Paa en Klippevæg læste vi:

Hans Rømer.

Vildtet skabte han Hjem og Mennesket Skygge,
Tusinde Sangfugle nu i hans lyse Højsale bygge.
Døde Natur, ved ham fik du Livet tilbage.
Hvo, som af Død vækker Liv, kan Døden ej tage.

V. Bergsø.

Det var et Minde om den Skovfoged, Bornholm skylder sin Plantning.

Imidlertid var vore Værtsfolk for den kommende Nat ankommen og havde tilberedt os et udmærket Middagsmaaltid i Jomfrubjergets Pavillon. Da det og Middagshvilen var nydt var Klokken 3, og Festen skulde begynde.

Der var, trods en Byge, mødt mange Tilskuere, „selv Solen maatte tilsidst frem og vise sit straalende Ansigt“ som Amtmanden bemærkede i en smuk Tale, han holdt efter Opvisningen.

Paa Nationalforeningen „Bornholms“ smukke Plads samledes nu de mange Mennesker om Bordene med det medbragte Aftensmaaltid, og snart rullede den ene Landauer efter den anden afsted, hver med en Gymnast el. to, hjem til deres Kvarter i Østerlars eller Østermarie. Næste Morgen skulde vi samles i Gudhjem ved Syvtiden, og det var saa Meningen, at vi skulde gaa den lille Mil til Rø Station for rigtig at kunne nyde den storslaaede Klippenatur langs Kysten. Men Regnen gjorde Brud paa Programmet — for de fleste. Vi saa os om i Gudhjem, der ligger idyllisk ned ad Klippeskraningen mod Havet. Men da det stadig regnede, tog vi imod Bornholmernes Tilbud om at køre os til Rø. Bukh havde vi forgæves søgt først i Gudhjem og nu i Rø, og han var stadig borte. Endelig i sidste Øjeblik dukkede han op nede fra Havet. „Den der kommer allersidst, skal i den sorte Gryde“ raabte nogen. Bukh kunde svare, at der havde han været og i den „tørre“ og „vaade Ovn“ tillige. Det sidste Sted havde præget ham slemt. Han med en Fører og to unge Piger var de eneste der trods Regnen havde gennemført Programmet.

Da vi med Toget naaede op til Hammeren, et vældigt Klippeparti, som danner Øens Nordspids, besluttede vi at trodse Elementerne og glæde os over den storslaaede Natur, hvor Hav og Klippe tog Brydetag. Vi besaa det store

Stenbrud og Hammershus Ruiner. (Derfra Billedet). En Festmiddag paa „Hotel Hammeren“ gjorde god Virkning oven paa Anstrængelserne, og nu var vi rigtig oplagte til den c. 3 Mil lange Køretur til Rønne. Regnen var hørt op, Luften var saa frisk, og Naturen skøn. Det var en herlig Køretur med Sang og Morskab. Vi havde saa Mandag Aften Opvisning paa Hotel „Phønix“ for overfyldt Hus, og bagefter en selskabelig Sammenkomst, hvor der lød

Besøg i Hammerhus' Ruiner.

mange hjertelige Ord med Tak fra begge Sider. Vi blev glædelig overraskede ved hver at modtage en lille Terrakottagenstand til Minde om Bornholm. Gymnasterne gav Hansen Palmegaard en Krystalvase med Blomster. Næste Dag, Tirsdag, rejste vi hjem. Vi havde ikke blot lært, at selv om „faa og smaa er vore Bjerge“, saa har vi dog saadanne, men vi havde ogsaa lært at kende et friskt og elskværdigt Folkefærd, lært at Bornholm har sit særegne Præg, men at det, som Hansen Palmegaard udtrykte det, dog er et Stykke Danmark.

Men Enden er ikke endnu. — Da man i københavnske gymnastikinteresserede Kredse hørte om Planerne for Bornholmsturen, indbød „Dansk Gymnastik Forbund“ Bukh og hans Elever til at være dets Gæster en Tid i København

og vise Gymnastik i Odd Fellow Palæet. Bukh tog med særlig Glæde imod denne Indbydelse, fordi han deri saa et Tegn paa, at den gamle Strid om svensk og dansk Gymnastik nu er ved at høre op. Samme Aften vi kom til København, var vi Forbundets Gæster ved en Festlighed, hvor ogsaa Gymnastikinspektør K. A. Knudsen var til Stede og hvor Forstaaelsens og Samarbejdets alvorlige Toner lød.

Den følgende Dags Aften da vi i Palæets store propfulde Sal havde Lejlighed til at vise Københavnerne, ikke alene Opvisningsgymnastik baade af det kvindelige og det mandlige Hold, men ogsaa en Time af Bukhs primitive Gymnastik blev jo nok det Led i Turen, som gymnastisk set havde størst Betydning.

Efter denne Opvisning samledes vi til en hyggelig Sammenkomst, ganske for os selv paa Sømandshjemmet hos Søstrene Busck, hvor vi hele Tiden havde haft et hjemligt Samlingssted. Her sagde vi Farvel og Tak til hinanden for den rige Tid, vi havde haft sammen, rig, ikke mindst, fordi det var gamle Højskolekammerater, der mødtes.

Peder Bukh,

Elev fra Vinteren 1912—13 og 15—16.

Fra Ollerup Haandværkerskole.

I Dagene fra den 16. til den 20. Juni incl. havde vi den Glæde at have en lille Flok unge Arkitekter, Elever fra Kunstakademiet i København, boende hos os.

De unge Arkitekters Besøg i Ollerup.

Under Vejledning af Formanden og Kassereren for „Foreningen af 3die Decbr. 1892“, Arkitekt Svend Møller og Arkitekt Gyllembourg Koch, var de paa en Opmaalingstur i Sydfyn, og som Kammerater af vor ældste Søn kom de da til at bo hos os.

De maalte nogle af de smukkeste og mest karakteristiske Bindingsværksbygninger i Ollerup og Vester Skerninge, Ollerup Præstegaard, det gamle Fattighus i Ollerup, Enkesædet „Stensero“ og Vester Skerninge Kro. Tegningerne tilligemed en Del Fotografier og Beskrivelse bliver i en nær Fremtid udgivne paa Foreningens Foranstaltning.

Det var hyggelige og fornøjelige Gæster, som vi var overmaade glade ved at have i vort Hjem.

Søren Kr. Sørensen.

Af vort lille Skolehold i 1916—17, det mindste gennem 25 Aar, er allerede to døde: Murersvend Søren Kristoffer Sørensen fra Limose pr. Nørre Aaby og Murersvend Marius Petersen fra Gylling ved Horsens.

Eleverne, som var deres Kammerater, ved, at særlig Marius Pedersen ikke var meget stærk. Søren Sørensen blev syg et Par Dage før Skolen sluttede, men trods Sygdommen ønskede han bestemt at rejse samtidig med de øvrige Elever, og Lægen, som tilsaa ham, og Sygeplejersken mente begge, at han godt kunde rejse. Dagen efter at han

var naaet hjem, blev han ført til Sygehuset i Middelfart, hvor han døde et Par Dage senere.

Marius Petersen var i de sidste Dage af Skoletiden i Faaborg og udførte sin Svendep prøve, ærved blev han noget forkølet, og efter at han var kommen hjem brød hans gamle Sygdom op paany, saa han maatte gaa i Seng, og efter godt to Maaneders Sygeleje døde han.

Baade Elever og Lærere har sikkert kun gode Minder om de to afdøde. De var flinke og dygtige Elever og gode Kammerater.

Vi ved af Breve fra Marius Pedersens Forældre, at hans Tanker under hans lange Sygeleje ofte dvælede her i Ollerup, og at hans Ophold her paa Skolen og Samlivet med Kammeraterne hørte til hans kæreste Minder.

Vi vil bevare begge de to flinke Elever i kært Minde.

I Stedet for Jens Hansen, som er bleven Lærer ved Skals Højskole, er N. Kr. Nielsen, Højby, antaget som Medhjælper.

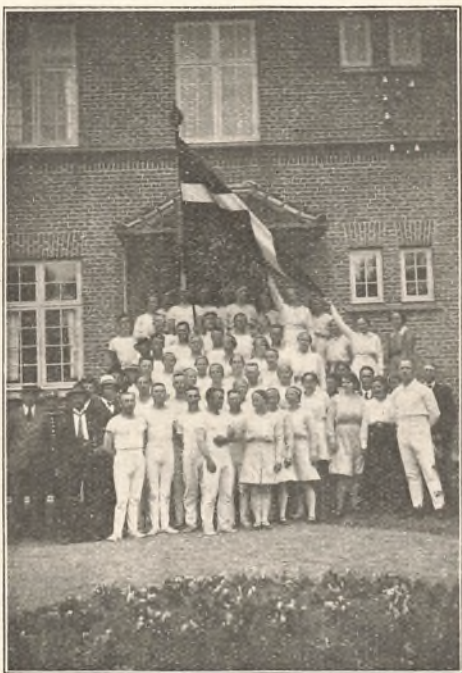

Marius Pedersen.

Daniel Rasmussen.

Fra Delingsførerskolen.

Om det gymnastiske Arbejde har jeg kun godt at meddele, det interesserer mig stadig mere, efter som jeg

Fra Elevmødet.

vinder Erfaringer og bliver klar over, hvilke Maal jeg ønsker at naa med det.

Maalet med den Gymnastik, der drives med frivillig, voksen Ungdom er at bringe Legemskultur. Ved Legems-

kultur forstaaer jeg Holdning, men en *Holdning*, der vidner om *Smidighed*, *Kraft* og *Snildhed*.

Det er altsaa disse tre Begreber, man skal stille imod og søge sine rent fysiske Resultater i.

For at naa Resultater maa man have Plan i sit Arbejde. Min gymnastiske Arbejdsplan bestaar først i en Deling af Gymnastikken i tre Dele, som jeg kalder: 1) Primitiv Gymnastik, 2) Træningsgymnastik og 3) Opvisningsgymnastik. Af disse interesserer den primitive Del mig mest, da jeg stadig faar sikrere Tro paa dens Berettigelse og Værdi.

Det lingske Gymnastiksystem er nemlig formet om, og Øvelsesstoffet givet til det normale Menneske med jævn Muskelforsyning og Smidighed og med en alm. Grad af Snildhed; til hvilken anden Type skulde et Gymnastiksystem vel ellers gives? Det almindelige Øvelsesstof passer ogsaa for denne Type, det kan holde hans Krop i Orden og føre hans Legemskultur fremad, som Systemets Maal er.

Naar vi vil arbejde i samme System med det samme Maal — harmonisk Legemsudvikling for Øje, hvad er da vor Opgave? Det er at se paa vore Folk, som de er, naar de kommer og vil øve Gymnastik, og saa spørge os selv, om *de* er kropsligt set normale, om *de* svarer til den Type, som Ling har formet sit System om, og som vi kender Øvelser til. Vi vil da komme til at svare „nej!“ Landbougdom er præget af det haarde, ofte ensidige Arbejde, den maa udføre, og det er netop derfor, den kommer og vil øve Gymnastik. Det er al Idræts Maal at fjærne Arbejdets og Slidets Præg, bringe og bevare Skønhed, Frihed, Ungdom og Sundhed i Legeme og Karakter paa Trods af den Tilbøjelighed, som Kulturen og Tiden med sin Arbejdsdeling har til at bryde ned saa Legemet alt for tidligt ældes.

Jeg spørger igen: hvad er vor Opgave, naar vi staaer som Ledere i Gymnastik overfor vort Hold? Det er at finde Holdets typiske Mand og faa Øje paa de Fejl og Mangler, han har, og saa først og fremmest rette og afhjælpe disse, *gøre ham kropslig set normal*; om det skal hele Interessen og Kraften samles, det er den primitive Gymnastiks Maal.

Det ligger i Sagens Natur, at en ligelig Paavirkning paa det ensidigt udviklede og af Arbejde misdannede Legeme ikke er den korteste Vej til harmonisk Legemsudvikling

Nej! der maa en særlig Paavirkning til først, en Bearbejdning med Bevægelser, der nøje sigter paa Fejl og Mangler og søger at smidiggøre, hvad der er stivt, strække, hvad der er for kort, og træne hvad der er slapt.

Den almindelige Landarbejder er stiv og rund af Ryg og Skuldre, hans Brystmuskler er korte, hans Forsidemuskler er uarbejdsdygtige, og hans Hasemuskler for korte, altsammen en naturlig Følge af hans haarde Arbejde, der tillige gør ham kejtet og ufri i Bevægelser og Færd.

Parat til Havearbejde før Elevmødet.

Der er altsaa nok at bygge sin Timeseddel om i den primitive Gymnastik. Denne bestaar af Bevægelsesgymnastik i Modsætning til den alm. Stillingsgymnastik. Man søger ved stærke rytmiske Sving, Bøjninger, Vridninger og Strækninger passivt eller aktivt — foretaget udelukkende for Virkningens Skyld — hurtigst muligt at fjerne Stivhed, Slaphed og Kejtethed, der er Hindringer for al Form og Færdighed i Gymnastik og al daglig Færd, der skal vidne om Legemskultur.

Ideen i „Primitiv Gymnastik“ er den, at alle Hindringer for frie Bevægelser og rene Stillinger skal fjernes og Betingelserne for Form og Færdighed bringes, inden disse Ting maa kræves af Eleverne.

Øvelsesstoffet kommer af sig selv for mig, naar jeg har Brug for det, og jeg arbejder for Tiden med at samle det og lægge det tilrette, saa andre ogsaa kan faa Oversigt over det og benytte det.

Den primitive Gymnastik tager ca. to Femtedele af det Tidsrum, hvori jeg har Folk til gymnastisk Uddannelse; saa kommer Træningsgymnastikken, hvor Opgaven er ved Bevægelser, Øvelser og Stillinger, fritstaaende eller i Redskaber, ved Gang, Spring, Behændighedsøvelser at føre alle Elevernes Evner og Kræfter fremad, stadig med det for Øje, at hver Øvelse *skal* bringe enten *Smidighed, Kraft* eller *Snildhed*.

Og endelig Opvisningsgymnastikken, der for en Del bør være Stillingsgymnastik eller om man vil Billedgymnastik; her er Opgaven at skaffe Leder, Elever og Tilskuere Klarhed for, hvorvidt man er naaet i Retning af Legemskultur. Og her skal hver Bevægelse, hver Stilling og Øvelse, Gangen, Springene og Behændighedsøvelserne være Billeder paa den Grad af Smidighed, Kraft eller Snildhed, som Holdet er naaet til og ikke paa noget andet eller mere.

Jeg har den store Tilfredsstillelse at faa Folk nok at arbejde med og at vinde den Interesse *for* og Tillid *til* mit Arbejde hos indflydelsesrige Mænd, der er nødvendig for, at Arbejdet ret kan trives. Gymnastikinspektør K. A. Knudsen følger stadig Arbejdet her med Velvilje, og vi har ogsaa iaar haft Besøg fra Sverrig i ret stor Flok, og enkeltvis fra Holland og England.

Vi har paa Indbydelse — første Gang fra Gymnastisk Selskab anden Gang fra Dansk Gymnastik Forbund — vist baade primitiv Gymnastik og Opvisningsgym. i København for mange interesserede Mennesker, og vi har været en Tur i Malmø, paa Bornholm og flere andre Steder, hvor man ønskede at lære vor Arbejdsmaade at kende og se vore Resultater.

Alt eftersom Arbejdet udvikler sig og Delingsførerskolen vokser (den har i Vinter 46 Elever) er vi kommen til Klarhed over, at det saa vel for Delingsførerskolen som for Højskolens Skyld, maatte ønskes, at Delingsførerskolen blev en selvstændig Skole, og de Bemærkninger om Udvidelse, som jeg havde i Elevhæftet i Fjor, har jeg nu formet til een fast Plan for den selvstændige Gymnastik-

højskole, jeg søger at oprette. Planen er følgende: Der opføres en Gymnastiksal og en Foredragssal ved Delingsførerskolens nuværende Bygninger, og dens Beboelseslejlighed udvides, saa at den kan rumme og bospise ca. 60 Elever. Undervisningslokalerne skal kunne rumme ca. 90.

I de fem Vintermaaneder, Nov.—Marts, oprettes tre Afdelinger. *Afd. A.*: Et mandligt Begynderhold paa højst 30 Elever, der alle samtidig er Elever paa Ollerup Højskole og som paa Gymnastikhøjskolen kun faar 2—3 Timers daglig Undervisning i de Fag, der kræves til Uddannelse af Delingsførere i de danske Skytteforeninger.

Afd. B. Et mandligt Hold paa ca. 30 Deltagere med udvidet Undervisning i Gymnastik og Idræt. Deltagerne skal forud have gennemgaaet en Højskole og være uddannede som Delingsførere enten her eller paa andet Kursus. De skal have udvidet Undervisning i de almindelige, Skolefag, særlig i Naturfagene, og der skal gives dem Lejlighed til at faa Undervisning i et Sprog.

Der skal daglig holdes et eller to Foredrag for dem særskilt.

De, der har gennemgaaet dette Kursus, tænkes virkende som Lærere i Gymnastik og Idræt i større Skytteforeninger og lignende frivillige Foreninger, ved Højskoler, ved Ungdomsskoler eller ved andet frit Skolearbejde; nogle af dem vil antagelig ogsaa kunne paatage sig Undervisning i enkelte andre Fag i Ungdomsskolen.

Afd. C. Et kvindeligt Hold paa ca. 30 Deltagere. Til at begynde med lader det sig næppe gøre af dem at kræve Foruddannelse som Ledere i Gymnastik; derimod skal de helst have været paa Højskole eller have anden Uddannelse. Deres Undervisning i almindelige Fag og Foredrag, skal de for en Del have sammen med *Afd. B.*, i de egentlige Gymnastikfag skal de naturligvis undervises for sig.

Deltagerne i den kvindelige Afdeling skal efter endt Uddannelse kunne paatage sig Undervisning i Gymnastik, Boldspil og Sanglege af kvindelig Ungdom paa Højskoler, ved Ungdomsskoler, i frivillige Foreninger og lignende.

B. og C. Holdet skal bo og spise paa Gymnastikhøjskolen og udelukkende være dens Elever. Undervisningen paa Gymnastikhøjskolen skal, foruden af mig, gives af en fast Lærer og en fast Lærerinde, der begge skal være i Stand til, foruden i Gymnastikfagene, ogsaa i de almen-

dannende Fag, at give en videregaaende Undervisning. Da det endvidere er mig meget om at gøre, at Gymnastikhøjskolens Elever maa komme under Paavirkning af Højskolens Lærere er det mit Haab, at Gymnastikhøjskolen, til Trods for sin Selvstændighed, maa kunne bevare Forbindelsen med denne, saa dens Forstander og Lærere vil holde Foredrag og give enkelte Timer paa min Skole.

I Sommermaanederne, Maj—Aug. agtes der paa Gymnastikhøjskolen holdt Kursus paa 1 à 2 Maaneder for Ledere af Gymnastik, Boldspil, Svømning og anden Idræt, navnlig fra Byerne.

Der skal ogsaa gøres Forsøg paa i August Md. at faa indrettet en „Idrætsferiekoloni“ for voksen mandlig Ungdom, navnlig fra Byerne, altsaa for saadanne, som vil tilbringe en Maanedstid af deres Ferie paa Landet i en naturskøn Egn og samtidig have Lejlighed til at øve og styrke deres Legeme ved Gymnastik, Boldspil, Svømning og anden Idræt.

Endelig skal, om det ønskes, Gymnastikhøjskolen give Plads for Feriekursus i Gymnastik for Lærere eller Lærerinder i Børneskoler.

En Plan, som den jeg her har udkastet til en Gymnastikhøjskole, kræver betydelige Midler til Bygninger, til Montering og til Idrætsplads m. m., og jeg har derfor nu gennem Undervisningsministeriet søgt om Anerkendelse af min Skole med deraf følgende Tilskud til den og Ret for mine Elever til at søge offentlig Understøttelse. Det er mit Haab, at denne Ansøgning maa blive bevilliget, og at det maa lykkes mig at oprette og drive den paatænkte Gymnastikhøjskole saadan, at den kan give sit Bidrag til en sund, aandelig og legemlig Udvikling af dansk Ungdom.

Ollerup Delingsførerskole i November 1917.

Niels Bukh.

Brydningstid.

---

*Der er saa megen Glæde,
saa lyst et Morgenskær.
Saa mange dog der græde
i Tidens Ungdomshær.*

*Der er saa megen Jammer!
Der er saa megen Død!
Dog Verdensbrandens Flammer
just farver Himlen rød.*

*O Angst for, hvad der ødes!
O Angst for, hvad der brast!
O Haab, hvor du dog fødes
vidunderlig og fast!*

*O Tviivl i Sind og Tanke!
O Dyb af Undergang!
O Fryd at kunne høre
Fremtidens Varselssang!*

*Nu Had og Løgn sig breder,
nu raser Mørkets Drot.
Men Gud dog allting leder,
og han gør allting godt.*

*Saa tit dog Sindet knuges:
Mon Danmarks Fremtid gror?
Mon vi, mon jeg kan bruges?
For Tiden er saa stor!*

Peder Bukh.

Af Aarets Historie.

Igen er et Aar gaaet hen. Arbejdet her er gaaet sin vante Gang; men alle har dog vist været mere eller mindre paavirkede af de store Verdensbegivenheder. Rent praktisk mærker vi Krigen ved Indskrænkninger i Lysforbrug og ved Vanskeligheder med at skaffe Brændsel og Fødevarer; men stærkest virker vel selve det store Sammenbrud der ude i Europa. Jeg har altid haft vanskeligt ved at tro paa det ondes Tilstedeværelse i Verden og har altid været noget for tilbøjelig til at tro godt om Mennesker — indtil de narrede mig en Gang — men især til at tro godt om Menneskeheden. Disse Krigsaar har vist mig, at jeg har troet for godt om Menneskeheden; og det gør ondt. Henrik Pontoppidan taler i sin Bog „De dødes Rige“ om at ængstes for „de røde Rovdyrøjne“, der stirrer ud imod én fra Mørket i „Sjælens uvejsomme Tjørnekrat“. Verdenskrigen har faaet mig til at se saadanne røde Rovdyrøjne, hvor jeg ikke før har set dem. Og mit Arbejde i Aarets Løb har vist været præget noget deraf. Men det er vel egentlig den rette Vej frem: at svækkes i Tilliden til menneskelig Magt, men styrkes i Tiden paa Guds Kraft.

Den 2. Decbr. havde Skolen Besøg af Statsadvokat Haakon Løken fra Norge, der talte om „En international Retsordning“. Den 16. Decbr. talte Forfatteren Holger Rosenberg om „Japan“ og viste nogle meget smukke Lysbilleder. Den 10. og 11. Januar havde vi Besøg af Valgmenighedspræst Sven Fenger, Odder, der holdt 3 Foredrag om „Santalmissionen“. Den 10. Febr. talte Pastor Even Marstrand Egense om „Jonas Lie“ og den 22. s. M. Pastor Chr. Jensen, Søby, Ærø, om „Filip Melancthon.“ Den 4. Marts gæstede Fru Benzons Sangkor fra Svendborg Højskolen; og vi hørte med Glæde paa Korets sjældne smukke Sange. 16.—17. Marts talte Ole Stevns, Kvissel,

for os om „Dansk amerikansk Sang“ og om „Frederik Lange Grundtvig“. Den 23. s. M. holdt Kaptejn Eigil Jørgensen et Foredrag om Krigen.

Ved Vinterskolens Slutning har jeg skrevet i Dagbogen: Det var en sjælden god Vinter med god Orden og næsten ingen Sygdom.

Tilslutningen til Sommerskolen var knap saa stærk som det foregaaende Aar; men vi havde dog Huset saa godt som fuldt. 130 Elever.

Den 6. Maj holdt vi Aabningsmøde med Taler af Kr.-Randers og mig. Der var mange fremmede.

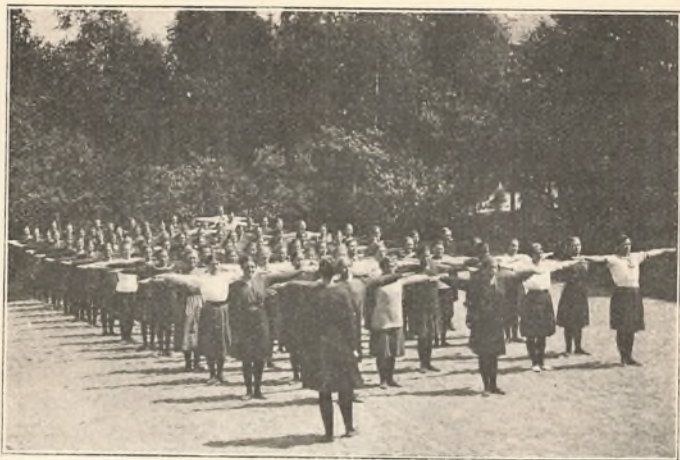
Den 17. Maj holdt mine Svigerforældre Guldbryllup. Og vi havde en lille Festlighed i den Anledning.

Baade Peder og Maren Bukh er født paa Mors. Han 1844 og hun 1837, begge er ud af gamle velhavende Bondeslægter; og begge blev i deres unge Dage saa stærkt grebne af det grundtvigske Kirke- og Folkeliv, at det blev bestemmende for hele deres Fremtid. Peder Mortensen, som han kaldtes tidligere, var i syv Aar fra 1866 Lærer ved Galtrup Højskole paa Mors. Dernæst var han ved anden Virksomhed til 1881, da han blev Lærer ved Vallekilde Højskole. Her underviste han nu i 31 Aar. Han blev aldrig nogen stor Foredragsholder. Grunden hertil maa vist søges i, at den Kreds, han ærdedes i, da han blev grebet af det nye Liv, havde forset sig saadan paa Eksamensvæsen og Kundskabstilegnelse, at man var ved at foragte Kundskaber. Havde man bare Kærlighed og Lyst til at gøre godt blandt sine Medmennesker, saa kom alt det andet af sig selv. „For denne Yderlighed blev jeg et Offer“, skriver han i „Fra Vallekilde“ 1906. Som Tegne- og Skrivelærer har Peder Bukh gjort et stort Arbejde; men mest har han dog nok udrettet ved at færdes blandt Eleverne og samtale med dem. Han havde en sjælden Evne til at vinde deres Tillid og komme i Samtale med dem om aandelige Ting.

I Efteraaret 1914 flyttede de to gamle her til Ollerup, hvor de nu med Liv og Sjæl følger Børnenes Arbejde og Børnebørnenes Leg.

Den femte Juni havde vi en velbesøgt Grundlovsfest. Cand. mag. J. Rosenkjær, Askov, talte om „Økonomiske og aandelige Forhold efter Krigen“; og jeg talte om „Wodrow Vilson og hans Udenrigspolitik“.

Gymnastik paa Pladsen bag Møllen.

Elevmødet holdtes den 24. Juni. Lørdag Aften kom henved 120 gamle Elever. Efter Aftensmaaltidet var der Oplæsning; fire af Sommereleverne underholdt os med Klavermusik; og Sangkoret sang flerstemmigt. Om Søndagen var der saa mange gamle Elever, som der sjælden

Margueriter til Pynning ved Elevmødet.

Der er hentet grønne Grene i Skoven.

har været (6 — 700). Efter Morgenandagten talte Kr.-Randers ud fra Salmen „O Kristelighed.“ Om Eftermiddagen talte Bak om „Danmarks Fremtid“ og jeg om „Danske Bønder før og nu“.

Derefter var der, som det er bleven Sædvane i de se-

Flere Blomster.

nere Aar, Gymnastikopvisning af Delingsførerne og Folkedanse af den almindelige Højskoles Elever paa Boldpladsen. Om Aftenen læste Baltseren, og Sommereleverne sang flerstemmigt. Trods Vanskeligheder ved at skaffe

Guldbrudeparret.

Mad og trods den indskrænkede Toggang fik vi altsaa et godt Møde.

Omkring Midten af Juli havde vi Besøg af Fru Marie Kornbeck, som gav os nogle gode Aftener med Oplæsning af „Barselstuen“, „Sparekassen“ (H. Hertz) og H. C. Andersens Eventyr.

I Sommerens Løb havde vi de sædvanlige Udflugter til Odense og Taasinge. Den tørre Sommer var rigtig egnet til, at man kunde færdes i det fri.

I August var her Kursus i Gymnastik for Lærere i Folkeskolen.

Ved Efteraarsmødet 16.—19. Septbr. var de fremmede Talere og Oplæsere: Censor P. A. Rosenberg, Pastor Torkild Skat Rørdam, Ryslinge, Holger Begtrup, Frederiksborg, og Helge Hostrup og Frue, Vejlbj Højskole. Desuden talte Pastor Clausen, Ollerup, Kr.-Randers og jeg, og Baltersen læste op. Mødet var ualmindelig stærkt besøgt.

Fru Sigrid Skovrup.

Ejnar Skovrup.

Lærer Ejnar Skovrup, som blev knyttet her til Skolen for et Aar siden, holdt den 27. Sept. Bryllup med Sigrid Kristoffersen fra Kjelleklinte paa Sjælland. De er flyttet ind i Møllen, hvor de har de to nederste Stuer (Sygestuerne) og det største af Elevværelserne ovenpaa. De øvrige tre firkantede Værelser paa Møllen er indrettede til Sygestuer og Bolig for Sygeplejersken.

For at bøde paa det Tab af Elevværelser, som vi derved led, har vi ladet sætte en Kvist paa Sydsiden af Hovedbygningen, saa der er dannet 2 Tomands og 2 Tremands Værelser.

Vinterskolen er begyndt under større Tilslutning end nogensinde før. Allerede tidligt paa Sommeren maatte Haandværkerskolen melde fuldt Hus; og paa den almindelige Højskole har vi maattet sige nej til henvend en Snes Elever. Vi har nu 165 Elever, 25 Haandværkere, 46 Delingsførere og 94 Elever paa den almindelige Højskole.

Hans O. Skovrup, en Broder til Ejnar Sk., har vi faaet til at hjælpe os med Undervisningen i Vinter.

Ollerup Højskole, i Novbr. 1917.

Lars Bækhoj.

Foreningsmeddelelser.

Generalforsamlingen holdtes Elevmødedagen Kl. 11¹/₂. Der var mødt ca. 150 Medlemmer. Formanden fremlagde Regnskabet, der enstemmigt godkendtes. Det vedtoges, at udelade Medlemslisten af Aarsskriftet med Undtagelse af de nyindmeldte, for at spare lidt Penge, da Udgifterne ved Udgivelsen er steget voldsomt.

Bestyrelsesmedlemmerne Kr. Hansen Lavridsen, Hover, og Kirstine Rasmussen, Svendborg, skulde afgaa efter Tur. De genvalgte. Den afgaaende Revisor Aksel Larsen, Østerskerninge, genvalgte ligeledes.

Mødet hævedes Kl. 12.

Ved et Udvalgsmøde den 1. August (Forretningsføreren og Formanden) vedtoges det foreløbig for et Aar at antage Lærer E. Skovrup som Forretningsfører. Forandringen skulde ske uden Ekstraudgift for Foreningen.

Af omstaaende Regnskab ses det, at Foreningens virkelige Indtægt (uden Kassebeholdning) har været 1747 Kr. 98 Øre og Udgiften 1902 Kr. 56 Øre. Kassebeholdningen er derfor gaet ned fra 242 Kr. 24 Øre ²⁵/₆ 1916 til 87 Kr. 66 Øre ²⁰/₆ 1917. Altsaa et Underskud paa 154 Kr. 58 Øre.

Paa Sommerskolen 1916 blev der givet Understøttelse til 7 Elever med 288 Kr., paa Vinterskolen 1916—17 til 4 Elever med 285 Kr., ialt 573 Kr.

Medlemstallet var ²⁶/₆ 1916: 1456. Tilgangen i Aarets Løb 242, Afgangen 70, altsaa Fremgang 172. Medlems-tal ²⁰/₆ 1917: 1628. Med de senere indmeldte kan vi nu i Novbr. regne med, at Foreningen har ca. 1740 Medlemmer.

Elevmødet 1918

tænkes afholdt som et Jubilæumsmøde. Højskolen i Vesterskerninge aabnedes i Maj 1868. Dersom Forholdene til den Tid tillader det, tænker vi da at holde Møde i to

Dage: Lørdag den 29. og Søndag den 30. Juni. Planen for Mødet vil senere blive bekendtgjort i Bladene.

Understøttelse af Elevforeningen kan faas ved at indsende Ansøgning med Oplysning om Formuesomstændigheder, ligesom ved Ansøgning om Amtsunderstøttelse, til Formanden, Gdr. Jens L. Jensen, Staagerup pr. Vester-skerninge, eller til Højskolens Forstander.

* * * *

Medlemmerne bedes opgive det Aarstal, da de var paa Højskolen, for at Navnene i Medlemslisten kan ordnes holdsviis.

Lars Bækhøj.

Oversigt over Elevforeningens Regnskab 1916—17.

	<i>Indtægt.</i>	Kr.	Ø.
Kassebeholdning ^{25/6} 1916		242	24
1261 Medlemsbidrag à 1,20	1513	20	
120 do. à 1,00	120	00	
Forudbetalte Bidrag for 1917—18			
o. fl. Aar	101	33	
Bidrag for 1915—16	2	00	
		1736	53
Solgt Aarsskrifter	11	25	
Porto godtgjort	20		
		11	45
		1990	22
		<hr/>	
		1291	56
		573	00
		38	00
		1902	56
Kassebeholdning ^{20/6} 1917 ...		87	66
		1990	22

Grundtvigs Kirke.

I Fjor modtog jeg en Opfordring fra Komiteen for Grundtvigs Mindekirke til at lade Opraab og Lister til Indsamling gaa med Aarsskriftet ud til Medlemmerne. Tryksagerne kom imidlertid for sent; men man ønskede saa, at jeg skulde gemme dem og sende dem med i Aar. De fleste af Medlemmerne vil derfor sammen med Aarsskriftet modtage et saadant Opraab og en Indsamlingsliste. Og samtidig vilde jeg gerne bede Dem om — dersom De ikke allerede har givet Bidrag til Grundtvig Kirken — at sende et Bidrag til Kassereren, Grosserer Christian Holm, Strandgade 4, København C. Og dersom der ikke er indsamlet paa Deres Egn, kunde De gøre Sagen en stor Tjeneste ved at opfordre Venner og bekendte til at yde Bidrag. Det forekommer mig, at den paatænkte Kirke er et fuldt ud værdigt Mindesmærke for Grundtvig. Og det forekommer mig ogsaa, at alle vi, der har haft Glæde af Højskolen, skylder os selv at bidrage til, at der kan blive sat Højskoletankens Fader et værdigt Minde. Altsaa anbefaler jeg Indsamlingen paa det bedste.

Lars Bækhøj.

Sommerskolens Elever (1917) bedes modtage vor bedste Tak for Hilsnerne og de smukke Gaver til vort Bryllup.

Sigrid og Ejnar Skovrup.

Medlemsliste.

Medlemmer af forskellige Aargange. — Indmeldte i 1917.

- Bertelsen, Hans, Ørbæk, Tarm St., 1900—01
— Marie, Gylling, Horsegaard, Pillemark, Koldby, Samsø, 1904
Brink, Hans Chr., Orten, Varde, 1900—01
Clausen, Claus, Hyllerslev St., 1900—01
Grue, Margrethe Ebbesdatter, Vejen 1906
Hansen, Ulrik Bech, Lundsbygaard, Tarm, 1900—01
— Aage, Cyklehandler, Gadbjerg, 1897—98
— Fru, Gadbjerg, 1901.
Jakobsen, Mette Boulstrup, 1898
Jensen, Laust, Ramskov, Kirketoft, Vinding, Holstebro, 1900—01
— Jørgen, Ørnsholt, Tørring, 1900—01
— Niels Hamborg, Herborg, Videbæk, 1900—01
— Jens S., Sædding, Nr. Nebel, 1900—01
— Jens Peter, Videbæk, 1900—01
— Dagny Utoft, Roulund, Filskov St., 1908
Jessen, Thomas Karl, Gellerup, Varde, 1900—01
Jørgensen, Marius, Smed, Gadbjerg, 1897—98
— Fru, Gadbjerg, 1897
Karlsen, Rebækka, Gartner Karlsen, Riis Faarevejle, 1907
Knudsen, Knud Dahl, Højdal, N. Vium, Troldhede St., 1902—03
Kristensen, Johan, Nørvang, Malt, Vejen, 1900—01
Larsen, Vilhelm, Føileslev, Snerting
Olsen, Margrethe, Ørby, Koldby, Samsø, 1907
Petersen, Peter Hansen, Torbøl, Oustrup, 1900—01
— Søren Overgaard, Løvdal, Silkeborg
Rasmussen, Jens, Snedker, Hudevad, Aarslev, 1895—96
— Vogn, Gaardejer, Over Barrit Mark, Borris St., 1909—01
Svenstrup, Lavrids, Vinding, Holstebro, 1900—01
Terkildsen, Juul, Hauge, Tørring, 1900—01
Tobiasen, Poul, Billumvad, Oksbøl, 1900—01

Medlemmer af Aargangen 1916—17.

- A**ndersen, Hans Peter, Rue, Langesø St.
— Peter, Østrup, Hornslet.
Bang, Hans Chr., Dybmosegaard, Refsvindinge St.
Bukh, Laurits, Baunegaard, Flade, Nykøbing M.
Bull, Wagner, Løgager, Funder.

Carlsen, Knud Valdemar, Branddirektør M. Hansen, Tillitse, Nakskov
 Christensen, Ejnar, Damsgaard, Koldsbæk, Græsted
 Christiansen, Thorvald, Kjærsgaard, Birkum, Højby F.
 — Alfred H., Sdr. Onsild, Onsild
 — Ejnar, Raasted, Bjerregrav St.

Eriksen, Jens Vinter, Kathrinehøj, Søvind St.

Fogh, Aage, Beder, Beder St.

Holm, Kristian, Dronningholm, Fjerritslev
 Hansen, Rasmus Jørgen, Aalsbo, Kildegaard, Gelsted
 — Henrik, Simmerbølle, Rudkøbing
 — Ejlif Trier, Vallekilde Højskole, Hørve St.
 — Peter Lund, Taastruplund, Beldringe
 — Aksel Lund, — —
 — Alfred, Mannerup By, Lejre
 — Sofus, Rødskov, Funder
 — Rasmus, H. Kr. Hansen, Holle, Rødby
 Haugaard, Ejnar, Kuglebjerggaard, Nymark St.
 Heberg, Niels Juel, L. Heberg, Nærum St.

Jensen, Jens Peder, Harresø Kro, Jelling
 — Lars Nielsen, Jyderup, Fakse
 — Knud Kristian, Kodbøl, Borris
 — Jens Peter, Fisker N. Jensen, Himmelev, Roskilde
 — Hans Martin, Karlslunde, Taastrup
 — Alfred, Bregnemose, Naarup
 — Aksel P., Midtgaard, Dørken, Thyregod
 Jepsen, Petry, Vadet, Skærum, Tolne
 Jørgensen, Arne, Frøkjærsgaard, Skovby
 — Aksel, Holing, Herning
 — Anton, Tingsted Skole, Aarsballe, Bornholm
 Juul, Karl, Voer, Ørsted, Jylland

Karkov, Ejnar Høm, Ribe
 Karlshøj, Aage, Karlshøj, Rødvig
 Koborg, Just, Brenderup St.
 Kriegbaum, Jens, Oustrup, Kjellerup
 Kristensen, Lars Kr. Hesel, Skave, Holstebro
 Kristiansen, Ejner, Marielyst, Volshave, Søllested St.
 Kristoffersen, Frands, Bidsinge, Stege, Møen
 Kølback, Kristen, Florriggaard, Borris

Larsen, Jens Aage, Ebbeskov, Fakse
 — Peder, Kristoffer Larsen, Annitse, Helsingø
 — Hans Jensen, Ordrupsholm, Skibby
 — Laurids, Bellehøj, Skuldelev, Skibby
 — Jørgen, Taarup Mark, Gelsted
 Laursen, Jens Kr., Lille Hesel, Skave, Holstebro
 Lauridsen, Simon, Okholm, Ribe
 Lindekilde, Peder, Sandegyde, Faaborg

Madsen, Jørgen N., Vindeby, Lindelse, Langeland

— Mads, Stærvbogaard, Janderup

— Jens Kr., Hans Th. Poulsen, „Sønderjylland“, Ribe

— Hans Jørgen, Sønderby Bjerger, Ebberup

Meldgaard, Niels, Trabjerg, Holstebro

Mortensen, Bertel, N. Okholm, V. Vedsted, Ribe

— Viggo, Aug. Mortensen, Sønderød, Ruds Vedby

Myrup, Alfred, Bjørnstrup, Blære St.

Møller, Aage, Øster Skovgaard, Sevel, Vinderup

Nielsen, Thorvald, Baaring Mejeri, Asperup

— Jens Alfred, Købmand M. Nielsen, Ørum, Daugaard

— Niels, Frøkjær, Lyngaa, Hadsten

— Valdemar, Sønderup, Boelslund

— Aage, Varpelev, Klippinge St.

— Peter Jensen, Søgaard, Vestervang, Varde

— Peter, Vejgaard, Baarse, Præstø

— Peter Sejersen, Bode, Ørsted

— Marius, Bode, Ørsted

Okholm, Jens, V. Vedsted, Ribe

Olsen, Arne, Koldsbæk, Græsted

— Ole Otto, Kjeldshøjgaard, Bjerresø, Vallekilde

— Thorvald, Ollerup Højskole

Olesen, Kristen, Gadegaard, Sevel, Vinderup

Poulsen, Mikal, M. Lien, Søndervang, Kolding

— Johannes, — — —

Pedersen, Rasmus, Indslev, Taarup, Ejby

— Emanuel, Fly, Skive

— Oluf, Janderup St.

— Dorf, Klim

— Bernhard, Gammelsohn, Ringkøbing

— Anders Jensen — — —

— Peder Hansen, Frederikslund Teglkærk, Naarup

— Peder L., Brejninge, Ærøskøbing

— Rudolf, Havrebjerg

— Kristian, Parcellist P. Pedersen, Karslunde, Taastrup

— Valdemar Dahl, Ditlevsdøl, Morud

— Aksel, Baunegaard, Koldsbæk, Græsted

Petersen, Magnus, Sofielyst, Aale

— Svend Kristian, Gadbjerg St.

Rasmussen, Peder, Elling Østergaard, Gedved

— Martin, Tange, Rødkærso

Ravn, Jens, Tandholtgaard, Seest, Kolding

Rindebæk, Ejnar, Rindebækgaard, V. Hæsinge

Sejbjerg, Thorvald, Maabjerg, Holstebro

Simonsen, Rasmus, Lundby, Landet B., Taasinge

Skrap, Rasmus, Hjælmerup, Fangel

Stensgaard, Regnar, Stenild, Hobro

Stougaard, Johannes, Haldthostrup, Hobro
 — Kristian,
 Stræde, Niels, Holmsland, Ringkøbing
 Sørensen, Peter, Elling Toftegaard, Gedved
 — Søren Larsen, Bregnør, Kerteminde
 — Søren, H. Nielsen, Dejret, Knebel
 — Peter, Balslev, Ejby

Thomsen, Harald, Ullemose, V. Skerninge
 Thygesen, Ingvar Vestergaard, Vinding St.
 — Eske,

Vejgaard, J. C. Nr. Bindslev, Sindal
 Velling, Magnus, Grundfør, Hinnerup

Aagaard, Bernhard, Sandholdts Lyndelse, Højrup

Sommerskolen 1917.

Andersen, Marie, Alstrup, Nørager
 — Maja, Martofte St.
 — Anna, Maglebjerg, Sandby
 — Gertrud, Langsminde, Gudme
 — Karen, Gadegaard, Madum, Ulfborg
 Andreassen, Ellen, Vrads, Bryrup

Blach, Astrid, Næsby, Nakskov
 Bertelsen, Abelone, Jyllerup, Aarre, Varde
 Bæk, Karen, Bode Mark, Ørsted
 Bødker, Hansine, Landet, Svendborg

Carstensen, Anna, Gredsted, Gredstedbro
 Christensen, Karen, Heager, Øsse, Varde
 — Omega, Bredgade 58, København K.

Damgaard, Dagny, Trebjerre, Flemming

Enøe, Carl, Kelstrup, Slagelse

Fensholt, Ingrid, Rolfs-gade 46, Esbjerg
 Flarup, Cecilie, Hammershøj, Viborg

Hansen, Elisabeth, Sandbjerggaard, Dalby
 — Anna, Munkeby, Nakskov
 — Anna, Vestergaard, Sludstrup St.
 — Marie, Farringløse, Farringløse St.
 — Bodil, Soderup, Hedehusene
 — Marie, Ammitsbølle, Vejle.
 — Johanne, Brogaard, Fredericia
 — Ingeborg, Ryslinge, Ryslinge St.
 Harkjær, Mette, Snedsted St.
 — Inger,

Isaksen, Jenny Marie, Fjand, Sdr. Nissum

Jensen, Signe, Elsted Præstegaard, Lystrup

- Kirstine, Stærkær, Bjerringbro
- Ellen, Østerskerninge, Vesterskerninge
- Jensine, Bryrup
- Kathrine, Dyrslæge Skov, Ulbølle
- Julie, Lille Stenum, Raasted, Vemb
- Bodil, Sdr. Farup, Ribe

Jørgensen, Thora, Rolund Toftegaard, Nr. Aaby

- Agnes, Alslev, Taagerup, Fakse
- Helga, Eskelund, Brørup
- Gerda, Karenstensgaard, Ølstykke
- Margrethe, Minelund, Juelsminde
- Margrethe, Lundby, Aarslev
- Marie, Krejbjerg, Skive
- Anna, Hesselbjerg, Humble

Kirkegaard, Jakobine, Madum, Ulfborg

Knudsen, Elna, Hjemly, Algade, Ringe

Krogh, Sigrid, Fleninge, Korinth

Kærgaard, Boline, Madum, Ulfborg

Larsen, Ella, Sigersted, Ringsted

- Erna, Rørtang, Snekkersten
- Anne, Sofie, Skalsbjerggaard, Sludstrup
- Elna Kissendrup, Fakse

Laugesen, Bertha, Trelde, Fredericia

Lauridsen, Ane, Haltrup, Øsse, Varde

Laursen, Marie, Træden, Brædstrup

Lysemose, Helene, Lysemosegaard, Fruens Bøge

Madsen, Bertha, Stenderup, Holsted St.

- Elna Johanne, No, No St., Ringkøbing
  - Margrethe, Lydum, Nr. Nebel
  - Kirstine, Aneksgaard, Lydum, Nr. Nebel
- Mikkelsen**, Elisabeth, Emborg, Alken St.

Nielsen, Gerda, Skaftelev, Slagelse

- Marie, Toksværd, Olstrup
- Ingrid, Sigersted, Ringsted
- Johanne, Hillerslev, Hillerslev St., Thy
- Dagmar, Giver, Aars
- Marie, Musiklærerinde, Vestergade 107, Svendborg

Nørskov, Andrea, Thorning, Kjellerup

- Karen, Pederstrup

Ohrt, Maren, Faurholt, Ribe

Olesen, Maren, Nr. Holsted, Holsted St.

Olsen, Asta, Vibede, Fakse

- Valborg, Nr. Aaby St.

Pedersen, Marie, Egebæk, Vedsted St.

- Kirstine, Hvorslev, Ulstrup
- Anna, Flemming, Flemming St.
- Kathrine, Asminderup, Værslev St.
- Mariane, Vesterby, Borris
- Kristiane, Husby Skole, Ejby St.
- Anna, Bukkerup, Glamsbjerg

Petersen, Marie, Skovhuse, Langebæk

- Astrid, Sjørslev, Sjørslev St.
- Marie, Ø. Vedsted, Ribe
- Johanne, — —

Poulsen, Sigrid, Thim, V. Skole, Thim

Povlsen, Marie, Husby, Ejby

Rasmussen, Kirstine, Thorning, Kjellerup

- Inge, Søborg, Næsby, Næsby St.
- Jenny, Faureby, Fakse Ladeplads

Schmidt, Julie, Rejkjær, Thim

Simonsen, Dorthea, Vanthore, Nysted

Skaarup, Kirstine, Hvornum, Hobro.

— Dorthea, Amtssygehuset, Svendborg

Skydsgaard, Elfrida, Skydsgaard, Vemb

Sommer, Emilie, Hornborg, Flemming St.

Stage, Marie, Husly, Ulfborg

Sørensen, Marie, Frederiksgade 78, Aarhus

— Kirstine, Gunnestrup, Tranbjerg St.

Søndergaard, Mariane, Søndergaard, Faster, Skjern

Vind, Kirstine, Faurholt, Ribe

Vestergaard, Karen, Emb, Vraa St.

— Martha, Alrø, Horsens

Øris, Inger, Øls, Hobro

Indhold.

Side.

3. Tonedigteren Hans Hansen. Af J. P. Kristensen-Randers.
20. En dansk Højskole i Argentina. Af Lars Bækhøj.
35. Oplevelser. Af J. P. Kristensen-Randers.
43. En Handling, som kræves nu. Af J. P. Kristensen-Randers.
52. Den enkelte og Samfundet i Verdenskrigens Belysning. Af Lars Bækhøj.
61. Igennem Forargelsen —. Af Viggo Clausen.
67. Tankelivet. Af P. Bak.
75. Fra Johan Bojers sidste bog „Den store hunger“. Af Ejnar Skovrup.
81. Delingsførerne paa Rejse. Af Peder Bukh.
85. Fra Ollerup Haandværkerskole. Af Daniel Rasmussen.
87. Fra Delingsførerskolen. Af Niels Bukh.
93. Brydningstid. Af Peder Bukh.
94. Af Aarets Historie. Af Lars Bækhøj.
100. Foreningsmeddelelser.
102. Regnskabet 1916—1917.
103. Grundtvigs Kirke. Af Lars Bækhøj.
105. Medlemsliste.

Billeder.

15. Komponisten Hans Hansen.
  18. Mindesten over Hans Hansen.
  22. Juan Fugl.
  24. O. Meulengracht.
  25. Niels Dael.
  26. R. J. Th. Andresen.
  26. Chr. Jensen.
  29. H. Wimtrup med Familie.
  31. Johs. Willumsen og Hustru.
  32. Den danske Højskole i Argentina.
  83. Besøg i Hammerhus' Ruiner.
  85. De unge Arkitekters Besøg i Ollerup.
  86. Søren Kr. Sørensen.
  86. Marius Pedersen.
  87. Fra Elevmødet.
  89. Parat til Havearbejde før Elevmødet.
  96. Gymnastik paa Pladsen bag Møllen.
  96. Margueriter til Pyntning ved Elevmødet.
  97. Der er hentet grønne Grene i Skoven.
  97. Flere Blomster.
  98. Guldbrudeparret.
  99. Fru Sigrid Skovrup.
  99. Ejnar Skovrup.
-